

جمهوری اسلامی ایران

وزارت صنعت، معدن و تجارت

معاونت طرح و برنامه، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و

تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

مقام معظم رهبری: تولید مادر و کلید اصلی حل مشکلاتی نظیر «اشتغال، معیشت، تورم و کاهش ارزش پول ملی است.

دکتر روحانی: اگر کاری کنیم که تولید با صرفه و امن باشد و سود مطمئن داشته باشد مردم خودشان به دنبال تولید می‌روند.

پیشگفتار

با توجه به پایان کار دولت دوازدهم، فرصتی است برای بیان فعالیت همه ارکان و اجزاء دولت بخصوص وزارتخانه ها که طی هشت سال فعالیت، نتایج عملکرد خود را به جامعه منعکس نمایند. وزارت صنعت، معدن و تجارت در سه بخش صنعتی، معدنی و تجاری یکی از بزرگترین بدنه دولت را تشکیل می دهد و تعاملات داخلی و خارجی نقش مهمی در عملکرد آن دارد. در همین راستا در چهار سال ابتدایی دولت بدلیل تلاش های صورت گرفته برای رفع تحریم های ظالمانه، تعاملات گسترده ای صورت گرفت و با بهبود شرایط ایجاد شده، چرخه اقتصاد کشور به ریل اصلی خود برگشت و لذا عملکرد قابل قبولی ارایه گردید. با شروع دولت دوازدهم متاسفانه تحریم های غیرمنصفانه مجدداً آغاز شد و تعاملات بین المللی ایران با دنیا مجدداً با چالش هایی همراه شد. در پایان سال ۱۳۹۸ که اقتصاد در حال خروج از رکود بود، شیوع بیماری کووید ۱۹، مسیر اقتصاد معکوس و مشکلات و پیچیدگی پیشبرد امور، چند برابر شد.

لیکن مدیران و کارکنان وزارت صنعت، معدن و تجارت، همانند گذشته سال ۱۳۹۹ را که با مرارت ها و سختی های بسیار ناشی از شرایط تحریمی و جنگ اقتصادی و مصائب ناشی از شیوع اپیدمی کرونا همراه بود و مشکلات و معضلات بسیاری را در مسیر چرخ پیشرفت و توسعه کشور و مجاهدان جبهه تولید و تجارت ایران ایجاد کرده بود، پشت سر نهاد و طبق آمارهای رسمی کشور رشد صنعتی در نه ماهه ۱۳۹۹ مثبت شد.

نگاهی به آنچه که طی دو دوره چهارساله در این بخش از اقتصاد روی داد، حاکی از کارنامه عملکردی آنانی است که غیرتمندانه در این مدت، اهتمام خود را به کار بستند تا چرخ صنعت همچنان رو به جلو حرکت کند. مجموعه حاضر، قطعاً متضمن تمامی تلاش های این مجموعه نیست، بلکه اهم کوشش ها و دستاوردهای صنعتی، معدنی و بازرگانی و مهمترین خدمات عرضه شده برای پیشرفت و آبادانی کشور است.

علیرضا رزم حسینی

فهرست مطالب

- ۱- شاخص‌های کلان موثر بر بخش ۱۷
  - ۱-۱- تورم ۱۷
  - ۱-۲- نرخ ارز ۱۹
  - ۱-۳- شاخص‌های بین‌المللی ۲۱
  - ۱-۴- چالش‌های کلان موثر بر بخش ۲۳
- ۲- عملکرد شاخص‌های کلیدی بخش صنعت و معدن ۲۵
  - ۲-۱- نرخ رشد بخش در مقایسه با رشد اقتصادی ۲۵
  - ۲-۲- سهم بخش از تولید ناخالص داخلی ۲۷
  - ۲-۳- تشکیل سرمایه ۲۸
  - ۲-۴- سرمایه‌گذاری خارجی ۳۰
  - ۲-۵- تجارت خارجی ۳۲
  - ۲-۶- بهره‌وری در صنعت، معدن و تجارت ۳۴
- ۳- اقدامات و دستاوردهای بخشی وزارت صنعت، معدن و تجارت ۳۷
  - ۳-۱- توسعه صادرات غیرنفتی و مدیریت واردات ۳۷
  - ۳-۲- توسعه و مدیریت بازار داخلی ۴۰
    - ۳-۲-۱- سهم بخش بازرگانی ۴۱
    - ۳-۲-۲- اصناف ۴۲
    - ۳-۲-۳- بازرگانی داخلی و تنظیم بازار ۴۴
    - ۳-۲-۴- توسعه تجارت الکترونیک ۵۲
    - ۳-۲-۵- چالش‌های حوزه بازرگانی داخلی ۵۴
  - ۳-۳- توسعه توانمندی‌ها و ظرفیت‌سازی ۵۷
    - ۳-۳-۱- توسعه فناوری ۵۷

- ۷۷..... ۲-۳-۳- توسعه ظرفیت‌سازی‌های صنعتی
- ۷۷..... ۱-۲-۳-۳- جواز تاسیس
- ۷۸..... ۲-۲-۳-۳- پروانه بهره برداری
- ۸۰..... ۳-۲-۳-۳- طرح‌های مهم به بهره‌برداری رسیده
- ۸۱..... ۴-۲-۳-۳- ظرفیت‌سازی
- ۸۲..... ۵-۲-۳-۳- آمار تولید برخی محصولات منتخب
- ۸۶..... ۶-۲-۳-۳- برخی اقدامات در راستای ظرفیت‌سازی و تعمیق ساخت داخل
- ۹۰..... ۷-۲-۳-۳- چالش‌های حوزه صنعت
- ۹۲..... ۳-۳-۳- توسعه ظرفیت‌سازی‌های معدنی
- ۹۳..... ۱-۳-۳-۳- زمین‌شناسی
- ۹۷..... ۴-۳- تامین مالی و تسهیلات
- ۹۷..... ۱-۴-۳- تسهیلات رونق تولید
- ۹۹..... ۲-۴-۳- تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸)
- ۹۹..... ۳-۴-۳- تضمین و تامین مالی
- ۱۰۰..... ۴-۴-۳- صندوق ضمانت صادرات ایران
- ۱۰۲..... ۵-۴-۳- صندوق توسعه صنایع دریایی
- ۱۰۴..... ۶-۴-۳- صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک
- ۱۰۷..... ۷-۴-۳- صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته
- ۱۰۸..... ۸-۴-۳- بانک صنعت و معدن
- ۱۰۹..... ۹-۴-۳- صندوق توسعه ملی
- ۱۱۳..... ۵-۳- توسعه زیرساخت‌ها
- ۱۱۳..... ۱-۵-۳- توسعه زیرساخت‌های فیزیکی
- ۱۱۳..... ۱-۱-۵-۳- توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- ۱۱۷..... ۲-۱-۵-۳- توسعه صنایع کوچک و متوسط و خوشه‌های کسب و کار

- ۳-۱-۵-۳- ایجاد مناطق ویژه اقتصادی و شهرک تحقیقاتی..... ۱۱۹
- ۳-۵-۲- توسعه زیرساخت های نرم افزاری..... ۱۲۱
- ۳-۶- اقدامات مرتبط با بهبود فضای کسب و کار..... ۱۲۸
- ۳-۷- سایر اقدامات..... ۱۳۲
- ۳-۷-۱- اقدامات و دستاوردهای مقابله با کرونا..... ۱۳۲
- ۳-۷-۱-۱- اقدامات مرتبط با سازماندهی تولید، تامین و توزیع اقلام بهداشتی و درمانی؛ ۱۳۲
- ۳-۷-۱-۲- اقدامات مرتبط با مصوبات تنظیم بازار؛..... ۱۳۴
- ۳-۷-۱-۳- اقدامات مرتبط با حوزه تأمین نیاز ارزی کالاهای اساسی و ضروری؛..... ۱۳۴
- ۳-۷-۱-۴- سایر اقدامات..... ۱۳۵
- ۳-۷-۲- اقدامات صورت گرفته در راستای توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار..... ۱۳۶

فهرست جداول

- جدول ۱-۱: روند تغییرات رتبه ایران در برخی شاخص‌های مهم بین‌المللی..... ۲۲
- جدول ۱-۲: نرخ رشد اقتصادی و فعالیتهای اصلی اقتصادی کشور (۱۰۰=۱۳۹۰)-درصد..... ۲۶
- جدول ۲-۲: سهم (درصد) ارزش افزوده صنعت، معدن و بازرگانی در مقایسه با سایر گروه‌ها از GDP به قیمت‌های جاری..... ۲۷
- جدول ۱-۳: برخی اقدامات کمی حوزه تجارت خارجی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹..... ۳۹
- جدول ۲-۳: عملکرد واحدهای تجهیز شده به ترازوی دیجیتال..... ۴۳
- جدول ۳-۳: تعداد جلسات برگزار شده کارگروه تنظیم بازار کشور..... ۴۵
- جدول ۴-۳: بازرسی‌های انجام شده در خصوص مبارزه با قاچاق کالا..... ۴۷
- جدول ۵-۳: عملکرد سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در ارتباط با بازرسی‌ها..... ۵۰
- جدول ۶-۳: نتایج حاصله از گزارشات و شکایات مردمی با سامانه ۱۲۴..... ۵۱
- جدول ۷-۳: شکایات منجر به مصالحه و رضایت‌شاکیان..... ۵۱
- جدول ۸-۳: عملکرد سامانه تدارکات الکترونیکی دولت از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹..... ۵۴
- جدول ۹-۳: تعداد و سهم شرکت‌های دانش‌بنیان صنعتی از کل شرکت‌های دانش‌بنیان (*)..... ۵۹
- جدول ۱۰-۳: مجوزها و گواهی‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت در زمینه صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان..... ۶۰
- جدول ۱۱-۳: عملکرد طرح تاپ در سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۹..... ۶۲
- جدول ۱۲-۳: تعداد انجمن‌های فنی مهندسی تاسیس شده..... ۶۷
- جدول ۱۳-۳: وضعیت ثبت نشان جغرافیایی ملی و جهانی و پروژه‌های بین‌المللی..... ۶۹
- جدول ۱۴-۳: پروژه‌های در دست اقدام و اجرای سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO)..... ۷۱
- جدول ۱۵-۳: عملکرد آموزش و پژوهش (میلیون ریال)..... ۷۴
- جدول ۱۶-۳: عناوین برخی از طرح‌های مهم راه‌اندازی شده و به بهره‌برداری رسیده طی ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹..... ۸۰
- جدول ۱۷-۳: روند ظرفیت‌سازی در برخی صنایع مهم و استراتژیک..... ۸۱
- جدول ۱۸-۳: آمار تولید محصولات منتخب طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۹..... ۸۳
- جدول ۱۹-۳: ارزش قراردادها و تفاهم‌نامه‌های منعقد شده ساخت داخل به تفکیک گروه صنعت..... ۸۹
- جدول ۲۰-۳: عملکرد اکتشافی و تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی..... ۹۴
- جدول ۲۱-۳: پروانه بهره‌برداری معدنی صادره..... ۹۶
- جدول ۲۲-۳: وضع موجود معادن کل کشور..... ۹۷

- جدول ۳-۲۳: تامین مالی بنگاه‌های تولیدی کوچک، متوسط و طرح‌های نیمه تمام با پیشرفت بالای ۶۰ درصد در راستای اقتصاد مقاومتی (تعداد- میلیارد ریال)..... ۹۸
- جدول ۳-۲۴: تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸) از ابتدای اسفند ۱۳۹۷ تا پایان ۱۳۹۹..... ۹۹
- جدول ۳-۲۵: افزایش سرمایه صندوق های تحت پوشش وزارت (میلیارد ریال)..... ۱۰۰
- جدول ۳-۲۶: عملکرد صندوق ضمانت صادرات ایران..... ۱۰۱
- جدول ۳-۲۷: عملکرد صندوق توسعه صنایع دریایی (واحد: میلیون ریال)..... ۱۰۲
- جدول ۳-۲۸: ضمانت‌نامه‌های صادره و تمدیدی (فقره- میلیارد ریال)..... ۱۰۴
- جدول ۳-۲۹: ضمانت‌نامه‌های صادره به تفکیک نوع ضمانت‌نامه..... ۱۰۵
- جدول ۳-۳۰: عملکرد صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته (فقره- میلیارد ریال)..... ۱۰۷
- جدول ۳-۳۱: اقدامات بانک صنعت و معدن در خصوص تکمیل و توسعه زیر ساخت ها..... ۱۰۹
- جدول ۳-۳۲: خلاصه عملکرد ارزی صندوق از سال ۱۳۹۰ تا پایان آذر ۱۳۹۹..... ۱۱۰
- جدول ۳-۳۳: توزیع سالانه منابع ارزی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ارزی به تفکیک مراحل تامین مالی طرح‌های فعال (میلیون دلار - درصد)..... ۱۱۲
- جدول ۳-۳۴: مهمترین فعالیت های سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران از سال ۱۳۹۸-۱۳۹۲..... ۱۱۴
- جدول ۳-۳۵: دستورالعمل های مرتبط به بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹..... ۱۲۹
- جدول ۳-۳۶: دستورالعمل‌های مرتبط به بخش تجارت طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹..... ۱۲۹
- جدول ۳-۳۷: سایر دستورالعمل طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹..... ۱۳۰

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۱: متوسط سالانه (۱۲ ماهه) تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده (۱۳۹۰=۱۰۰)..... ۱۸
- نمودار ۲-۱: روند نرخ ارز آزاد طی ۹۹-۱۳۹۲ (ماهانه- ریال)..... ۲۰
- نمودار ۳-۱: روند نااطمینانی نرخ ارز طی ۹۹-۱۳۹۲ (ماهانه- درصد)..... ۲۰
- نمودار ۱-۲: نرخ رشد صنعت و معدن در مقابل رشد اقتصادی کشور - درصد..... ۲۵
- نمودار ۲-۲: نرخ رشد (درصد) تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تفکیک بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰..... ۲۸
- نمودار ۳-۲: تغییرات نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری (درصد)..... ۳۰
- نمودار ۴-۲: ارزش سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت و معدن طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹..... ۳۱
- نمودار ۵-۲: ارزش صادرات غیرنفتی (با میعانات گازی) و واردات طی ۹۹-۱۳۹۲ (میلیارد دلار)..... ۳۳
- نمودار ۶-۲: ترکیب واردات بر حسب نوع کالاهای مصرفی طی ۹۹-۱۳۹۲ (درصد)..... ۳۳
- نمودار ۷-۲: سهم صادرات صنعتی و معدنی از صادرات غیرنفتی (با احتساب میعانات گازی) (درصد)..... ۳۴
- نمودار ۸-۲: شاخص بهره‌وری صنعت به تفکیک عوامل تولید (۱۳۹۰=۱۰۰)..... ۳۵
- نمودار ۹-۲: رشد شاخص بهره‌وری صنعت به تفکیک عوامل تولید (۱۳۹۰=۱۰۰)..... ۳۶
- نمودار ۱-۳: سهم بخش بازرگانی از تولید ناخالص داخلی (درصد)..... ۴۲
- نمودار ۲-۳: صدور مجوز صنوف طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹..... ۴۲
- نمودار ۳-۳: کل مجوزهای صادره طی ۹۹-۱۳۹۲ به تفکیک نوع صنف..... ۴۳
- نمودار ۴-۳: سهم مصوبات به تفکیک فعالیت..... ۴۵
- نمودار ۵-۳: عملکرد مرتبط با گواهی نماد الکترونیکی (تعداد)..... ۵۲
- نمودار ۶-۳: صدور گواهی امضای الکترونیکی (تعداد)..... ۵۳
- نمودار ۷-۳: جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری شرکت‌های صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان..... ۵۸
- نمودار ۸-۳: وضعیت تعداد پروانه‌های بهره‌برداری تولید نرم افزار صادره و تمدیدی به تفکیک سال..... ۶۳
- نمودار ۹-۳: تعداد شاغلان پروانه بهره‌برداری تولید نرم افزار..... ۶۴
- نمودار ۱۰-۳: تعداد مجوزهای تحقیقاتی صادر شده..... ۶۶
- نمودار ۱۱-۳: تعداد مجوزهای فنی مهندسی صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹..... ۶۶
- نمودار ۱۲-۳: جوازهای تاسیس صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹..... ۷۷
- نمودار ۱۳-۳: طرح‌های در دست اجرا به تفکیک پیشرفت فیزیکی تا پایان ۱۳۹۹..... ۷۸
- نمودار ۱۴-۳: پروانه بهره‌برداری صادره از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹..... ۷۹

- نمودار ۱۵-۳: متوسط اشتغال و سرمایه‌گذاری هر واحد و سرانه سرمایه‌گذاری در پروانه بهره‌برداری صادره از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹ ..... ۷۹
- نمودار ۱۶-۳: تعداد پروانه‌های اکتشافی صادره و گواهی کشف صادره ۹۵
- نمودار ۱۷-۳: هزینه عملیات و ذخیره قطعی گواهی کشف صادره ۹۶
- نمودار ۱۸-۳: تسهیلات پرداختی بانک صنعت و معدن ۱۰۸
- نمودار ۱۹-۳: عملکرد توسعه خوشه‌های کسب و کار ۱۱۷
- نمودار ۲۰-۳: وضعیت موجود خوشه‌های صنعتی ۱۱۸
- نمودار ۲۱-۳: وضع موجود خوشه‌های شناسایی شده و خاتمه یافته طی ۱۳۹۲-۹۹ ..... ۱۱۸

مقدمه

اهمیت بخش صنعت، معدن و تجارت در ایران بر هیچ فردی پوشیده نیست. این بخش و منافع حاصل از آن نقشی تعیین کننده در ساختار اقتصادی ایران داشته و با دارا بودن بیشترین سهم، به عنوان پیشران بی بدیل اقتصاد کشور، اثرات تعاملی گسترده‌ای با سایر بخش‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه دارد. ارتباط گسترده این بخش با بخش‌های مختلف پولی و بانکی، بورس، تولید، توزیع، اشتغال، واردات، صادرات و..... و میزان اثرگذاری و اثر پذیری از این بخش‌ها نشانگر اهمیت بالای صنعت، معدن و تجارت در اقتصاد کشور است.

ایفای کامل نقش بخش صنعت، معدن و تجارت به عنوان نیروی محرکه اقتصاد، زمانی انجام می‌گیرد که اقتصاد کشور و فضای کسب و کار بتواند جایگاه مناسبی در اقتصاد جهانی داشته باشد. نظر به اینکه بهره برداری حداکثری از فرصت‌های بوجود آمده و زیرساخت‌های تامین شده از طریق ایجاد شرایط مساعد و فراهم سازی تعامل در عرصه بین المللی، تغییر رویکردها و بهره‌گیری از ابزارهای نوین مدیریت فراهم خواهد شد؛ لازم است اقتصاد کشور از طریق اعمال سیاست‌های اقتصادی مناسب و با رویکرد درونزایی و برونگرایی (در راستای تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی) به اقتصادی با رقابت پذیری مناسب در صحنه بین‌المللی تبدیل گردد.

بر اساس فرمایشات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) که فرمودند "گزارش عملکرد دولت باید به افکار عمومی ارائه شود تا مردم ضمن اطلاع از اقدامات انجام گرفته، از کارها و برنامه‌های آینده نیز مطلع شوند"، گزارش حاضر به منظور ارائه اهم دستاوردهای بخش صنعت، معدن و تجارت کشور در زمان استقرار دولت‌های یازدهم و دوازدهم تنظیم گردیده است.

وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت

در حال حاضر متولی بخش ساخت و بازرگانی در ایران وزارت صنعت، معدن و تجارت است که از لحاظ ساختار سازمانی به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود.

حوزه ستادی، حوزه سازمان‌های تابعه و حوزه سازمان‌های استانی که در ۳۱ استان کشور مستقر هستند. راهبری هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی کشور از وظائف اصلی در حوزه‌های ستادی، سازمانی و استانی است.

بخش ستادی عمدتاً مسئولیت سیاست گذاری، پشتیبانی، برنامه ریزی عملیاتی، نظارت، پایش وضعیت و رسیدگی به مسائل کلان هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی را بر عهده دارد.

سازمان‌های تابعه نیز مسئولیت توسعه و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حاکمیتی در حوزه ماموریت خود را بر عهده دارند که این اقدامات با مشارکت بخش خصوصی و یا به صورت مستقل توسط این

سازمان ها انجام می شود. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) در حوزه هایی از صنعت، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در حوزه هایی از معدن، سازمان توسعه تجارت در حوزه صادرات و واردات کشور، سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان در حوزه های حمایتی، بازرسی و نظارت بر قیمت و توزیع کالاها و سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی در حوزه شهرک ها و نواحی صنعتی، واحدهای صنعتی مستقر در شهرک ها و نواحی صنعتی، مسئولیت اجرای سیاست های تعیین شده از سوی وزارت می باشند. سازمان های استانی نیز با برقراری ارتباط نزدیک تر با واحدهای صنعتی، معدنی و بازرگانی اجرای برنامه و سیاست های تعیین شده در سطوح استانی را برعهده دارند.

در خصوص میزان و سهم بخش تولید و بازرگانی کشور از اقتصاد ایران این نکته قابل ذکر است که بخش صنعت، معدن و تجارت کشور در تولید ناخالص داخلی سهمی حدود ۴۰ درصد و در اشتغال کشور سهم ۳۲ درصدی را دارا است.

وزارت صنعت، معدن و تجارت با توجه به تنوع ماموریت خود، مجوزهایی را برای کسب و کارهای حوزه های صنعت، معدن و بازرگانی صادر می کند که در این زمینه می توان به جواز تاسیس صنعتی (شروع فعالیت های صنعتی)، پروانه بهره برداری صنعتی (بهره برداری فعالیت های صنعتی)، گواهی و پروانه اکتشاف (شروع اکتشاف معادن)، پروانه بهره برداری معدنی (بهره برداری فعالیت معدنی)، پروانه صنفی (شروع فعالیت های صنفی)، کارت بازرگانی (شروع فعالیت های تجاری) و ثبت سفارش (شروع فعالیت واردات) اشاره نمود.

از مهم ترین شرح وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت به موارد زیر می توان اشاره نمود:

- ۱- تدوین و ابلاغ راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و تعیین اهداف، سیاست ها، برنامه ها، استانداردها، نظام ها، آیین نامه ها و ضوابط کلی بخش های صنعت، معدن و تجارت هماهنگ با سیاست های کلان کشور با جلب مشارکت تشکلهای و سازمان های غیر دولتی و مردم نهاد مرتبط و نظارت بر اجرا و تحقق آنها
- ۲- تعیین سیاست های توسعه صادرات غیرنفتی، محصولات صنعتی، فرآورده های معدنی و خدمات فنی و مهندسی و تجاری و تنظیم و اجرای مقررات مربوط به حمایت های صادراتی
- ۳- مدیریت و تسهیل فرایند تولید و تجارت داخلی و خارجی
- ۴- برنامه ریزی، هدایت، و حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت ها و واحدهای صنعتی، معدنی و تجاری و شهرک های صنعتی مشترک با کشورهای هدف براساس راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و متناسب با توازن منطقه ای، آمایش سرزمین و ملاحظات زیست محیطی
- ۵- تنظیم و توسعه روابط تجاری، صنعتی و معدنی و تهیه یادداشت های تفاهم و موافقت نامه های مرتبط و انعقاد و اجرای قراردادهای با سایر کشورها و نهادها و سازمان های تخصصی و مجامع منطقه ای و بین المللی ذیربط با هماهنگی وزارت امور خارجه و در چارچوب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و قوانین مربوط

- ۶- مدیریت الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان جهانی تجارت
- ۷- قبول عضویت و نمایندگی دولت جمهوری اسلامی ایران در نهادها و سازمان‌های تخصصی و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط به امور صنعت، معدن و تجارت در چارچوب قوانین
- ۸- مدیریت رویدادهای تجاری، صنعتی و معدنی اعم از اعزام و پذیرش هیات‌ها و کمیسیون‌ها، برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و همایش‌های داخلی و خارجی و تعیین و اعزام رایزن‌های مورد نیاز به منظور توسعه صادرات غیر نفتی و جذب سرمایه و فناوری
- ۹- برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت از توسعه و جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی برای توسعه صنعت، معدن، تجارت و انتقال فناوری و همچنین سرمایه‌گذاری برای ایجاد و توسعه صنایع مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و خطر پذیر در موارد ضروری و در مناطق کمتر توسعه یافته
- ۱۰- برنامه‌ریزی و ایجاد شرایط لازم برای حفظ، صیانت و افزایش ظرفیت‌های تولیدی واحدهای صنعتی و معدنی و بازسازی، نوسازی و گسترش فعالیت آن‌ها
- ۱۱- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای ایجاد و توسعه مجتمع‌ها و شهرک‌های صنفی، صنعتی و معدنی و نیز پشتیبانی از ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی و توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط
- ۱۲- ساماندهی، حمایت و نظارت بر ایجاد، توسعه و فعالیت انجمن‌ها و تشکل‌های صنفی، صنعتی و معدنی، شبکه‌ها و خوشه‌ها و سازمان‌های غیردولتی و مردم نهاد مرتبط با بخش‌های صنعت، معدن و تجارت و صدور مجوزهای تاسیس و فعالیت آن‌ها
- ۱۳- برنامه‌ریزی برای بهبود فضای کسب و کار و افزایش بازدهی، بهره‌وری، رقابت پذیری و توسعه کار آفرینی بخش‌های صنعت، معدن و تجارت
- ۱۴- حمایت از توسعه و تقویت نام‌ها و علائم تجاری، تجاری سازی آثار مالکیت فکری و معنوی اعم از اختراعات، اکتشافات و نوآوری‌ها
- ۱۵- برنامه‌ریزی، هدایت، حمایت و مدیریت تولید صادرات محور با ارزش افزوده بالا و فناوری‌های پیشرفته و هدایت و حمایت از مدیریت واردات مبتنی بر تولید صادرات گرا
- ۱۶- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جهت بهبود نظام تولید، تأمین و توزیع، نظارت بر شبکه‌های توزیع کالا و خدمات، توسعه رقابت و جلوگیری از انحصار در بازار
- ۱۷- ساماندهی زنجیره‌های تأمین و توزیع کالا و خدمات و مدیریت تنظیم و کنترل بازار
- ۱۸- نظارت و حمایت از حقوق تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان
- ۱۹- تعیین سیاست‌ها و ضوابط قیمت کالا و خدمات و ضوابط خدمات پس از فروش و نظارت بر اجرای آن‌ها
- ۲۰- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه تجارت الکترونیکی کشور و توسعه و حمایت از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
- ۲۱- ساماندهی، استقرار و بکارگیری نظام یکپارچه آمار و اطلاعات و شبکه جامع اطلاع رسانی و تولید، تحلیل و ارائه آمارها و گزارش‌های تخصصی در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت

۲۲- حمایت از توسعه آموزش و پژوهش، "تحقیق و توسعه (R&D)، ترویج و انتشار یافته ها و نتایج تحقیقات و هدایت و بهره گیری از توانمندی های مراکز آموزشی و پژوهشی و فناوری جهت توسعه بخشهای صنعت، معدن و تجارت

۲۳- همکاری و مشارکت با دستگاه ها در زمینه سیاستگذاری و برنامه ریزی برای تربیت و تامین نیروهای متخصص بخش های صنعت، معدن و تجارت در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی و برنامه ریزی و همچنین آموزش، توسعه مدیریت و توانمندسازی شاغلین بخش های مذکور

۲۴- سیاستگذاری، برنامه ریزی، نظارت، صیانت و حمایت از توسعه زیر بناها، اکتشاف، استخراج و بهره برداری از معادن و فراوری معدنی با بکارگیری علوم، فنون و فناوری های پیشرفته

۲۵- سیاستگذاری و برنامه ریزی و انجام مطالعات و بررسی های زمین شناسی و شناسایی مخاطرات زمین شناختی و تهیه نقشه های مربوط، تهیه اطلاعات پایه شناسایی، پی جویی و اکتشاف عمومی منابع و ذخایر معدنی و تهیه گزارش های فنی و اقتصادی و ایجاد و گسترش پایگاه داده ها و اطلاع رسانی جامع علوم زمین برای بهره برداری از مزیت های زمین و ظرفیتهای معدنی کشور.

استراتژی محوری وزارت صنعت، معدن و تجارت

با توجه به شرایط پیش رو، تحلیل مسایل کلیدی اقتصادی کشور اعم از چالش های جاری و کاستی های ساختاری، سیاست های کلی نظام و اولویتهای ابلاغی رییس جمهور، محورهای اصلی برنامه های تدوین شده در این وزارتخانه به شرح زیر است:

- توسعه سرمایه گذاری و تعمیق ساخت داخل
- مدیریت واردات و توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی
- توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن
- توسعه فناوری و محصولات دانش بنیان
- مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری
- بهبود فضای کسب و کار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت
- تأمین منابع مالی و توسعه سرمایه گذاری

تغییرات مدیریتی

ساختار سیاست گذاری و مدیریت بخش تولید و بازرگانی در ایران در طول تاریخ با تغییرات و تحولات بسیاری رو برو بوده است. از سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی که وزارت تجارت در ایران تاسیس شد تا سال ۱۳۹۰ که وزارت صنعت، معدن و تجارت به شکل کنونی خود درآمد، بارها دو حوزه تولید و بازرگانی در کنار هم و به صورت مجزا در ساختار اقتصادی کشور نقش ایفا نموده اند. برای نمونه در سال ۱۳۱۶ هجری خورشیدی وزارت بازرگانی و وزارت صنایع و معادن وجود داشته اند که در سال ۱۳۲۰ با ادغام آنها وزارت بازرگانی، پیشه و هنر تاسیس شد. پس از آن در سال ۱۳۳۴ مجدداً وزارت خانه های صنایع و معادن و بازرگانی از هم جدا شدند که این موضوع بارها و بنابر مصالح آن زمان اتفاق افتاده است. مطمئناً در کنار هم بودن بخش های ساخت و بازرگانی اثرگذاری بیشتری بر بهبود

فرایندهای تولید، توزیع و تجارت هر کشوری خواهد داشت. این موضوع نیز از انگیزه‌های اصلی شکل‌گیری وزارت صنعت، معدن و تجارت در مقطع فعلی بوده است. در طی استقرار دولت‌های یازدهم و دوازدهم نیز در ساختار مدیریت وزارت صنعت، معدن و تجارت تغییرات چشم‌گیری مشاهده می‌شود به طوری که در طی کمتر از ۸ سال ۵ تغییر مدیریتی را می‌توان مشاهده نمود:

- محمد شریعتمداری (۱۳۹۷-۱۳۹۶)
- رضا رحمانی (۱۳۹۹-۱۳۹۷)
- حسین مدرس خیابانی (سرپرست اردیبهشت ۱۳۹۹ الی مرداد ۱۳۹۹)
- جعفر سرقینی (سرپرست مرداد ۱۳۹۹ الی مهر ۱۳۹۹)
- علیرضا رزم حسینی (مهر ۱۳۹۹ تاکنون)

اهم چالش‌ها

- تحریم‌های اقتصادی و بانکی
- تسلط رویکردهای سیاسی بر رویکردهای اقتصادی
- کاهش درآمدهای ارزی کشور ناشی از کاهش درآمدهای نفتی
- محدودیت دسترسی به ارز
- مشکل تبادلات و نقل و انتقالات مالی بین‌المللی
- چند نرخ بودن نرخ ارز و نوسانات شدید ارزی
- کاهش سرمایه‌گذاری (رشد منفی تشکیل سرمایه طی سالهای اخیر)
- افت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- بالا بودن هزینه‌های مبادله کشور (مانند نقل و انتقال پول)
- جذابیت بازارهای موازی و جذب سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های سوداگرانه
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام بیمه‌ای
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام مالیاتی
- بانک محور بودن نظام تامین مالی و سهم پایین بازار سرمایه در تامین مالی
- فرآیند پیچیده تامین مالی از بازار سرمایه (مانند انتشار اوراق صکوک)
- تورم بالا (افزایش هزینه‌های تولید و کاهش افق سرمایه‌گذاری)
- ضعف در شبکه حمل و نقل و فقدان شبکه لجستیکی تجاری در کشور
- بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه واحدهای تولیدی (ناشی از نوسانات نرخ ارز)
- کاهش سطح تولید رشته‌های فعالیتهای صنعتی (بدلیل کاهش واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای)
- پایین بودن سقف تسهیلات اعطایی بانکها به بخش صنعت و معدن
- محدود شدن پهنه‌های اکتشافی توسط سازمانهای دولتی

- عدم تطابق ظرفیت‌های نظارتی و بازرسی (نیروی انسانی و بودجه) جهت مقابله با احتکار، گرانفروشی و ..
- عدم تطابق ساختار ستاد تنظیم بازار با شرایط کنونی اقتصادی کشور
- ایجاد صف طولانی واردکنندگان و صادرکنندگان پشت سامانه نیما و فقدان اتاقهای پایپای ارزی
- محدودیت واردات در مقابل صادرات مواد اولیه واحدهای تولیدی (محدودیت ۳۰ درصدی)
- بسته شدن برخی مرزهای مبادلاتی کشور با همسایگان (متاثر از شرایط کرونا)
- صدور بخش نامه های متعدد ارزی و گمرکی
- مشکلات بازگشت ارزهای صادراتی (ضوابط بانک مرکزی)
- شیوع کرونا

محورهای اصلی برنامه‌های تدوین شده

- توسعه سرمایه گذاری و تعمیق ساخت داخل
- مدیریت واردات و توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی
- توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن
- توسعه فناوری و محصولات دانش بنیان
- مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری
- بهبود فضای کسب و کار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت
- تأمین منابع مالی و توسعه سرمایه گذاری

خلاصه اهم اقدامات انجام شده

توسعه سرمایه گذاری و تعمیق ساخت داخل

- بازفعال سازی ۸۹۱۴ واحد تعطیل در کشور
- برگزاری ۱۴ میز تعمیق ساخت داخل و کاهش ارزبری معادل ۱۲۳۱ میلیون یورو
- ممنوعیت واردات ۱۵۳۹ ردیف تعرفه دارای کالای مشابه خارجی و غیرضروری
- اجرای طرح توسعه تولید و تجارت پوشاک روستایی با دو هدف اصلی توسعه اشتغال و تولید پوشاک داخلی
- طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹، تعداد ۳۰۵ طرح مهم (اعم از ایجاد و یا توسعه ای) با مجموع سرمایه‌گذاری ۲۸۵۶,۷ هزارمیلیاردریال و اشتغال ۹۲۸۹۲ نفر به بهره‌برداری رسیده است. از این تعداد ۳۵ طرح طی ۱۳۹۹ راه‌اندازی شده است.
- افتتاح فاز اول پروژه ملی شیرین سازی آب و قطعه اول انتقال آب از خلیج فارس به فلات مرکزی ایران با سرمایه‌گذاری بیش از ۱۶۰ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۱۲۰۰ نفر

مدیریت واردات و توسعه صادرات غیر نفتی

- اجرای پروژه افزایش حجم و تنوع محصولات صادراتی (کالا و خدمات) به ۱۵ کشور هدف همسایه به میزان ۲۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۸ و انجام ۲۰,۱ میلیارد دلار صادرات به کشورهای همسایه و ۱۰,۲ میلیارد دلار به کشور چین و هند و ۴,۶ میلیارد دلار به سایر کشورها در سال ۱۳۹۹ و امضای ۱۲ موافقت‌نامه با کشورهای هدف
- تهاثر مواد معدنی و محصولات صنایع معدنی با نیازهای وارداتی صنایع کشور که تاکنون بیش از ۲۰۰ هزار میلیارد ریال (حدود ۲ میلیارد دلار) کالا و مواد اولیه استراتژیک موردنیاز تولید وارد و محصولات صادراتی بخش صادر گردیده است.

توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن

- شناسایی و اولویت بندی ۲۹۴۱ معدن، انجام اقدام کلینیکی بر روی ۱۴۱۴ معدن و احیاء ۳۵۲ معدن در ۳۱ استان کشور
- انجام عملیات شناسایی، پی‌جویی، اکتشاف عمومی و تفصیلی پتانسیل‌های معدنی کشور به میزان ۸۹۰ هزار کیلومتر مربع مساحت اکتشافی در قالب پروژه‌های اکتشافی در لایه‌های گوناگون
- تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی و تولید اطلاعات پایه در لایه‌های مختلف زمین‌شناسی (خشکی، دریا و مخاطرات) به میزان ۵۵۰ ورقه / نقشه گزارش
- انجام برداشت‌های ژئوفیزیک هوایی به میزان ۶۴۰ هزار کیلومتر خطی

فناوری و محصولات دانش‌بنیان

- طراحی و پیاده‌سازی طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار) به عنوان یکی از پروژه‌های محور توسعه فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان
- انعقاد ۱۹۱ قرارداد تحقیقاتی بین بنگاه‌های صنعتی و معدنی و دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (از استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، کرمان، مرکزی، اصفهان و بوشهر، خوزستان و البرز، زنجان، خراسان جنوبی و لرستان) در قالب بند س ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور
- اجرای پروژه "حمایت از ایجاد دانش فنی و فناوری تولید محصولات منتخب وارداتی از نظر ارزیابی با همکاری دانشگاه‌ها" و شناسایی ۵۰ محصول ارزیابی از بین ۱۴۰۶ محصول احصا شده از مراجع مرتبط و ارائه فهرست ۲۸ قلم از محصولات احصا شده که دارای متقاضی برای دستیابی به دانش فنی می‌باشد به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور به منظور بهره‌مندی از توانمندی شرکت‌های دانش‌بنیان در رفع نیازهای فناورانه

بازار و ساماندهی لجستیک تجاری

- راه‌اندازی سامانه جامع تجارت و زیرسامانه‌های آن به منظور مدیریت زنجیره تجاری کشور
- رصدپذیر نمودن کالاهای اساسی
- پیگیری برای ترخیص کالاهای رسوب کرده در گمرک و ترخیص حدود ۴ میلیون تن کالا

- شناسایی بیش از ۷۰۰ هزار مرکز نگهداری کالا در قالب سامانه جامع انبار
- رتبه بندی بیش از ۲۱ هزار بازرگان فعال دارای کارت بازرگانی و همچنین اتصال سامانه رتبه بندی به سامانه های بیش از ۱۶ دستگاه ذی ربط
- مدیریت و تنظیم بازار کالاهای اساسی از طریق مدیریت مصارف ارزی از طریق تعیین اولویت کالایی
- طراحی و اجرای سامانه های جدید در زمینه مدیریت و شفافیت بازار شامل بانک های اطلاعاتی قیمت به منظور امکان ثبت و رصد قیمت ۱۰۰ قلم کالای اساسی در اپلیکیشن آپ و ثبت شکایت و دریافت گزارشات شکایات مردمی در حوزه کالا و خدمات
- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت
- برگزاری گشت های مشترک برای شناسایی و برخورد با تخلفات اقتصادی، انجام بازرسی، رسیدگی به شکایات مردمی (با انجام بیش از ۵ میلیون بازرسی از واحدها و بنگاه های اقتصادی)
- انجام بیش از ۶۹۰ هزار بازرسی به منظور شناسایی و برخورد با عرضه کنندگان کالای قاچاق
- اصلاح سازوکار تخصیص سهمیه مواد پتروشیمی با هدف کاهش التهابات بازار این محصولات و تامین مواد پتروشیمی مورد نیاز واحدهای تولیدی با همکاری دستگاههای نظارتی
- تدوین شیوه نامه عرضه و تقاضای زنجیره فولاد
- پیاده سازی طرح صدور فاکتور الکترونیکی به منظور ایجاد زیرساخت مناسب برای مدیریت بهینه تقاضای مواد اولیه
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها

بهبود فضای کسب و کار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت

- اصلاح فرایندها و دستوالعمل ها و حذف و یا کاهش زمان صدور مجوزها
- تفویض اختیارات سازمان های استانی در ۷ موضوع به خانه های صنعت و معدن
- برقراری معافیت ۱۰۰ درصدی مالیات بردرآمد حاصل از فروش تولیدات نرم افزاری دارندگان پروانه بهره برداری از وزارت صنعت معدن و تجارت، موضوع ذیل بند (د) ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر

تامین منابع مالی و توسعه سرمایه گذاری

- اجرای پروژه توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار شامل ۲۰ استان با همکاری و مشارکت استانداران و سایر دستگاه های ذی ربط
- به کارگیری ابزار های نوین تامین ملی با هدف جذب نقدینگی های سرگردان

۱- شاخص‌های کلان موثر بر بخش

در این بخش از کتاب به شاخص‌های کلان موثر بر بخش نظیر تورم، نرخ ارز و شاخص‌های بین‌المللی که تصویری از محیط کسب و کار کشور را به نمایش گذارد و تاثیر زیادی در فعالیتهای بخش دارد، می‌پردازیم.

۱-۱- تورم

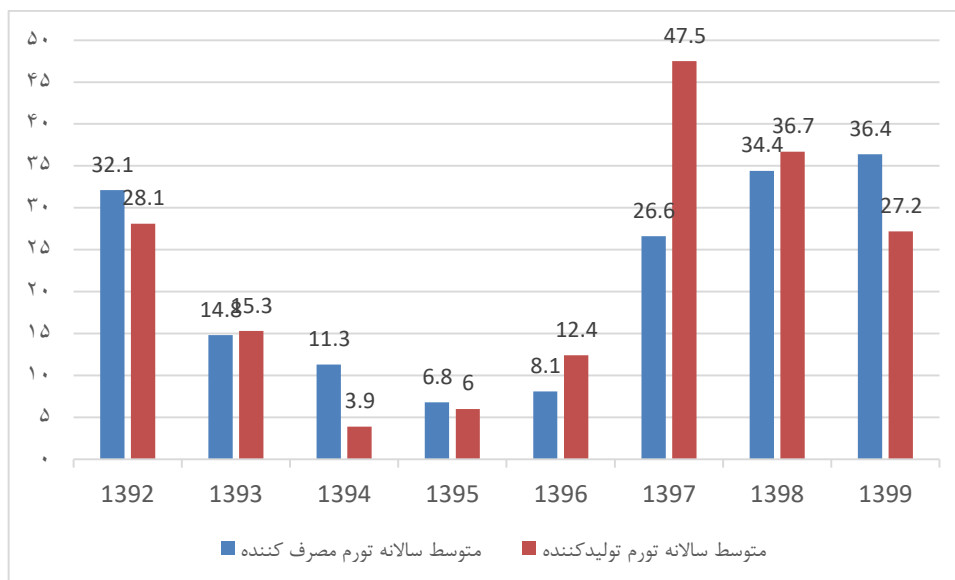
تورم در دو بخش تولیدکننده و مصرف‌کننده به عنوان معیار افزایش سطح عمومی قیمت‌ها، همواره مورد توجه دولت‌ها و متولیان بخش‌های اقتصادی بوده است.

در سال‌های اخیر و پس از نوسانات شدید قیمت ارز و شروع تحریم‌های بین‌المللی و بحران بین‌المللی شیوع بیماری کرونا، شاخص‌های تورمی کشور بطور کم سابقه‌ای افزایش یافت. نمودار ۱-۱ تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص بهای تولیدکننده را در دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹^۱ نشان می‌دهد.

رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف‌کننده و تولیدکننده طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۹۸ ابتدا کاهشی و سپس افزایشی شده است، در سال ۱۳۹۷ سرعت آن به شدت افزایش داشته است؛ به طوری که به ترتیب از ۸,۱ و ۱۲,۴ درصد در سال ۱۳۹۶ به ۲۶,۶ درصد و ۴۷,۵ درصد در سال ۱۳۹۷ افزایش یافت و سپس روند کاهشی آغاز گردید. در سال ۱۳۹۸ رشد شاخص بهای کالاها و خدمات مصرف‌کننده و

^۱. آمار شاخص قیمت تولیدکننده در زمان نگارش این مجموعه شش ماهه ۱۳۹۹ در دسترس بود.

تولیدکننده به ۳۴,۴ و ۳۶,۷ درصد و در سال ۱۳۹۹ این رشدها به ۳۶,۴ و ۲۷,۲ درصد رسید. اگرچه این ارقام در سال ۱۳۹۵ به دلیل ثبات بازار ارز، ایجاد ثبات نسبی در فضای اقتصاد کلان و افزایش تولید حدود ۶,۸ و ۶ درصد بوده است، از سال ۱۳۹۶ تورم شروع به اوج گرفتن و خروج از تورم تکرقمی اتفاق افتاد. در ابتدای سال ۱۳۹۷ با خروج آمریکا از برجام و تشدید تحریم‌های یکجانبه و ظالمانه این کشور و تبع آن کاهش صادرات نفت از نیمه دوم سال ۱۳۹۷ به منظور ممانعت از دسترسی کشور به درآمدهای حاصل از صادرات نفت، درآمدهای ریالی دولت کاهش و متعاقب آن کسری بودجه دولت بیشتر شد. در این سال نرخ ارز^۲ از حدود ۴۷۰۰۰ ریال در فروردین (متوسط ماه) ۱۳۹۷ به ۱۳۲۰۰۰ ریال در اسفند ۱۳۹۷ افزایش یافت و در اسفند سال ۱۳۹۸ نیز در کانال ۱۴۰۰۰۰ ریال قرار گرفت. البته باید به این نکته توجه کرد که تمام افزایش نرخ ارز به یکباره در تورم تخلیه نمی‌شود، بلکه این تخلیه اولاً به درجه عبور نرخ ارز^۳ و ثانیاً به دوره‌های تخلیه آن در تورم بستگی دارد. لذا بخشی از تورم سال ۱۳۹۸ می‌تواند به افزایش نرخ ارز در سال ۱۳۹۷ برگردد.

نکته: محاسبه بر اساس میانگین ۱۲ ماهه و تورم تولیدکننده سال ۱۳۹۹ ششماهه اول سال است.

نمودار ۱-۱: متوسط سالانه (۱۲ ماهه) تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده (۱۳۹۰=۱۰۰)

بخش صنعت و معدن نیز از ناحیه تورم به جهت ایجاد مشکلات عدم برنامه‌ریزی برای آینده، افزایش روز افزون نیاز بنگاه‌های تولیدی به سرمایه در گردش و عدم تکاپوی تسهیلات اعطایی و پوشش آن، موجب آسیب دیدن این بنگاه‌ها شده است.

^۲ بر اساس سایت سناریت (<https://www.sanarate.ir>)

^۳ درجه عبور نرخ ارز یا Exchange Rate Pass-through به درجه‌ای اشاره می‌کند که تغییرات نرخ ارز از کانال قیمت کالاهای وارداتی در قیمت‌های داخلی تخلیه می‌شود.

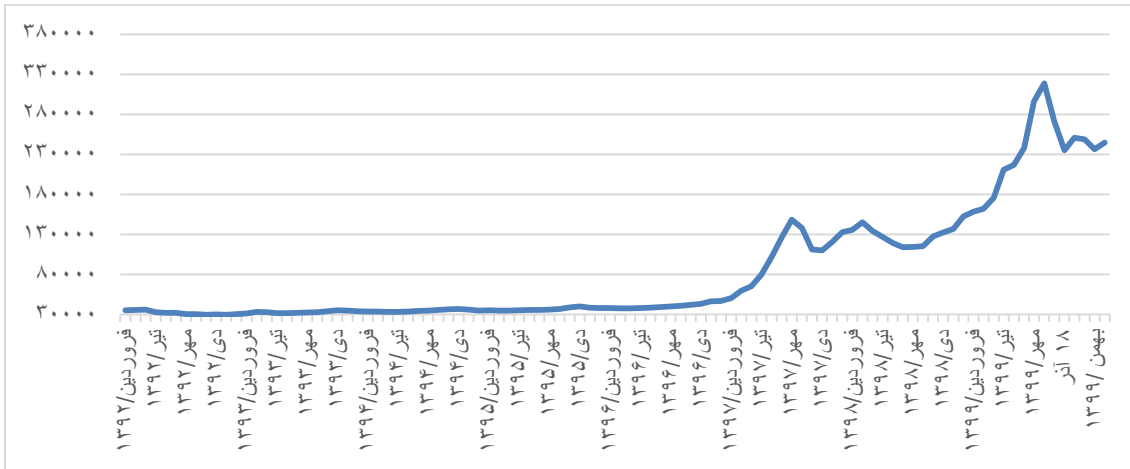
۱-۲- نرخ ارز

نرخ ارز، از مهمترین متغیرهای اقتصاد کلان است که تغییرات آن تأثیرات گسترده‌ای بر صادرات و واردات (و به تبع آن تراز تجاری)، تولید از کانال هزینه‌ها و قدرت رقابت‌پذیری داخلی خصوصاً رقابت‌پذیری صنعتی دارد. از سوی دیگر، نوسانات نرخ ارز به واسطه تأثیر منفی که بر تجارت خارجی، تولید و سرمایه‌گذاری دارد می‌تواند آسیب جدی به بخش حقیقی اقتصاد وارد کند. افزایش تلاطم‌های ارزی باعث می‌شود که ریسک تجارت خارجی، تولید و سرمایه‌گذاری افزایش یافته و باعث کاهش حجم فعالیت‌ها شده و در نتیجه رشد اقتصادی کاهش یابد.

با توجه به اینکه بخش اعظم درصد بالایی از واردات کشور را کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای تشکیل می‌دهد و این اقلام بطور متوسط ۱۳,۳ درصد هزینه‌های تولید را تشکیل می‌دهند، هر تغییر در نرخ ارز می‌تواند از کانال هزینه‌های تولید بر قیمت تولیدکننده و سپس بر قیمت مصرف‌کننده تأثیرگذار باشد. لذا بررسی تغییرات نرخ ارز بسیار حائز اهمیت است. همانطوریکه از نمودار ۱-۲ زیر ملاحظه می‌شود نرخ ارز اسمی از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا مهر ۱۳۹۶ باثبات بوده و تغییرات چندانی نداشته است. لیکن از مهر سال ۱۳۹۶ (نرخ ارز ۳۹۰۰ تومان) خیزش نرخ ارز شروع و در مهر ۱۳۹۷ به کانال ۱۴۰۰۰ تومان وارد شد. در ادامه سال نیز تقریباً نرخ در همان کانال باقی ماند، این افزایش موجب شد، هزینه‌های تولید افزایش یابد و به تبع آن شاخص قیمت تولیدکننده در سال ۱۳۹۷ به ۴۷,۵ درصد برسد. در سال ۱۳۹۸ نیز نرخ ارز چندان از کانال‌های ۱۳ و ۱۴ هزار تومان فراتر نرفت و ثبات نسبی در بازار ارز موجب شد تورم تولیدکننده در سال ۱۳۹۸ به ۳۶,۷ درصد کاهش یابد. نرخ ارز در سال ۱۳۹۹ نیز مجدداً اوج گرفت و از کانال ۱۵ هزار تومان ابتدای سال به کانال ۳۱۰۰۰ هزار تومان (۳۱۸۵۰ تومان در ۲۷ آبان) وارد شد که افزایش بیش از ۱۰۰ درصد را به نمایش گذاشت و سپس با خبرهای ناشی از انتخاب بایدن و شکل‌گیری انتظارات مثبت مبنی بر شروع مذاکرات افزایش احتمال برگشت آمریکا به برجام و برداشته شدن تحریم‌ها و اخبار آزادسازی پول‌های بلوک شده، انتظارات

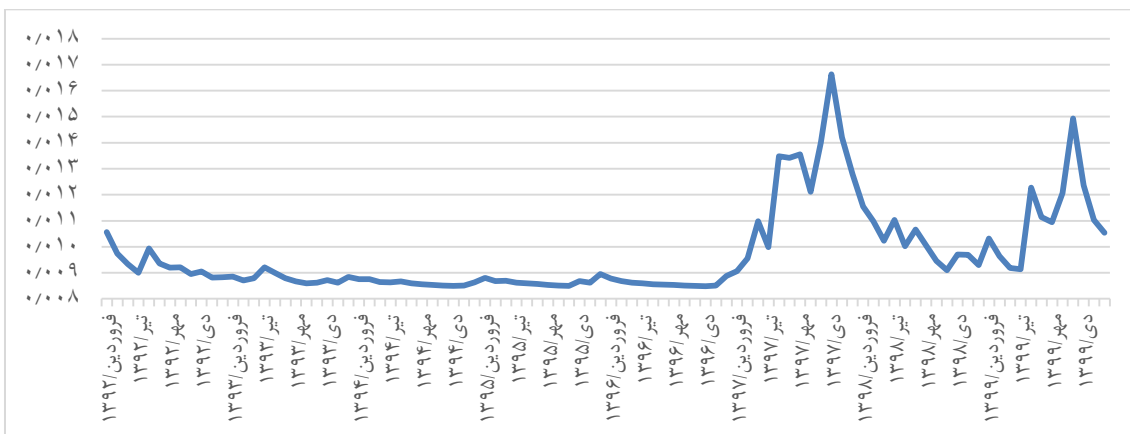
تورمی فروکش کرد و با به تعویق افتادن تقاضا برای ارز توسط فعالین، نرخ ارز مجدداً روند کاهشی به خود گرفت و در کانال ۲۴ هزار تومان در نوسان بود.

منبع: بر اساس سایت سناریت بانک مرکزی (نرخ ETS بانک مرکزی)

نمودار ۱-۲: روند نرخ ارز آزاد طی ۹۹-۱۳۹۲ (ماهانه - ریال)

همانطوریکه در بالا اشاره شد نااطمینانی (نوسانات) نرخ ارز می‌تواند آثار جبران ناپذیری بر بدنه بخش صنعت، معدن و تجارت وارد نماید و جبران آن چند دوره به طول بیانجامد. تغییرات در نرخ ارز اسمی موجب شد اقتصاد ایران با دو دوره پرنوسان نرخ ارز مواجه باشیم. از بهمن ۱۳۹۶ تا دی ۱۳۹۷ (اوج نااطمینانی) و سپس در آذر ۱۳۹۸ نوسانات فروکش کرد. دوره دوم از تیر ۱۳۹۹ تا اسفند همان سال است که در آذر نااطمینانی به اوج خود رسید. لازم است به این موضوع توجه شود که افزایش نااطمینانی زمینه‌های کاهش رشد صنعتی و سرمایه‌گذاری در بخش صنعت را فراهم می‌کند.

منبع: موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

نمودار ۱-۳: روند نااطمینانی نرخ ارز طی ۹۹-۱۳۹۲ (ماهانه - درصد)

۱-۳- شاخص‌های بین‌المللی

یکی از منابع جذب سرمایه همچنانکه در برنامه ششم توسعه (متوسط سالانه ۳۰ میلیارد دلار) نیز بدان اشاره شده است، جذب و جلب سرمایه‌های خارجی به داخل کشور است. این امر در بستر و محیط بدون تلاطم و نوسان و در مقایسه با رقبای منطقه بصورت رقابتی شکل خواهد گرفت.

مقایسه وضعیت ایران در شاخص‌های بین‌المللی با سایر کشورها و بررسی روند تغییرات امتیاز و رتبه ایران در این شاخص‌ها می‌تواند وضعیت و جایگاه کشور را در سطح بین‌الملل مورد ارزیابی قرار دهد.

جدول ۱-۱ جایگاه ایران را در برخی از مهمترین شاخص‌های اقتصادی و زیرساختی جهان نشان می‌دهد. اهمیت این نوع ارزیابی و رتبه بندی ها زمانی مشخص می شود که تحلیل گران اقتصادی و سرمایه گذاران خارجی بخواهند وضعیت یک کشور را از لحاظ متغیر های مرتبط با فضای کسب و کار مورد پایش قرار داده و در خصوص سرمایه گذاری در آن کشورها تصمیم گیری نمایند.

بررسی اطلاعات ارائه شده نشان می‌دهد که وضعیت ایران (از نگاه سازمان‌های بین‌المللی در مقایسه با سایر کشورهای دنیا) در شاخص سهولت کسب و کار که در دوره اول (۱۶-۲۰۱۳) با بهبود نسبی همراه بود، در دوره دوم (۲۰-۲۰۱۷) روند معکوس شد. در شاخص آزادی اقتصادی (بنیاد هریتیج) در دوره اول (۱۶-۲۰۱۳)، روند نزولی رتبه ایران را شاهد هستیم؛ لیکن با اقدامات انجام شده در کشور در سال ۲۰۱۷ رتبه ایران با ۱۶ پله صعود از ۱۷۱ به ۱۵۵ رسید. بعد از سال ۲۰۱۷ مجدداً روند نزولی رتبه ایران آغاز و در سال ۲۰۲۰ رتبه ایران به ۱۶۴ رسید. در شاخص نوآوری جهانی رتبه ایران از ۱۱۳ در سال ۲۰۱۳، به ۶۱ در سال ۲۰۱۹ و در سال ۲۰۲۰ به ۶۷ رسید که نشان می‌دهد، اقدامات مناسب دولت در این شاخص موثر واقع شده و رتبه ایران بهبود یافته است. در شاخص توسعه انسانی نیز در طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ شاهد بهبود رتبه ایران هستیم (رتبه ایران از ۷۵ در سال ۲۰۱۳، به ۶۰ در سال ۲۰۱۷ رسید) لیکن در سال ۲۰۱۸ با ۵ پله سقوط، رتبه ایران به ۶۵ تنزل یافته است، با این وجود ده پله بالاتر از سال ۲۰۱۳ قرار داریم. در شاخص‌های رفاه لگاتوم و عملکرد رقابت صنعتی بدون تغییر جایگاه و در شاخص رقابت‌پذیری جهانی وضعیت بدتر شده است.

مشکل تأمین مالی و نقدینگی واحدها توسط بانک‌ها و بازار سرمایه، وجود مقررات و تفسیرهای متعدد و شفاف نبودن فرایند رسیدگی به شکایات در نظام بیمه‌ای کشور، مشکلات ناشی از اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده، گسترده نبودن پایه‌های مالیاتی در کشور، زمان‌بر بودن صدور مجوز و عدم اجرای پنجره واحد، تغییر مکرر و خلق الساعه سیاست‌ها و مقررات، فقدان ساختار روابط توسعه یافته بین سطوح مختلف بنگاهی کشور، ضعف دیپلماسی اقتصادی و تجاری، سوداگری و رواج فعالیت‌های غیرمولد و سوداگرانه در اقتصاد کشور از جمله چالش‌های اصلی محیط کسب و کار به شمار می‌آیند.

جدول ۱-۱: روند تغییرات رتبه ایران در برخی شاخص‌های مهم بین‌المللی

۲۰۲۰		۲۰۱۹		۲۰۱۸		۲۰۱۷		۲۰۱۶		۲۰۱۵		۲۰۱۴		۲۰۱۳		عنوان شاخص
تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	
-	-	-	-	۱۵۲	۵۶	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۶	عملکرد رقابت صنعتی
-	-	۱۴۱	۹۹	۱۴۰	۸۹	۱۳۷	۶۹	۱۳۸	۷۶	۱۴۰	۷۴	۱۴۴	۸۳	۱۴۸	۸۲	رقابت پذیری جهانی
-	-	-	-	۱۸۹	۶۵	۱۸۹	۶۰	۱۸۸	۶۱	۱۸۸	۶۹	۱۸۸	۶۹	۱۸۷	۷۵	توسعه انسانی
۱۸۰	۱۶۴	۱۸۰	۱۵۵	۱۸۰	۱۵۶	۱۸۰	۱۵۵	۱۸۶	۱۷۱	۱۸۶	۱۷۱	۱۸۶	۱۷۳	۱۸۵	۱۶۸	آزادی اقتصادی
۱۹۰	۱۲۷	۱۹۰	۱۲۸	۱۹۰	۱۲۴	۱۹۰	۱۲۰	۱۹۰	۱۱۷	۱۸۹	۱۳۰	۱۸۹	۱۵۲	۱۸۵	۱۴۵	سهولت کسب و کار
۱۳۱	۶۷	۱۲۹	۶۱	۱۲۶	۶۵	۱۲۷	۷۵	۱۲۸	۷۸	۱۴۱	۱۰۶	۱۴۳	۱۲۰	۱۴۳	۱۱۳	نوآوری جهانی
۱۶۷	۱۲۰	۱۶۷	۱۱۹	۱۶۷	۱۱۷	۱۴۹	۱۱۷	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۹	رفاه لگاتوم

منبع: برگرفته از گزارش‌های بین‌المللی (سایت‌های اصلی ارائه کننده شاخص‌ها)

۴-۱- چالش‌های کلان موثر بر بخش

چالش‌های کلان حوزه صنعت و معدن که فرا دستگاهی است را می‌توان در موارد زیر برشمرد:

- تحریم‌های اقتصادی و بانکی
- وجود محدودیت در واردات کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای ناشی از کاهش درآمدهای ارزی کشور (بطور خاص درآمدهای نفتی) و تاثیر آن بر تولید بنگاه‌های اقتصادی
- مشکل تبادلات و نقل و انتقالات مالی بین‌المللی
- چند نرخ بودن نرخ ارز و نوسانات شدید ارزی
- کاهش سرمایه‌گذاری (رشد منفی تشکیل سرمایه طی سالهای اخیر)
- افت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- بالابودن هزینه‌های مبادله کشور (مانند نقل و انتقال پول)
- جذابیت بازارهای موازی و جذب سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های سوداگرانه
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام بیمه‌ای
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام مالیاتی
- بانک محور بودن نظام تامین مالی و سهم پایین بازار سرمایه در تامین مالی
- فرآیند پیچیده تامین مالی از بازار سرمایه (مانند انتشار اوراق صکوک)
- تورم بالا (افزایش هزینه‌های تولید و کاهش افق سرمایه‌گذاری)
- عدم برنامه‌ریزی واحدهای تولیدی برای گسترش ظرفیتهای تولیدی ناشی از نوسانات نرخ ارز
- پایین بودن سقف تسهیلات اعطایی بانکها به بخش صنعت و معدن

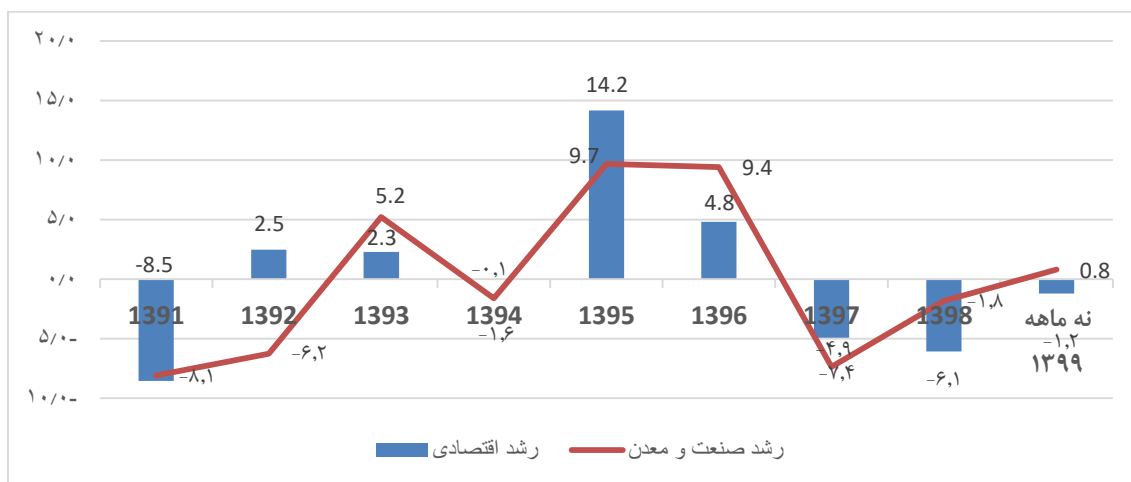
- ایجاد صف طولانی واردکنندگان و صادرکنندگان پشت سامانه نیما و فقدان اتاقهای پایاپای ارزی
- محدودیت واردات در مقابل صادرات مواد اولیه واحدهای تولیدی (محدودیت ۳۰ درصدی)
- صدور بخش نامه های متعدد ارزی و گمرکی موثر بر بخش
- مشکلات بازگشت ارزهای صادراتی (ضوابط بانک مرکزی)
- شیوع بیماری کرونا

۲- عملکرد شاخص‌های کلیدی بخش صنعت و معدن

۱-۲- نرخ رشد بخش در مقایسه با رشد اقتصادی

یکی از مهمترین شاخص‌های مورد نیاز جهت بررسی و رصد عملکرد اقتصادی یک کشور، شاخص رشد تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی است. در واقع این شاخص، نماگری از برابری اجرای برنامه‌های توسعه‌ای، عوامل موثر داخلی و بین‌المللی و نحوه مدیریت بخش‌های اقتصادی کشور می‌باشد. تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده در واقع همان مجموع ثروت‌های اضافه‌ای است که در جریان فعالیتهای اقتصادی اعم از فرایند تولید کالای نهایی و یا ارائه خدمات بوجود می‌آید و رشد مثبت آن با لحاظ تعدیل تورمی به مفهوم بزرگتر شدن اندازه اقتصاد و رشد منفی آن به مفهوم کوچکتر شدن اندازه اقتصاد یک کشور یا بخش اقتصادی است.

تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی در طی سال‌های اخیر باتوجه به تاثیرپذیری از عوامل بیرونی همچون تحریم‌های بین‌المللی با روندی متفاوت از سال‌های پیشین مواجه بوده است. نمودار ۱-۲ روند تغییرات این شاخص را در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۹ ماهه ۱۳۹۹ بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران نشان می‌دهد.

نمودار ۱-۲: نرخ رشد صنعت و معدن در مقابل رشد اقتصادی کشور - درصد

طبق جدول ۱-۲، در زیرگروه‌های تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۸ گروه کشاورزی ۲,۸ درصد، گروه صنعت ۱۴,۵ - درصد و گروه خدمات نیز ۰,۴ درصد رشد داشته است. بر این اساس، رشد اقتصادی در گروه صنعت و خدمات نسبت به سال قبل از آن نه تنها کاهش یافته بلکه منفی نیز بوده است. کاهش ۱۴,۵ درصدی گروه صنعت، عمدتاً ناشی از کاهش ۳۲,۸ درصدی در زیرگروه معدن، ۱,۸ درصدی زیرگروه صنعت (ساخت) بوده است. رشد منفی گروه معدن نیز از رشد ۳۵- درصدی زیرگروه

استخراج نفت و گاز طبیعی رقم خورده و زیرگروه سایر معادن با رشد ۲,۱- درصدی نقش فزاینده در کاهش رشد ارزش افزوده زیرگروه معدن داشته است. در مجموع عامل اصلی رشد منفی گروه صنعت در سال ۱۳۹۸ مبتنی بر زیرگروه‌های معادن (استخراج نفت و گاز طبیعی) و صنعت بوده است. در نه ماهه ۱۳۹۹ با وجود پاندمی کرونا، صنعت و معدن بر خلاف بخش بازرگانی (عمده، خرده فروشی و ...) رشد مثبت را به ثبت رسانند.

جدول ۱-۲: نرخ رشد اقتصادی و فعالیتهای اصلی اقتصادی کشور (۱۳۹۰=۱۰۰) - درصد

سال	گروه کشاورزی	گروه صنعت	معدن	استخراج نفت و گاز طبیعی	سایر معادن	صنعت	گروه خدمات	عمده و خرده فروشی، فعالیتهای خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازاری)	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازاری)
۱۳۹۲	۴,۸	-۳	-۲,۸	-۳,۱	۳,۱	-۶,۹	۸,۰	۸,۵	۲,۵	۳,۸
۱۳۹۳	۴,۵	۳,۶	۰,۳	-۰,۳	۱۲,۷	۴,۶	۱,۳	-۵,۲	۲,۳	۲,۹
۱۳۹۴	۵,۴	-۰,۲	۱,۸	-۰,۲	۳۵,۲	-۴,۶	-۱,۵	-۱۲,۶	-۰,۱	۰,۰
۱۳۹۵	۴,۵	۲۵,۰	۳۳,۵	۳۶,۰	۱,۶	۱۰,۶	۵,۱	۴,۵	۱۴,۲	۹,۳
۱۳۹۶	۱,۵	۲,۸	۱,۰	۰,۸	۴,۹	۹,۹	۶,۷	۱۴,۸	۴,۸	۵,۹
۱۳۹۷	-۳,۴	-۹,۹	-۱۳,۲	-۱۴,۱	۱,۱	-۸,۲	۰,۶	-۲,۹	-۴,۹	-۲,۵
۱۳۹۸	۲,۸	-۱۴,۵	-۳۲,۸	-۳۵	-۲,۱	-۱,۸	۰,۴	-۴,۶	-۶,۱	۰,۶
نه ماهه ۱۳۹۹	۳,۰	۰,۸	-۲	-۲,۴	۱,۴	۰,۸	-۳,۳	-۵,۷	-۱,۲	-۱

ماخذ: مرکز آمار ایران.

طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۹۹ گروه صنعت بیشترین رشد (۲۵ درصد) را در سال ۱۳۹۵ هم‌زمان با گشایش‌های برجانی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های خالی به علت تحریم‌های سال ۱۳۹۱ داشته است. با این حال، در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ هم‌زمان با اعمال مجدد تحریم‌ها، افت صادرات و تولید نفت و کاهش درآمدهای ارزی کشور، تأمین نیازهای ارزی بخش‌های غیرنفتی اقتصاد با محدودیت مواجه شده و در نتیجه عملکرد تولید را نیز تحت تأثیر قرار داده است. معمولاً بخش صنعت با تولید ناخالص داخلی همبستگی بالایی دارد. لذا کاهش رشد اقتصادی با کاهش رشد ارزش افزوده بخش صنعت نیز همراه است. بخش مهمی از این موضوع ناشی از این است که عمده محصولات صنعتی در بازار داخلی به فروش می‌رسند، لذا کاهش رشد اقتصادی به معنای کوچک شدن بازار داخلی فروش محصولات صنعتی و بروز رکود در بخش صنعت به علت کاهش تقاضای محصولات صنعتی است. تحریم‌ها عمدتاً از کانال افزایش هزینه‌های تجاری ناشی از تحریم و افزایش نرخ ارز بر افزایش قیمت‌ها تأثیر می‌گذارد.

کاهش تولید بخش قابل توجهی از محصولات صنعتی به دلیل وابستگی به واردات، از طریق گسترش به بنگاه‌های کوچک‌تر نیز می‌تواند به کاهش بیشتر محصولات تولیدی صنعت ختم شود.

۲-۲- سهم بخش از تولید ناخالص داخلی

بررسی سهم بخش صنعت، معدن و تجارت در تولید ناخالص داخلی نشانگر میزان تاثیرگذاری این بخش بر اقتصاد کشور بوده و روند تغییرات آن در سال‌های اخیر می‌تواند گویای تاثیر پذیری این بخش از رویدادها و عوامل داخلی و بین‌المللی موثر بر تولید و تجارت باشد. در جدول ۲-۲ که بر اساس اطلاعات منتشر شده مرکز آمار ایران به قیمت جاری تهیه شده، روند تغییرات سهم بخش‌های عمده اقتصادی و بخش صنعت، معدن و تجارت ارائه شده است.

بررسی سهم ارزش افزوده فعالیت‌های مختلف اقتصادی طی دوره ۱۳۹۹-۱۳۹۲ نشان می‌دهد سهم زیرگروه صنعت از تولید ناخالص داخلی نیز از ۱۴,۸ درصد به ۱۵,۸ درصد در سال ۱۳۹۸ و ۱۷,۶ درصد در نه ماهه ۱۳۹۹ رسیده است.

جدول ۲-۲: سهم (درصد) ارزش افزوده صنعت، معدن و بازرگانی در مقایسه با سایر گروه‌ها از GDP

به قیمت‌های جاری

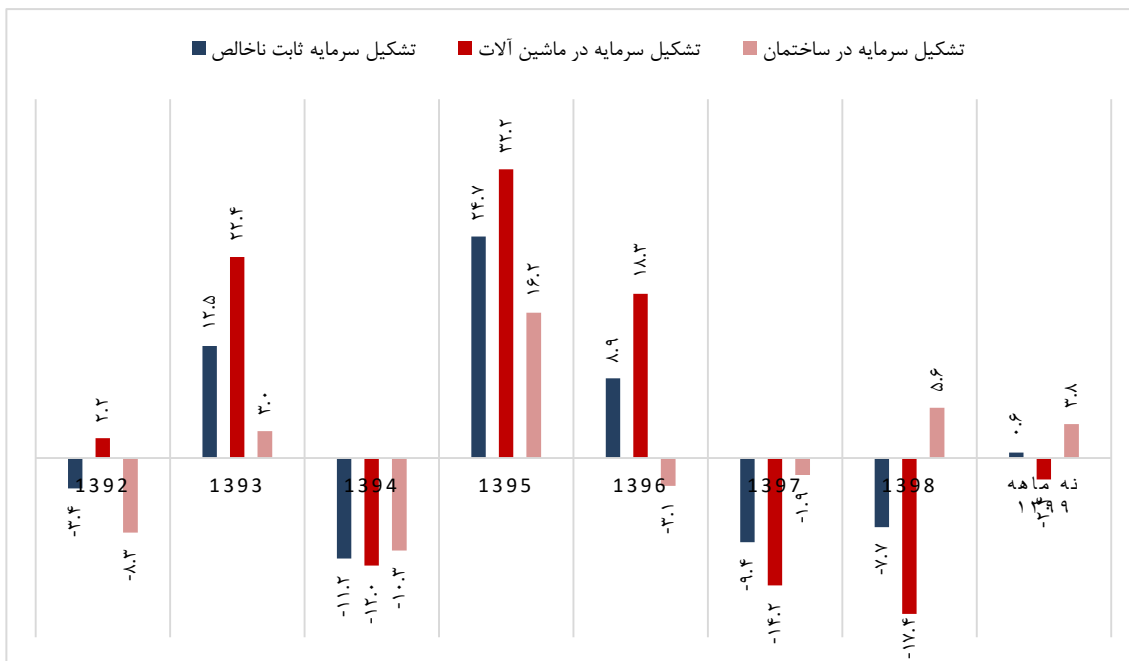
سال	گروه کشاورزی	گروه صنعت	سایر معادن	صنعت	گروه خدمات	عمده و خرده فروشی، فعالیتهای خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا
۱۳۹۲	۷,۸	۴۷,۶	۰,۸	۱۴,۸	۴۴,۵	۱۲,۸
۱۳۹۳	۸,۵	۴۳,۲	۰,۷	۱۴,۹	۴۸,۴	۱۳,۲
۱۳۹۴	۹,۶	۳۴,۸	۰,۶	۱۴,۵	۵۵,۳	۱۳,۲
۱۳۹۵	۸,۹	۳۸,۴	۰,۸	۱۴,۶	۵۱,۷	۱۲,۲
۱۳۹۶	۸,۴	۴۰,۳	۱,۰	۱۴,۹	۵۰,۲	۱۲,۴
۱۳۹۷	۸,۵	۴۴,۶	۱,۱	۱۵,۰	۴۶,۲	۱۲,۴
۱۳۹۸	۸,۶	۴۴,۴	۱,۲	۱۵,۸	۴۶,۴	۱۲,۷
نه ماهه ۱۳۹۹	۹,۸	۴۳,۱	۱,۵	۱۷,۶	۴۶,۷	۱۳,۰

مآخذ: مرکز آمار ایران

بررسی‌ها حاکی از این است که در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، تولید ناخالص داخلی با شتاب بیشتری نسبت به گروه صنعت کاهش داشته است. علاوه بر این، طی دوره ۱۳۹۲-۱۳۹۹ سهم زیرگروه‌های خدمات از تولید ناخالص داخلی از ۴۴,۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۴۶,۴ درصد در سال ۱۳۹۸ و در نه ماهه ۱۳۹۹ به ۴۶,۷ درصد رسیده است. سهم بخش بازرگانی نیز از ۱۲,۸ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۳ درصد در نه ماهه ۱۳۹۹ رسیده که نشانگر حفظ سهم این بخش از اقتصاد است.

۲-۳- تشکیل سرمایه

تغییرات این شاخص با یک فاصله زمانی عموماً یک تا دو ساله نشانه‌ای از وضعیت آتی سایر متغیرهای اقتصادی، مانند رشد ارزش افزوده و تولید ناخالص داخلی می‌باشد.

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۲-۲: نرخ رشد (درصد) تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تفکیک بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص کشور به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰، در سال ۱۳۹۲ در تداوم رشدهای منفی ناشی از اعمال تحریم‌ها در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۱ با رشد منفی ۳,۴ درصدی مواجه شد. هرچند در سال ۱۳۹۳ رشد مثبت در کارنامه این متغیر ثبت گردید. لیکن در سال ۱۳۹۴ مجدداً رشد منفی ۱۱,۲ درصد تجربه شد، بعد از آن در دو سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ بعد از امضاء برجام رشدهای مثبت به ثبت رسید. با خروج آمریکا از برجام و اعمال تحریم‌های ظالمانه در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ این متغیر با رشد منفی همراه شد، بخش عمده‌ای از افت سرمایه‌گذاری کشور در این سال ناشی از افت

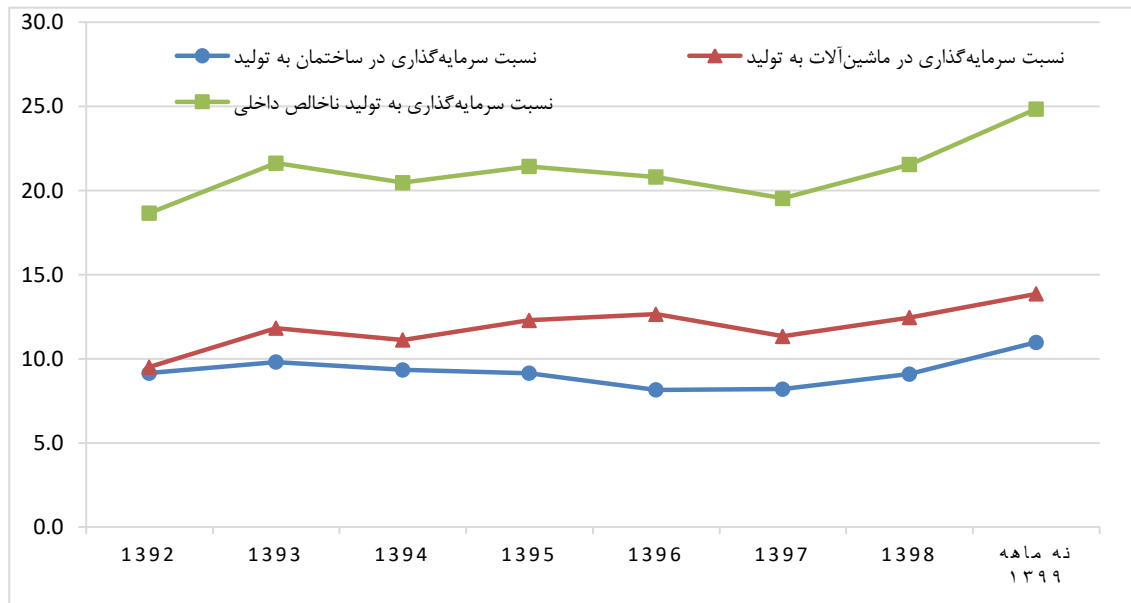
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش ماشین‌آلات (متاثر از کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای) بوده است؛ این در حالی است که تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش ساختمان در سال ۱۳۹۸ مثبت بوده است. در نه ماهه ۱۳۹۹ با وجود پاندمی کرونا شاهد رشد بطئی در این متغیر هستیم که ناشی از سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان است. در مجموع رشد سالانه ۲,۵ درصد تشکیل سرمایه به قیمت ثابت (۱۳۹۸-۱۳۹۲) که فاصله زیادی با هدف برنامه ششم توسعه (۲۶,۱ درصد) دارد چندان تحریک کننده توسعه ظرفیت‌های تولیدی بویژه صنعتی و معدنی در کشور نخواهد بود و شاید در حد پوشش دهنده استهلاک سرمایه (در سال ۱۳۹۸ حتی استهلاک سرمایه را نیز پوشش نداده است) باشد، لذا یکی از علل تجربه رشدهای پایین در کل کشور و صنعت و معدن به این عامل برمی‌گردد. رشد منفی تشکیل سرمایه ناخالص نشانگر عدم توسعه ظرفیت‌های جدید برای افزایش تولید و رشد اقتصادی است، به عبارت دیگر تشکیل سرمایه به سمت ایجاد ظرفیت‌های تولیدی مولد هدایت نمی‌شود. در اقتصاد ایران، از بین نهاده‌های تولید، سرمایه به‌طور تاریخی نقش به‌مراتب مهم‌تری داشته است. این ویژگی می‌تواند موجب ناپایداری رشد اقتصادی و پرنوسان بودن آن شود. به‌خصوص وقتی که سرمایه و سرمایه‌گذاری وابسته به درآمدهای حاصل از منابع طبیعی باشند که در این صورت هرگونه نوسان در تولید، فروش یا قیمت آن موجب نوسان بیشتر در سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی در دوره‌های آتی می‌شود.

از مجرای اثرگذاری تحریم‌ها، انتظار می‌رود اولاً انباشت سرمایه در بلندمدت کاهش یابد که متعاقب آن تولید نیز کاهش می‌یابد و همچنین با نوسانات بالای نرخ ارز به دلیل نااطمینانی، انتظار می‌رود در بلندمدت تولید کاهش یابد. از طرفی کاهش مصرف خصوصی باعث کاهش تقاضا کالاهای سرمایه‌ای و بادوام شده و این امر نیز در نهایت منجر به کاهش تولید خواهد شد. بنابراین بنگاه‌های تولیدی به علت کاهش دسترسی به نهاده‌های تولیدی و افزایش هزینه‌های آن‌ها به‌واسطه افزایش نرخ ارز از سمت عرضه و همچنین کاهش مصرف کالاهای بادوام به دلیل کاهش قدرت خرید خانوار از سمت تقاضا تحت تأثیر قرار گرفته‌اند.

کاهش تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی را باید در امنیت سرمایه‌گذاری کشور جستجو کرد. امنیت سرمایه‌گذاری (به‌عنوان یکی از ابعاد مهم امنیت اقتصادی) دربرگیرنده ابعاد مختلفی شامل: (۱) پایین بودن احتمال بروز جنگ با بیگانگان، (۲) ثبات سیاسی، (۳) ثبات در قانون‌گذاری، (۴) محیط سرمایه‌گذاری مناسب، (۵) ابعاد محدود و منطقی ریسک، (۶) کاهش خطر ابطال قراردادهای توسط دولت و ایفای تعهدات، (۷) وجود سازوکارهای کم‌هزینه و سریع احقاق حقوق از طریق مراجع قضایی، (۸) شفافیت اطلاعات و بازدارندگی از فساد مالی و اقتصادی، (۹) بسترهای رقابت و آزادی اقتصادی، (۱۰) وجود نظام حقوقی مقاوم حمایت از حقوق مالکیت و به‌ویژه مالکیت فکری و معنوی و (۱۱) ثبات اقتصادی از طریق تنظیم سیاست‌های پولی، مالی و ارزی است.

بررسی روند نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی (قیمت جاری) در دوره ۱۳۹۹-۱۳۹۲ نشان می‌دهد این نسبت به قیمت‌های جاری از ۱۸,۷ در ابتدای دوره به ۲۴,۸ درصد در انتهای دوره افزایش

یافته است. نسبت سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات به تولید نیز از ۹,۵ در ابتدای دوره به ۱۳,۹ درصد در انتهای دوره افزایش یافته است. همچنین نسبت سرمایه‌گذاری در ساختمان به تولید از ۹,۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۳,۹ درصد در نه ماهه سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. روند افزایشی به قیمت‌های جاری بدان مفهوم است که در صورتی که رشد سرمایه‌گذاری نسبت به رشد اقتصادی محدودتر باشد، احتمالاً رشد قیمت‌ها در بخش سرمایه‌گذاری نسبت به کل اقتصاد بیشتر بوده است.

مأخذ: محاسبات بر اساس آمارهای مرکز آمار ایران.

نمودار ۲-۳: تغییرات نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری (درصد)

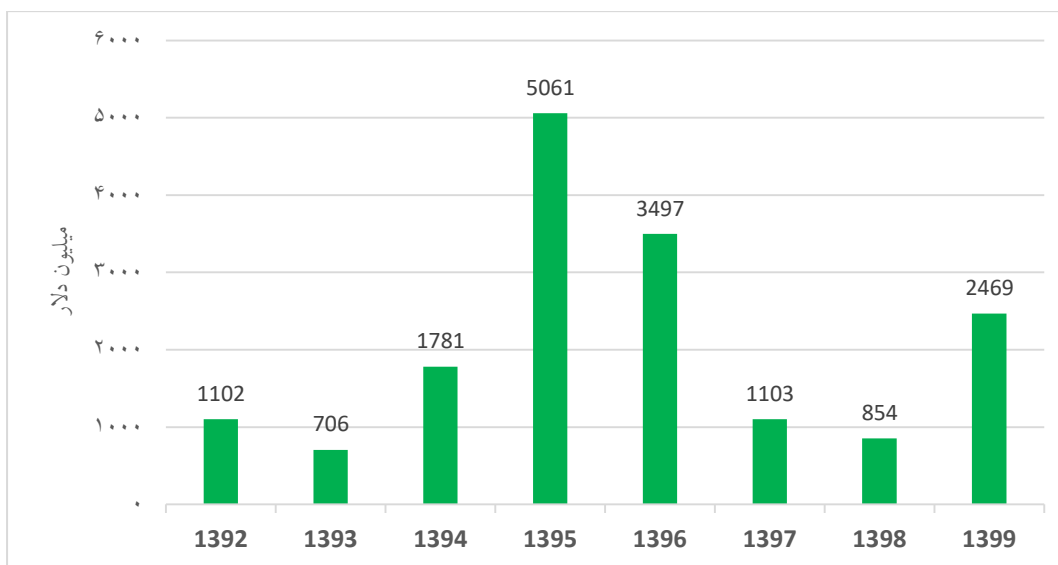
۲-۴- سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذاری خارجی یکی دیگر از منابع تامین نقدینگی بخشهای اقتصادی است. وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز با توجه به اهداف توسعه ای خود سعی کرده است از این منبع نیز برای سرمایه‌گذاری بهره ببرد. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اقتصادی در ارتباط با گسترش روابط و پیوندهای اقتصادی کشورها با یکدیگر و یکی از روش‌های مرسوم تامین مالی در دنیا می‌باشد. امروزه بسیاری از کشورهای جهان به واسطه عدم تکافوی منابع داخلی برای سرمایه‌گذاری، تمایل شدیدی به جذب سرمایه‌های خارجی پیدا کرده‌اند. برخی از بررسی‌ها، رشد اقتصادی چشمگیر کشورهایی چون چین و برخی کشورهای اروپای شرقی را مرهون استفاده از این روش تامین مالی می‌دانند. مطالعات نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به هر علت و شکلی که صورت پذیرد، اثرات قابل ملاحظه‌ای بر روی متغیرهای کلان اقتصادی از جمله کاهش نرخ بهره، کاهش نرخ ارز، افزایش رشد اقتصادی، افزایش درآمد مالیاتی دولت، کاهش بدهی دولت، بهبود

توزیع درآمد، انتقال تکنولوژی، افزایش اشتغال، توسعه صادرات، کاهش واردات و تاثیر مثبت در تراز پرداختها دارد.

روند سرمایه‌گذاری خارجی در سال چهارم دولت دوازدهم نشانگر آنست که در سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۲,۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی، وزارت صنعت، معدن و تجارت جذب کرده است که نسبت به کل سال ۱۳۹۸ معادل ۱۸۹,۱ درصد و نسبت به سال ۱۳۹۷ نیز ۱۲۳,۸ درصد رشد را نشان می‌دهد.

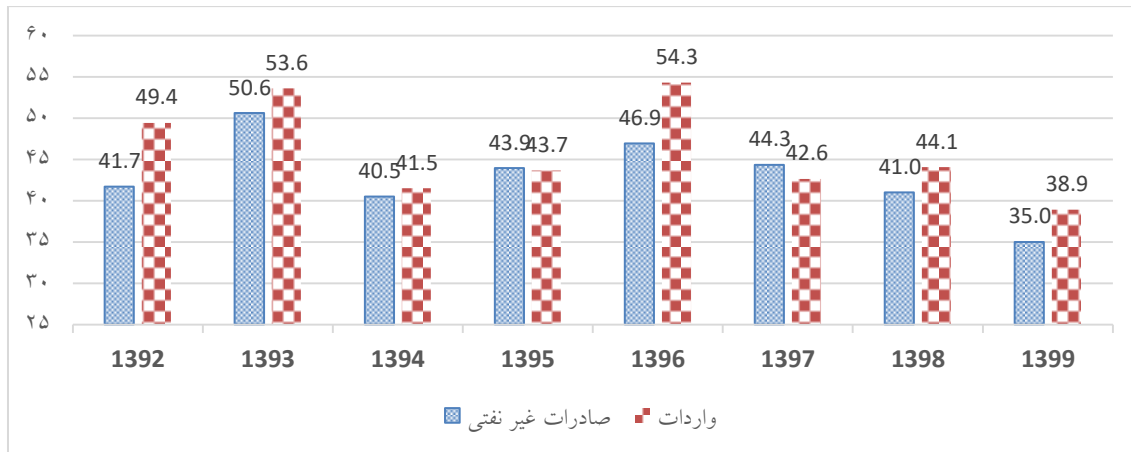
مأخذ: گزارش عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت..

نمودار ۲-۴: ارزش سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت و معدن طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹

۲-۵- تجارت خارجی

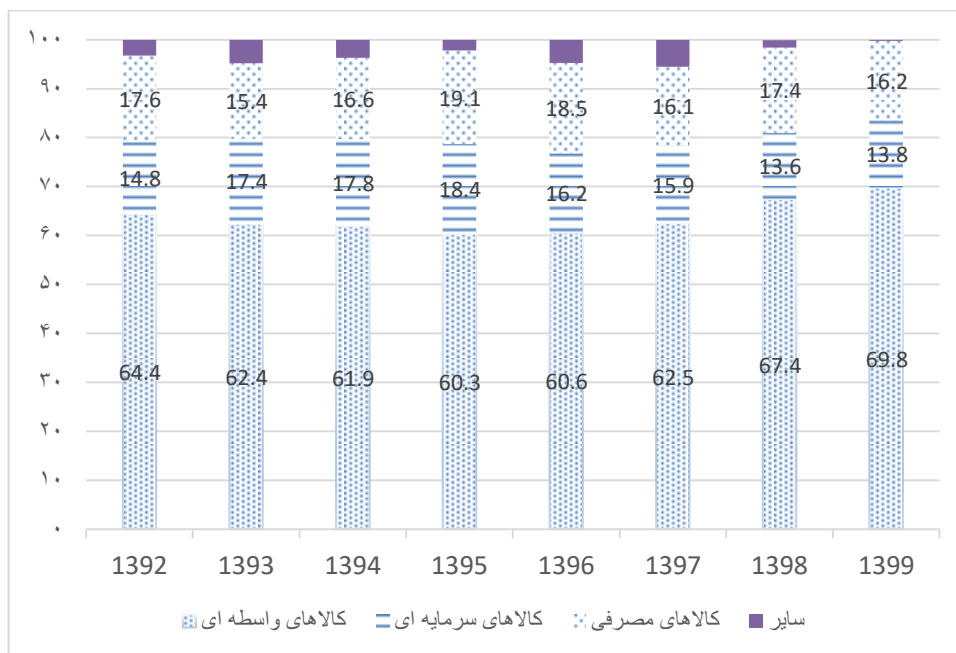

صادرات غیرنفتی کشور طی ۱۳۹۸-۱۳۹۲ بجز سال ۱۳۹۳ که به دلیل افزایش صادرات هیدروکربنها (میعانات گازی و محصولات شیمیایی) افزایش یافت، در بقیه سالها تقریباً بین ۴۱ تا ۴۴ میلیارد دلار در نوسان بوده است. در سال ۱۳۹۹ به دلیل شیوع بیماری کرونا به سطح ۳۵ میلیارد دلار نزول کرد. به وضوح می‌توان تاثیر تکانه تحریم‌های بین‌المللی بر روند صادرات غیرنفتی کشور را مشاهده نمود. کاهش روند صادرات از سال ۱۳۹۲-۱۳۹۴ (بجز ۱۳۹۳) و ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مطابق با اوج تحریم‌ها است. در مقابل نیز دولت برای مدیریت منابع ارزی، محدودیتهایی در واردات کالاها ایجاد کرد، بطوریکه ارزش واردات به ۴۱,۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۴ کاهش یافت. مجدداً با رفع تحریم‌ها روند صعودی به خود گرفت و تا ۵۴,۳ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ افزایش یافت. با خروج آمریکا از برجام و شدت گرفتن تحریم‌ها، روند واردات کاهش و به سطح ۴۴,۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۸ و در سال ۱۳۹۹ نیز به دلیل محدودیتهای ارزی ناشی از تحریم‌ها و بیماری کرونا به ۳۸,۹ میلیارد دلار کاهش یافت.

نمودار ۲-۵: ارزش صادرات غیرنفتی (با میعانات گازی) و واردات طی ۹۹-۱۳۹۲ (میلیارد دلار)

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که بخش زیادی (بین ۶۰ تا ۷۰ درصد) از کالاهای وارداتی کشور، کالاهای واسطه‌ای هستند. این رقم حکایت از موثر بودن واردات در تولید کالاهای مورد نیاز کشور و اهمیت تنظیم بازار از حیث تامین به موقع نهاده‌های تولیدی است. چنانچه واردات کالاهای سرمایه‌ای را بدان اضافه نماییم حدود ۸۰ درصد واردات کشور را این گروه کالاها (واسطه‌ای و سرمایه‌ای) تشکیل می‌دهند. لذا نوسانات نرخ ارز بشدت می‌تواند هزینه‌های تولیدی را متاثر سازد.

مأخذ: سازمان توسعه تجارت.

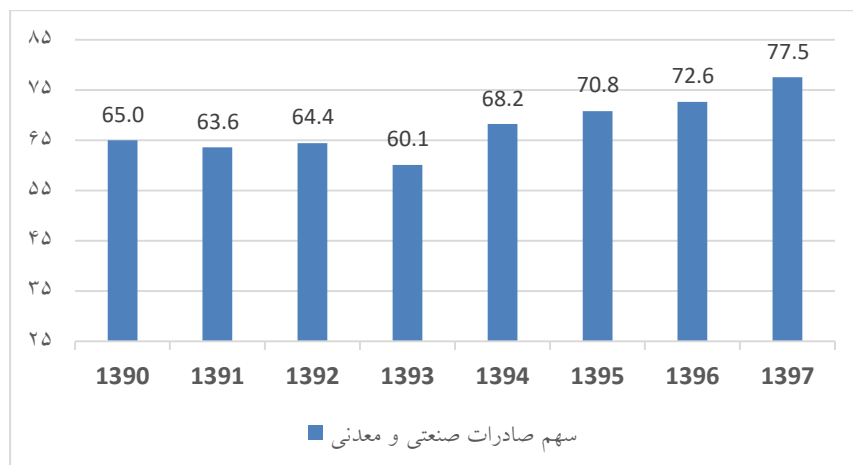
نمودار ۲-۶: ترکیب واردات بر حسب نوع کالاهای مصرفی طی ۹۹-۱۳۹۲ (درصد)

یکی از ویژگی‌های اصلی ساختار واردات کشور، سهم بالای مواد اولیه، واسطه‌ای و سرمایه‌ای است. طبق بررسی‌های انجام شده ۸۰ تا ۸۵ درصد واردات کشور را این محصولات در اختیار دارند. این

مسئله باعث می‌شود به محض وقوع تکانه‌های ارزی، هزینه تولید بشدت دست خوش تغییرات شده و بنگاه‌های تولیدی را در تنگنای مالی قرار دهد.

به جهت تنگناهای ناشی از تحریم، ساختار واردات کشور در حال حاضر با محدودیت و ممنوعیت‌های بسیاری مواجه است (بر اساس آخرین اطلاعات ۱۵۸۶ ردیف تعرفه کد هشت رقمی ممنوعیت وارداتی دارند. اتخاذ این سیاست به دلیل تنظیم بازار داخلی، مدیریت منابع ارزی و حمایت از تولید داخل بوده است) و همین مسئله باعث شده است هم قاچاق کالا گسترش یابد و هم اینکه قیمت کالاهای با جهش مواجه شوند.

سهم صادرات صنعتی و معدنی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ با افزایش نسبی همراه بوده است؛ به گونه‌ای که از ۶۵ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۷۷٫۵ درصد در سال ۱۳۹۷ (آخرین سال اطلاعات موجود) رسیده است. با توجه به اینکه صادرات غیرنفتی در سال‌های دوره مورد مطالعه تغییرات اندکی داشته است، افزایش نسبی سهم صادرات صنعتی و معدنی حاکی از افزایش ارزش صادرات گروه کالاهای مورد نظر است.

مأخذ: بانک مرکزی، بر اساس آخرین اطلاعات موجود.

نکته: با توجه به فقدان اطلاعات جزئی ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، امکان محاسبه صادرات صنعتی نیست.

نمودار ۲-۷: سهم صادرات صنعتی و معدنی از صادرات غیرنفتی (با احتساب میعانات گازی) (درصد)

کل رقم صادرات غیرنفتی در سال ۱۳۹۸ معادل ۴۱ میلیارد دلار بوده است؛ این در حالی است که هدف‌گذاری صادرات صنعتی برای سال ۱۴۰۰ حدود ۸۴ میلیارد دلار است که فاصله بسیار زیادی با عملکرد دارد.

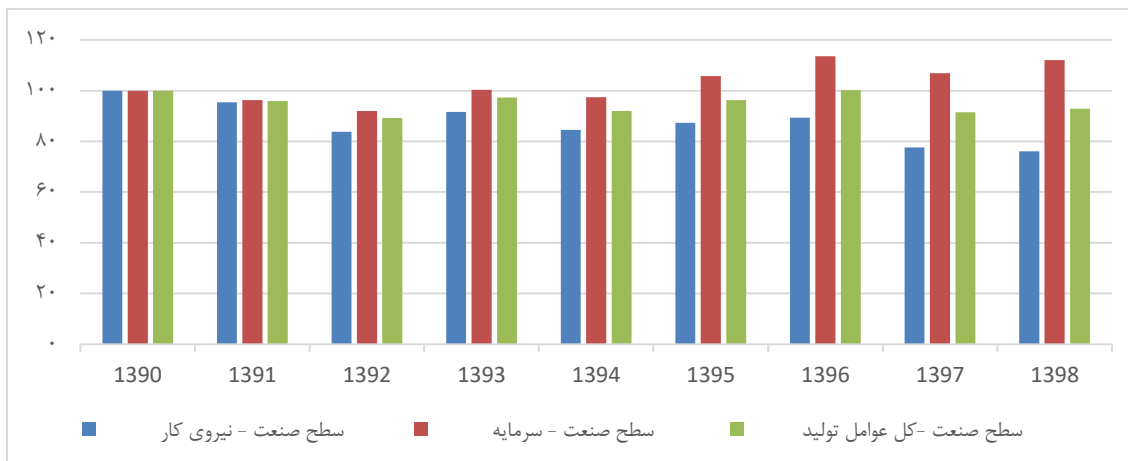
۲-۶- بهره‌وری در صنعت، معدن و تجارت

بهره‌وری نیروی کار بخش صنعت که در سال ۱۳۹۰ عدد شاخص یعنی ۱۰۰ بوده است در سال ۱۳۹۲ به عدد ۸۴ رسید و در سال ۱۳۹۸ به کمترین مقدار خود یعنی ۷۶ تقلیل یافته است. رشد متوسط سالانه بهره‌وری نیروی کار صنعت در طی سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۲، منفی ۱٫۶ درصد بوده است.

این روند عمدتاً متأثر از افزایش تعداد شاغلان بخش صنعت بوده است و در مقابل روند ارزش افزوده صنعت به جهت تحولات اقتصادی کشور و عمدتاً تحریم‌های بین‌المللی رشد چندانی نداشته است.

اما در خصوص بهره‌وری سرمایه وضع کمی با نیروی کار متفاوت است. این شاخص بعد از سال ۱۳۹۲ با یک روند افزایشی همراه بوده است، بطوریکه رشد متوسط سالانه بهره‌وری سرمایه صنعت در طی سالهای ۹۸-۱۳۹۲، ۳,۳ درصد بوده است. البته این روند افزایشی عمدتاً به دلیل کاهش سرمایه‌گذاری در کشور در دهه ۱۳۹۰ است.

روند بهره‌وری کل عوامل تولید^۴ بخش صنعت در طی دولت یازدهم و دوازدهم با رشد اندکی همراه بوده است. بطوریکه رشد سالانه بهره‌وری کل عوامل تولید این بخش طی سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۲ بطور متوسط ۰,۶۶ درصد بوده است که قدری بالاتر از رشد متوسط برنامه پنجم توسعه یعنی ۰,۵ درصد است. این در حالی است که رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در کل اقتصاد با نفت و بدون نفت به ترتیب منفی ۰,۳۸ و منفی ۰,۱۵ درصد بوده است.

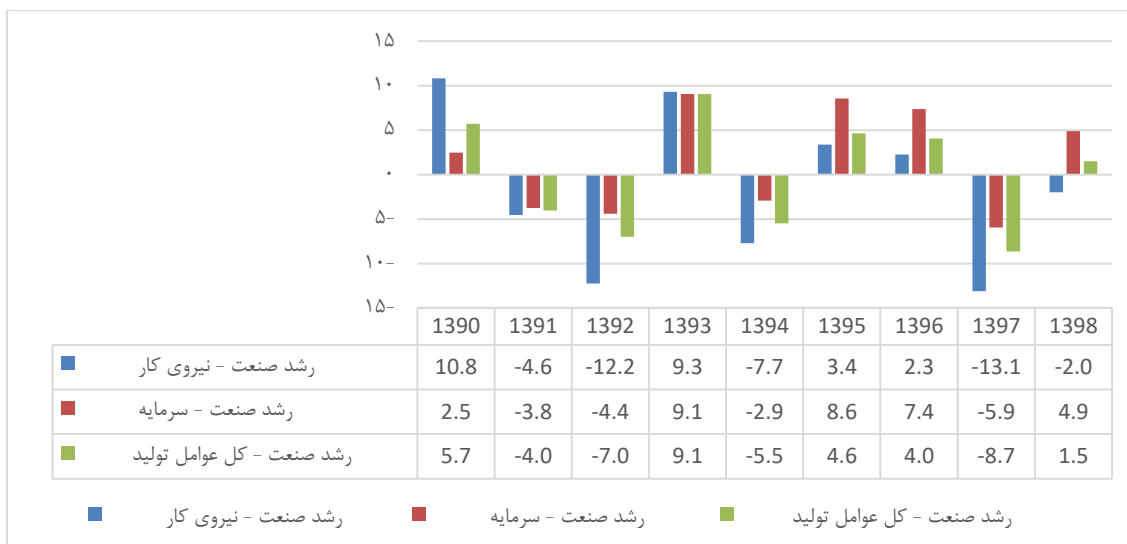

ماخذ: سازمان ملی بهره‌وری ایران

نمودار ۲-۸: شاخص بهره‌وری صنعت به تفکیک عوامل تولید (۱۳۹۰=۱۰۰)

^۴ . شامل نیروی کار، سرمایه و مصارف واسطه‌ای

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

نمودار ۲-۹: رشد شاخص بهره‌وری صنعت به تفکیک عوامل تولید (۱۳۹۰=۱۰۰)

۳- اقدامات و دستاوردهای بخشی وزارت صنعت، معدن و تجارت

۳-۱- توسعه صادرات غیرنفتی و مدیریت واردات

توسعه صادرات یکی از مهم ترین برنامه‌ها برای تحقق اهداف پیش بینی شده در افق ۱۴۰۴ می باشد.

سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ که مصادف با سالهای برنامه پنجم توسعه است، محور سیاست‌های تجاری کشور همانند برنامه چهارم توسعه مشتمل بر رفع موانع غیرتعرفه‌ای و غیر فنی موثر بر واردات، استفاده از ابزارهای تعیین سهمیه مقداری، تعرفه بر کالاهای کشاورزی و مواد غذایی، اتخاذ تدابیر حفاظتی، جبرانی و ضد قیمت شکنی، سیاست حمایت از صادرات، تسهیل فرایندهای تجاری کشور، اصلاح قوانین مرتبط با صادرات و واردات و توانمندسازی ارکان اقتصادی کشور بوده است. این سیاست‌ها باعث شد در سال ۱۳۹۳ صادرات غیر نفتی کشور بیش از ۲۱ درصد رشد نماید. و در سالهای ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ روند افزایشی صادرات را شاهد هستیم. در سالهای ۱۳۹۶ لغایت ۱۳۹۹ که مصادف با برنامه ششم توسعه بود در طی این سالها با رویکرد رقابت‌پذیر نمودن بنگاه‌های کشور اصلاح سیاست تجاری در دستور کار قرار گرفت. متأسفانه با خروج آمریکا از برجام از ابتدای ۱۳۹۷، با تنگنایهای ارزی کشور و کاهش درآمدهای نفتی در سالهای ۱۳۹۶-۱۳۹۹ موجب شد پوشش واردات از طریق صادرات غیرنفتی با چالش مواجه شود و وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور حمایت از تولید داخل به سمت ایجاد محدودیت‌های جدی بر واردات گام بردارد.

همانطوریکه در بخش قبلی اشاره شد صادرات غیرنفتی در سالهای ۱۳۹۲-۱۳۹۹ تحت تکانه‌های داخلی و خارجی نظیر تحریم‌های بین‌المللی، شیوع پاندمی کووید ۱۹ و ... رشد چندانی نداشت و با وجود پوشش دادن اهداف برنامه پنجم (بجز ۱۳۹۴)، از اهداف برنامه ششم توسعه فاصله گرفته است.

بخش تجارت خارجی کشور در طی دهه ۹۰ از چالش‌های مهم و کلیدی برخوردار بود که اهم آنها عبارت‌اند از:

- ۱- تنوع پایین در محصولات صادراتی
  - ۲- تمرکز بالا در شرکای تجاری (مبادی وارداتی و مقاصد صادراتی)
  - ۳- سهم ناچیز صادرات کالاهای با فناوری متوسط به بالا و بالا (پایین بودن سهم کالاهای با ارزش افزوده بالا)
  - ۴- ماندگاری پایین محصولات صادراتی در بازارهای جهانی
  - ۵- فقدان شرکتهای بزرگ صادراتی در حوزه محصولات نهایی و مصرفی
  - ۶- عدم مشارکت در زنجیره‌های ارزش جهانی و منطقه‌ای
  - ۷- افزایش هزینه‌های مبادله صادرات و واردات ناشی از تحریم‌های بین‌المللی
  - ۸- تورم بالا و کاهش مستمر توان رقابتی محصولات صادراتی بویژه در دوران ایجاد ثبات تصنعی در بازار ارز (با تزریق ارز به بازار)
  - ۹- بهره ناکافی از ابزارهای دسترسی به بازار جهانی نظیر موافقت‌های تجارت ترجیحی و آزاد
  - ۱۰- محیط متلاطم و پرنوسان کسب و کار (تورم‌های بالا، نوسانات شدید ارزی، صدور بخشنامه‌های متعدد و گاهاً متضاد و ...) پیش روی تولیدکنندگان به عنوان حلقه اولیه صادرات
  - ۱۱- سهم بالای واحدهای کوچک و متوسط از کل بنگاه‌های کشور و در نتیجه فقدان اقدامات مناسب ترویجی و توسعه‌ای (تحقیق و توسعه، کاهش هزینه تمام شده، تبلیغات، بازاریابی، حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی و ...) جهت حضور در بازارهای جهانی
  - ۱۲- عدم هماهنگی بین واحدهای مسئول حوزه تجارت (بین گمرک و سازمان‌ها و نهادهای اجرایی مرتبط)
- در راستای برطرف کردن چالش‌های حوزه تجارت خارجی، وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدامات زیر را در دستور کار خود داشت:
- ۱- احصاء چالش‌های جدی بخش تجارت خارجی و تدوین و ابلاغ سند نقشه راه توسعه صادرات کشور در سال ۱۳۹۹^۵؛

۲- توجه جدی به کشورهای همسایه در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌ها نظیر اجرای پروژه افزایش حجم و تنوع محصولات صادراتی (کالا و خدمات) به ۱۵ کشور هدف همسایه به میزان ۲۵ میلیارد دلار در

^۵ در سال ۱۳۹۸ به پیشنهاد وزیر وقت وزارت صنعت، معدن و تجارت، سند نقشه راه توسعه صادرات کشور، توسط موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی تدوین و در سال ۱۳۹۹ توسط سرپرست وقت وزارتخانه به تمام وزرای کابینه ابلاغ گردید.

سال ۱۳۹۸ و انجام ۲۰,۱ میلیارد دلار صادرات به کشورهای همسایه و ۱۰,۲ میلیارد دلار به کشور چین و هند و ۴,۶ میلیارد دلار به سایر کشورها در سال ۱۳۹۹ و امضای ۱۲ موافقت‌نامه با کشورهای هدف؛

۳-تهاتر مواد معدنی و محصولات صنایع معدنی با نیازهای وارداتی صنایع کشور که تاکنون بیش از ۲۰۰ هزار میلیارد ریال (حدود ۲ میلیارد دلار) کالا و مواد اولیه استراتژیک موردنیاز تولید وارد و محصولات صادراتی بخش صادر گردیده است؛

۴-راه‌اندازی و توسعه سامانه بهین یاب؛

۵-ایجاد سامانه‌های مختلف دیگر نظیر پایگاه اطلاعات ظرفیتهای تولید و تجارت، سامانه اطلاعات مکانی بخش صنعت، سامانه تجارت فرامرزی، سامانه تجارت خارجی، مرکز دولتی صدور گواهی الکترونیکی ریشه، سامانه کاداستر معادن، سامانه میزهای کالا و خدمات کشوری، سامانه جامع انبارها و مراکز نگهداری کالا و ...؛

۶-در حوزه صادرات با تدقیق نظام بازگشت ارز حاصل از صادرات و تعیین و اصلاح چندباره آن، حسب ضرورت‌های روز، جریان بازگشت ارز حاصل از صادرات به اقتصاد کشور تداوم یافت. همچنین با ایجاد سامانه جامع تجارت، ارز بازگشتی در اختیار واردات با اولویت بخش تولید قرار گرفت؛

برخی اقدامات کمی در حوزه تجارت خارجی عبارتند از:

جدول ۳-۱: برخی اقدامات کمی حوزه تجارت خارجی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹

عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
پذیرش هیات‌های تجاری	۴۴	۲۰	۶۲	۴۸	-	۵۳	۵۵	۱۴
اعزام هیات‌های تجاری	۳۸	۱۶	۱۳	۱۰	-	۱۰	۹	۳۳
برگزاری میز کالا، صادرات خدمات، میزهای استانی و کشوری	۱۵	۱۳	۱۷۴	۱۶۰	۱۷۷	۱۶۲	۱۹۴	۴۲۷
برگزاری و مشارکت در برگزاری نشستها، همایشها گردهمایی‌ها، جلسات و مذاکرات	۲۹	۴۵	۴۹	۴۵	۴۵	۶۸	۷۹	۵۵
پذیرش، بررسی و پرداخت مشوق‌های صادراتی	۰	۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۷۰۰
تخصیص اعتبار در قالب بسته‌های حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی (میلیارد ریال)	۰	۰	۳۵۰	۵۰۰	۰	۲۰۰	۰	۳۵۰

عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
انعقاد تفاهمنامه	۱	۲	۳	۲	۴	۴	۶	۲
تهیه یا همکاری در تهیه دستورالعملها، آیین نامه ها و ...	۱۷	۳۴	۳۶	۶۶	۵۱	۶۱	۵۴	۱۲
برگزاری دوره آموزشی	۱۷	۳۷	۵۴	۲۸	۴۹	۶۳	۳۹	۵۱
رخدادهای تجاری بین المللی شامل نمایشگاهها و پذیرش یا اعزام هیاتها	۷	۲۷	۳۷	۴۱	۱۷	۱۱	۸	-
راه اندازی، توسعه و تکمیل سامانه ها در حوزه تجارت کالا و خدمات	۲	۲	۱۱	۱۴	۵	۳	۵	۱۱
صدور و تمدید مجوز خروج موقت ماشین آلات و تجهیزات	۷۱	۷۱	۷۵	۷۳	۸۰	۷۹	۷۷	۹۹
صدور و تمدید ضمانت نامه بانکی	۲۴	۲۵	۲۴	۲۲	۲۳	۲۷	۲۱	۸
گواهی صادرات (معافیت مالیاتی)	-	-	-	۱۸	۲۱	۱۹	۲۱	۲۵
صدور مجوز برپایی نمایشگاه‌های بین المللی داخلی	۶۳	۷۶	۸۱	۷۶	۷۹	۴۱	۸۳	۷۵
صدور مجوز نمایشگاه‌های بین‌المللی و اختصاصی خارج از کشور	۳۸	۴۴	۳۲	۵۳	۴۳	۳۴	۳۷	۴۱
صدور/تمدید مجوز پایانه‌های صادراتی	-	-	۴	۴	۸	۸	۸	۱۵

ماخذ: سازمان توسعه تجارت ایران.

۳-۲- توسعه و مدیریت بازار داخلی

یکی از بخش‌های مهم در اقتصاد و تولید ناخالص داخلی، بخش خدمات است. در میان گروه‌های مختلف خدمات، بازرگانی از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار است. بازرگانی نتیجه فعالیت اقتصادی در بخش‌های مختلف را در دسترس مصرف‌کنندگان داخلی و خارجی قرار می‌دهد و هر اندازه که از سرعت بیشتری برخوردار باشد، ضمن تأمین رفاه بیشتر برای مصرف‌کنندگان، روند تولید را نیز سرعت می‌بخشد. به عبارتی دیگر بازرگانی مجموعه آن دسته از فعالیت‌ها و عملیاتی است که به مبادله کالا و خدمات و مواد اولیه مورد نیاز مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و انتقال آنها از مبادی عرضه به مراکز مصرف و تقاضا و نگهداری آنها مربوط می‌شود.

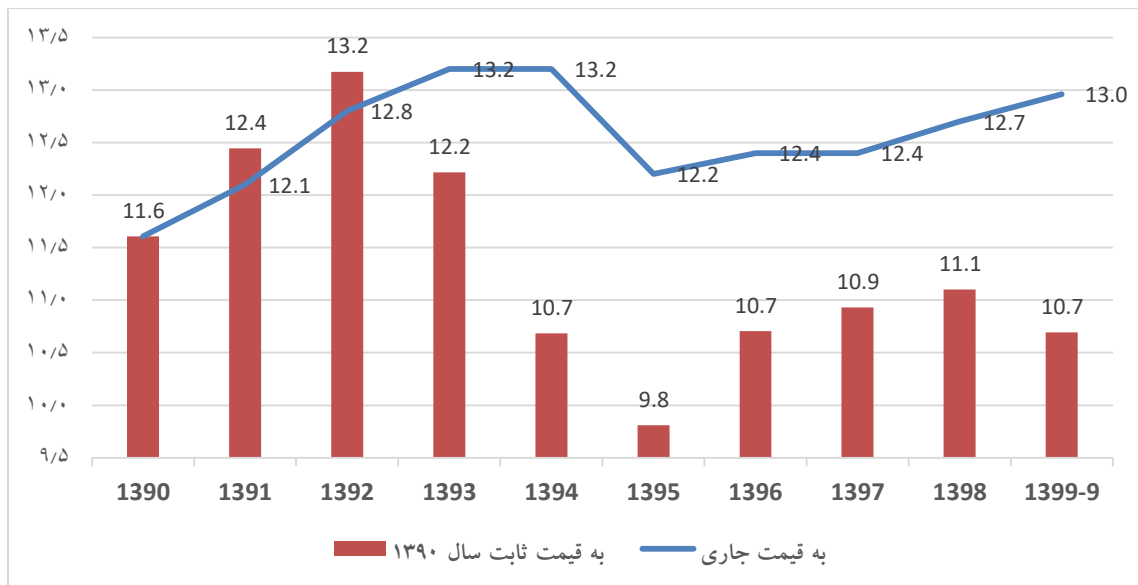
چراغ راه بازرگانی داخلی در وزارت صنعت، معدن و تجارت اسناد بالادستی در این حوزه است. به عنوان مثال در سیاست ششم سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ذکر شده است که «افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی) و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات

راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص» یا در سیاست هشتم آورده شده است «مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید» و در سیاست بیست و سوم «شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار» درج شده است. در برنامه پنجم توسعه در ماده ۱۰۱ اشاره به تنظیم مناسب بازار، ارتقای بهره‌وری شبکه توزیع و شفاف‌سازی فرآیند توزیع کالا و خدمات از طریق ارائه لایحه ساماندهی واحدهای غیردولتی پخش کالا، ساماندهی واحدهای صنفی بدون پروانه، توسعه نظام ملی طبقه‌بندی و خدمات شناسه کالا و خدمات ایران (ایران کد) و محدود شدن قیمت‌گذاری به کالاها و خدمات عمومی و انحصاری و کالاهای اساسی یارانه‌ای و ضروری شده است.

بر این اساس در وزارت مبتوع برنامه‌ای تحت عنوان «مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری» تعریف و اقدامات ذیل این محور برنامه جلو می‌رود.

۳-۲-۱- سهم بخش بازرگانی

سهم بخش بازرگانی از تولید ناخالص داخلی: در اینجا زیر گروه عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران از زیر گروه خدمات معادل بخش بازرگانی در نظر گرفته شده است. بر این اساس در سال ۱۳۹۰ سهم این زیر گروه از تولید ناخالص داخلی ۱۱,۶ درصد (جاری و به قیمت ثابت ۱۳۹۰) بوده است که بر حسب قیمت ثابت به ۹,۸ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافت و مجدداً افزایش و به ۱۰,۷ درصد در نه ماهه ۱۳۹۹ رسیده است. در مقابل سهم بخش بازرگانی بر حسب قیمت جاری روندی متفاوت‌تر از قیمت ثابت را طی کرده است و آنهم به شاخص قیمت گروه مربوطه برمی‌گردد. سهم بخش بازرگانی بر حسب قیمت جاری از ۱۱,۶ درصد در ۱۳۹۰ به بالاترین مقدار یعنی ۱۳,۲ درصد در سال ۱۳۹۳ رسید و سپس با روند نزولی به ۱۲,۳ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافت و مجدداً با رشد بطئی به ۱۳ درصد در نه ماهه ۱۳۹۹ رسید. به جهت اینکه بخش خدمات در زمره کالاها و خدمات غیرقابل مبادله طبقه‌بندی می‌شود، نمی‌توان با واردات قیمت (با نرخ ارز پایین) آنها را کنترل کرد و لذا افزایش قیمت آنها بیش از کالاهای قابل مبادله خواهد بود.

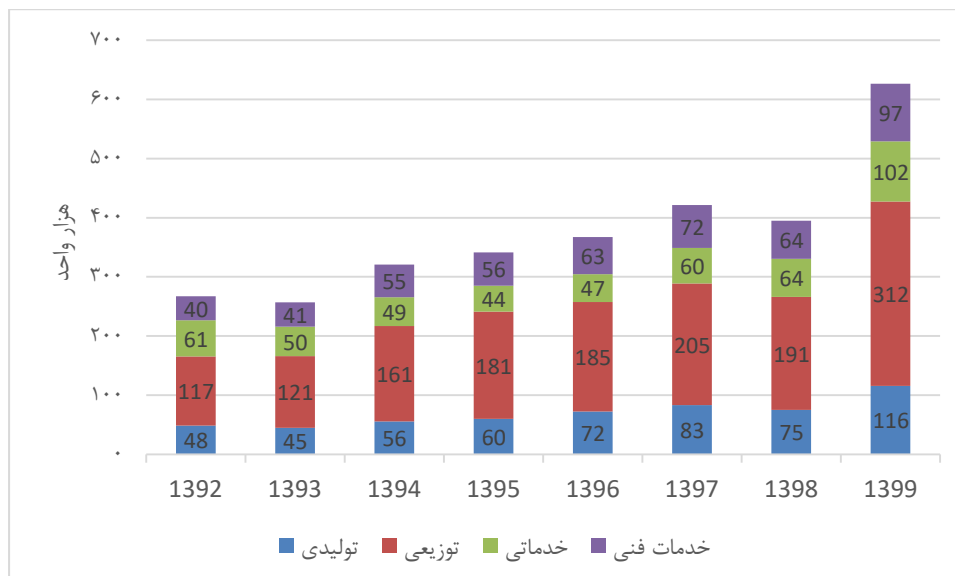

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار ۱-۳: سهم بخش بازرگانی از تولید ناخالص داخلی (درصد)

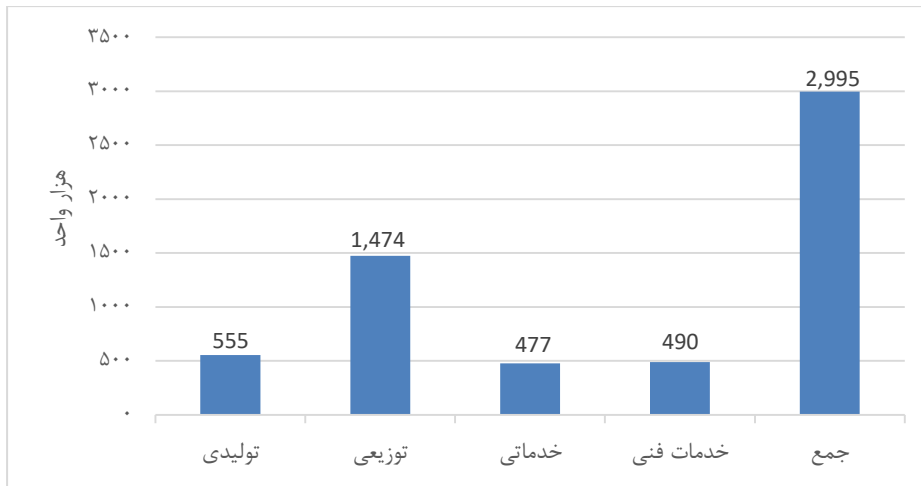
۳-۲-۲-اصناف

یکی از بازیگران اصلی حوزه بازرگانی داخلی، صنوف فعال در کشور هستند. اصناف کشور نقش موثر و زیربنایی در زنجیره تامین و حوزه تولید و تجارت دارند و دارای سهم قابل توجهی در اقتصاد ملی می-باشند. در مجموع طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ حدود ۳ میلیون پروانه کسب صادر شده است.

مأخذ: استخراج از گزارش عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت.

نمودار ۲-۳: صدور مجوز صنوف طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹

نمودار ۳-۳: کل مجوزهای صادره طی ۹۹-۱۳۹۲ به تفکیک نوع صنف

از مهم‌ترین اقدامات حوزه اصناف، تجهیز این واحدها به ترازوی دیجیتال می‌باشد که عملکرد آن در جدول زیر ارائه شده است. در مجموع در طی سال‌های مورد بررسی ۴۲۲۷۲۶ ترازوی دیجیتال در واحدهای صنفی نصب شده است که بطور متوسط ۱۴,۱ درصد کل مجوزهای صادره است.

جدول ۳-۲: عملکرد واحدهای تجهیز شده به ترازوی دیجیتال

سال	تعداد کل مجوزهای صادره	ترازوی دیجیتال	نسبت به مجوزهای صادره
۱۳۹۲	۲۶۷,۰۵۸	۴۳,۹۴۲	۱۶,۵
۱۳۹۳	۲۵۶,۸۲۸	۳۸,۳۶۸	۱۴,۹
۱۳۹۴	۳۲۰,۷۸۱	۶۷,۸۰۲	۲۱,۱
۱۳۹۵	۳۴۱,۱۷۳	۶۰,۲۰۰	۱۷,۶
۱۳۹۶	۳۶۷,۳۱۱	۴۸,۴۹۰	۱۳,۲
۱۳۹۷	۴۲۱,۱۸۷	۵۲,۱۸۱	۱۲,۴
۱۳۹۸	۳۹۴,۷۱۷	۴۶,۷۵۵	۱۱,۸
۱۳۹۹	۶۲۶,۳۳۲	۶۴,۹۹۰	۱۰,۴
جمع	۲,۹۹۵,۳۸۷	۴۲۲,۷۲۸	۱۴,۱

ماخذ: گزارش عملکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت، سال‌های مختلف.

اهم اقدامات انجام شده به منظور بر طرف کردن چالش‌ها و تنظیم مناسب بازار و ساماندهی لجستیک تجاری کشور:

- راه اندازی سامانه جامع تجارت و زیر سامانه‌های آن به منظور مدیریت زنجیره تجاری کشور

- پیگیری برای ترخیص کالاهای رسوب کرده در گمرک و ترخیص حدود ۴ میلیون تن کالا
- شناسایی بیش از ۷۰۰ هزار مرکز نگهداری کالا در قالب سامانه جامع انبار
- رتبه بندی بیش از ۲۱ هزار بازرگان فعال دارای کارت بازرگانی و همچنین اتصال سامانه رتبه بندی به سامانه های بیش از ۱۶ دستگاه ذی ربط
- برگزاری گشت‌های مشترک برای شناسایی و برخورد با تخلفات اقتصادی، انجام بازرسی، رسیدگی به شکایات مردمی (با انجام بیش از ۵ میلیون بازرسی از واحدها و بنگاه‌های اقتصادی)
- انجام بیش از ۶۹۰ هزار بازرسی به منظور شناسایی و برخورد با عرضه‌کنندگان کالای قاچاق
- تدوین شیوه نامه عرضه و تقاضای زنجیره فولاد
- پیاده‌سازی طرح صدور فاکتور الکترونیکی به منظور ایجاد زیرساخت مناسب برای مدیریت بهینه تقاضای مواد اولیه
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها

۳-۲-۳- بازرگانی داخلی و تنظیم بازار

از مهمترین برنامه‌های عملیاتی بازرگانی داخلی در حوزه اجرایی با محوریت کارگروه تنظیم بازار به عنوان نهادی فرابخشی با هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی، روان سازی تولید، تامین و توزیع و حفظ ذخایر مطمئن و استراتژیک کالاها و استفاده از کلیه ظرفیت‌های کشور می‌باشد.

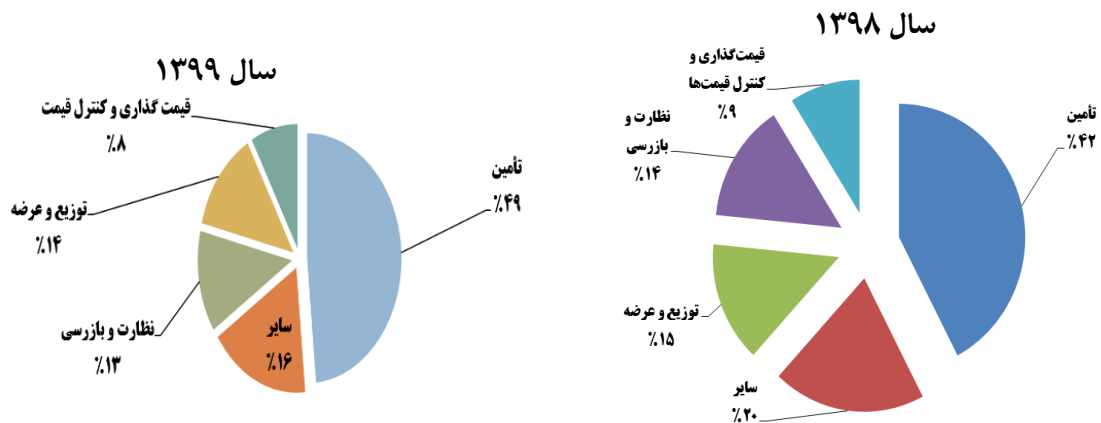
در این راستا کارگروه تنظیم بازار، ذیل ستاد تنظیم بازار مستقر در وزارت صنعت، معدن و تجارت مأموریت رصد و پایش عرضه و تقاضای کالاهای اساسی و ضروری کشور را جهت جلوگیری از نوسانات شدید قیمت برعهده دارد. جدول زیر تعداد جلسات این کارگروه را نشان می‌دهد.

جدول ۳-۳: تعداد جلسات برگزار شده کارگروه تنظیم بازار کشور

سال	تعداد جلسات	درصد تغییرات تعداد جلسات	تعداد مصوبات	درصد تغییرات تعداد مصوبات
۱۳۹۷	۳۵	-	۶۷۱	-
۱۳۹۸	۵۵	۵۷	۸۹۳	۳۳
۱۳۹۹	۴۸	-۱۲,۷	۷۱۵	-۱۹,۹

بررسی تجربه و عملکرد تنظیم بازار در کشور نشان می‌دهد که بخش عمده‌ای از دخالت‌های دولت در بازار ریشه در وقوع تکانه‌های پیرامونی و نوسانات متغیرهای کلان اقتصادی و نیز عدم تحقق کامل اهداف سیاست‌های بخشی داشته که این امر همواره نیاز به مداخله دولت برای متعادل کردن عرضه و تقاضا و جلوگیری از نوسانات قیمتی را در بازار اجتناب‌ناپذیر کرده است. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که با توجه به وابستگی تولید به مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای (در سال ۱۳۹۸ معادل ۶۷,۴ درصد و در سال ۱۳۹۹ معادل ۶۹,۸ درصد واردات کشور را کالاهای واسطه‌ای تشکیل می‌دهند)، تامین ارز با نرخ ۴۲۰۰ تومان برای کالاهای اساسی و ارز نیمایی برای سایر کالاها از اهمیت بالایی برخوردار است. وزارت صنعت، معدن و تجارت با همکاری سایر وزارتخانه‌ها و سازمانها در قالب ستاد تنظیم بازار کالاها مسئولیت این مهم را برعهده دارند. بررسی مصوبات کارگروه تنظیم بازار نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی در تصمیمات کارگروه مربوط به تسهیل و ساماندهی واردات و همچنین تأمین ارز بوده است.

بررسی مصوبات کارگروه تنظیم بازار در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که محور تأمین سهم ۴۲ درصدی، قیمت‌گذاری و کنترل قیمت سهم ۹ درصدی، توزیع و عرضه سهم ۱۵ درصدی را از مصوبات تنظیم بازار داشته‌اند. این آمارها حکایت از دخالت حداقلی ستاد تنظیم بازار در قیمت‌گذاری کالاهاست و دولت سعی کرده است از طریق سایر ابزارهای سیاستی برای تنظیم بازار داخلی استفاده نماید. در سال ۱۳۹۹ سهم قیمت‌گذاری کالاها با اندکی کاهش به ۸ درصد رسید.

نمودار ۳-۴: سهم مصوبات به تفکیک فعالیت

اهم اقدامات تنظیم بازار در طی چند سال گذشته:

- تشکیل جلسات منظم کارگروه تنظیم بازار
- رصدپذیر نمودن کالاهای اساسی
- طراحی و اجرای سامانه‌های جدید در زمینه مدیریت و شفافیت بازار شامل بانک‌های اطلاعاتی قیمت به منظور امکان ثبت و رصد قیمت ۱۰۰ قلم کالای اساسی در اپلیکیشن آپ و ثبت شکایت و دریافت گزارشات شکایات مردمی در حوزه کالا و خدمات
- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت
- اصلاح سازوکار تخصیص سهمیه مواد پتروشیمی با هدف کاهش التهابات بازار این محصولات و تامین مواد پتروشیمی مورد نیاز واحدهای تولیدی با همکاری دستگاههای نظارتی
- رصد و پایش قیمت کالاهای اساسی و ضروری بویژه لاستیک سنگین، برنج خارجی، چای خشک خارجی، روغن خام و نباتی و کره گیاهی، شکر خام و شکر سفید، گوشت قرمز، حبوبات و اقلام لوازم خانگی بصورت زنجیره تجاری
- تدوین سند تنظیم بازار کشور و ابلاغ آن به وزارتخانه‌های ذی‌مدخل
- تامین حداکثری کالاهای اساسی و ضروری با قیمت‌های مناسب با اولویت تولیدات داخلی و در صورت نیاز از محل واردات علی‌رغم محدودیت‌های ایجاد شده ناشی از تحریم
- افزایش مطلوب سطح ذخایر راهبردی کالاهای اساسی
- مدیریت مصارف ارزی از طریق تعیین اولویت کالایی
- اجرای طرح‌های ویژه تنظیم بازار در ایام خاص (مذهبی، ملی و فصلی)
- استفاده از کارکردهای بورس کالا برای تنظیم بازار مؤثر محصولات پتروشیمی و فولاد
- استفاده از شیوه‌های روزآمد و نوین در کنترل و نظارت از جمله سیستمی نمودن کل فرایند تجارت خارجی (درخصوص تمام کالاها) و تجارت داخلی (درخصوص کالاهای اساسی و ضروری)
- اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از رسوب کالا در بنادر و مبادی ورودی کشور
- بررسی اثرپذیری و اثرگذاری مصوبات کارگروه تنظیم بازار بر شاخص‌های کلان اقتصادی
- تکالیف دستگاه‌های مختلف در تامین و توزیع و نظارت و بازرسی بازار کنترل فضای اقتصادی کشور در حلقه‌های تامین و توزیع از طریق بکارگیری ظرفیتهای دستگاهها و سازمانهای دولتی و خصوصی
- هماهنگی با سازمان‌های صمت استان‌ها و استانداران محترم در جهت برگزاری مستمر جلسات کارگروه تنظیم بازار استان‌ها و اقدامات لازم در جهت تنظیم بازار و مدیریت بازار و تشدید بازرسی‌ها و کنترل و نظارت تزریق کالاهای اساسی و ضروری موردنیاز مردم از جمله گوشت قرمز، برنج، روغن و... از سوی کارگروه تنظیم بازار

رصد کالا در زنجیره تجاری

اجرای طرح رصد کالا برای اقلام کالاهای

۱. لاستیک سنگین (۸۶ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۲. برنج خارجی (۶۸ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۳. چای خشک خارجی (۶۰ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۴. روغن خام و نباتی و کره گیاهی (۷۷ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۵. شکر خام و شکر سفید (۶۹ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۶. گوشت قرمز (۵۳ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۷. حبوبات
۸. اقلام لوازم خانگی

مبارزه با قاچاق کالا (اجرای تکالیف قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مواد ۵ و ۶ و ماده ۱۳))

✓ در حال حاضر سامانه های جامع تجارت، سامانه شناسه کالا و سامانه همتا طراحی و پیاده سازی گردیده است که در خصوص سامانه شناسه کالا بر اساس آیین نامه مربوطه ۱۲ گروه کالایی مشمول اخذ شناسه گردیده اند و واردکنندگان و تولیدکنندگان موظف به اخذ شناسه شده و ثبت سفارش نیز منوط به اخذ شناسه شده است؛

✓ اجرای طرح رجیستری گوشی تلفن همراه، با اجرای این طرح، کلیه گوشی های تلفن همراه در سامانه همتا ثبت و فعال گردیده اند و توفیق چشمگیری در جلوگیری از ورود گوشی های قاچاق به دست آمده است؛

جدول ۳-۴: بازرسی های انجام شده در خصوص مبارزه با قاچاق کالا

سال	تعداد بازرسی	تعداد پرونده های متشکله	کشفیات (میلیون ریال)
۱۳۹۲	۴۰۶۷۶۹	۲۱۸۴۵	۲۷۳۱۲۳
۱۳۹۳	۳۶۹۱۰۲	۱۶۷۳۱	۲۱۹۴۹۱
۱۳۹۴	۲۸۱۳۵۱	۱۲۵۳۳	۲۴۴۳۵۶
۱۳۹۵	۳۲۰۰۵۳	۱۴۱۲۳	۲۶۶۶۳۱۵
۱۳۹۶	۳۳۲۷۲۸	۱۱۲۳۶	۵۹۲۴۵۳
۱۳۹۷	۴۰۳۳۹۸	۹۵۳۳	۷۱۳۲۵۸۵
۱۳۹۸	۴۷۳۴۰۲	۱۰۰۳۴	۲۳۷۹۷۳۸
۱۳۹۹	۵۲۳۴۵۱	۹۴۲۹	۴۰۱۰۱۵۹۸

توزیع

یکی دیگر از حوزه‌های ماموریتی وزارت صنعت، معدن و تجارت، بهبود و نوین‌سازی شبکه توزیع است. در این ارتباط وزارت متبوع سعی نموده است از طریق سامانه‌ای نمودن فرایند تولید، واردات و توزیع کالاها در سطح کشور و الزام فعالین اقتصادی به اخذ شناسه و ثبت اطلاعات در سامانه جامع تجارت، سامانه انبارها و ثبت کلیه اطلاعات از مبادی تامین (وارداتی، تولیدی) تا حلقه آخر در سامانه جامع تجارت، این بخش را ساماندهی کرده و نقش موثری در افزایش رفاه آحاد جامعه از طریق بازاررسانی کالاها ایفای نماید. اهم اقدامات این حوزه عبارتند از:

✓ ساماندهی و نوسازی فعالیت اصناف و بازرگانان و اجرای تکلیف قانونی کلیه واحدهای صنفی به

صندوق های مکانیزه فروش

✓ ارتباط کاملاً سیستمی و یکپارچه بین کلیه حلقه‌های توزیع، گمرک، بانک مرکزی، سازمان امور

مالیاتی، سازمان بنادر و ..

✓ ساماندهی فعالیت شرکت های پخش و نمایندگی های شرکت های خارجی

✓ مهندسی مجدد ساختارها و فرایندها در شبکه های توزیع و تدوین نظام جامع توزیع در کشور

که در دست تدوین می‌باشد.

✓ بهره گیری از ظرفیت شبکه های توزیع منتخب اعم از اتحادیه ها، تعاونی ها، سازمان میادین

میوه و تره بار شهرداری و ۳ میلیون صنف کشور در بخش‌های دولتی، عمومی، خصوصی و

تعاونی

✓ توسعه شبکه توزیعی در قالب فروشگاه های زنجیره ای و ارائه مشوق ها لازم به منظور استفاده

بهینه و شفاف از توان مراکز صنفی و سنتی موجود در قالب طرح فرانچایز در جهت افزایش

بازده نسبت به مقیاس

✓ توسعه فروشگاههای اینترنتی و دانش بنیان و استفاده از توان شرکت های پخش موجود کشور

در این خصوص

✓ تشکیل مستمر کمیته های رصد و پایش کالا در بازار با حضور فعال و مشارکت تشکل های

غیر دولتی

✓ نظارت و ساماندهی امور صنفی کشور با ظرفیت بالقوه حدود ۳ میلیون واحد صنفی و ۸۳۰۰

اتحادیه صنفی در کشور به عنوان شبکه سنتی و در دسترس برای توزیع کالا و ارائه خدمات در

کشور و همچنین تمشیت امور اتاق های اصناف استانها و اتاق اصناف ایران از طریق هیات عالی نظارت بر سازمانهای صنفی کشور و مرکز نظارت بر امور اصناف و بازرگانان

✓ تامین و نظارت مستمر بر حفظ ذخایر استراتژیک و مطمئن

کنترل و نظارت

- ✓ نظارت ستادی سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان: نظارت بر واحدهای تولیدی ملی و وارد کنندگان عمده به منظور تولید و توزیع بهینه کالا (در قالب معاونت های تخصصی نظارتی و بازرسی)
- ✓ بازرسی سازمان های صمت استانها : در حال حاضر ۲۴۰۰ بازرس در ۳۱ استان مشغول به فعالیت هستند.
- ✓ بازرسی اتاق های اصناف سراسر کشور: در حال حاضر ۱۵۰۰ بازرس به صورت مستقل بر مراکز صنفی نظارت دارند.
- ✓ بازرسی براساس گزارش ناظرین افتخاری با بهره گیری از پتانسیل ۶۰۰۰ ناظر افتخاری.

بازرسی، نظارت، ثبات و تنظیم بازار

- ✓ بازرگری در شیوه های نظارت بر بازار به لحاظ روزآمدسازی روش های بازرسی و نظارت مستند به بند ۲۳ سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی
- ✓ پیگیری و همکاری با سایر دستگاه ها در زمینه سازماندهی شبکه توزیع کشور
- ✓ تقویت تشکل های مردم نهاد مؤثر در فعالیت های اقتصادی به خصوص انجمن های حمایت از حقوق مصرف کنندگان
- ✓ حمایت منطقی از تولیدکننده همزمان با حمایت از حقوق مصرف کننده
- ✓ ترویج و نهادینه کردن رعایت شعائر دینی و دوری از منهیات من جمله "کم فروشی"، "احتکار"، "غش در معامله" و "ایجاد کمبود کاذب در بازار"
- ✓ اقدام برای مردمی کردن نظارت و توسعه مشارکت مردمی
- ✓ اقدام برای نوآوری در خدمات پس از فروش
- ✓ ترغیب تولیدکنندگان برای تعویض کالای معیوب به جای تعمیر آن

- ✓ راه اندازی معاونت های بازرسی در استان های مختلف
- ✓ توسعه اجرای طرح ملی ناظران افتخاری به منظور کنترل و نظارت بر بازار و با هدف استفاده از نیرو، امکانات و پتانسیل های مردمی در سطوح مختلف اجتماعی
- طی سال ۱۳۹۹ بطور میانگین ماهانه تعداد نزدیک به ۱۰۰۰۰ مورد گزارش در خصوص کالا و خدمات از ناظران افتخاری فعال دریافت شده است.
- اجرای طرح های بازرسی و رسیدگی به شکایات مردمی که عملکرد آن در جدول ۳-۵ ارائه شده است.

جدول ۳-۵: عملکرد سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولید کنندگان در ارتباط با بازرسی ها

سال	بازرسی (میلیون فقره)	پرونده های متشکله (هزار فقره)	تخلفات کشف شده (هزار فقره)
۱۳۹۲	۸,۸	۷۰۶	۶۷۰
۱۳۹۳	۷,۷	۳۸۸	۴۸۷
۱۳۹۴	۶,۱	۳۴۰	۴۲۱
۱۳۹۵	۴,۲	۲۶۲	۳۳۳
۱۳۹۶	۳,۲	۱۸۳	۱۹۰
۱۳۹۷	۳,۸	۲۰۰	۲۸۶
۱۳۹۸	۴,۱	۳۳۲	۳۴۷
۱۳۹۹	۴,۳	۲۸۰	۳۴۶

- از دلایل روند کاهشی شاخص های کلان بازرسی طی این مدت به موارد زیر می توان اشاره کرد:
- ✓ رویکرد جدید در مقوله پایش، بازرسی و نظارت از سطح واحدهای اقتصادی رویکردی پیشگیرانه و متمرکز بر گلوگاه های اقتصادی است تا از بروز هرگونه تخلف از سرمنشاء جلوگیری نماید.
  - ✓ بهره گیری بهینه از توان انجمن های صنفی، اتحادیه ها و اتاق های اصناف کشور در امر تنظیم و کنترل بازار و با هدف نظارت اصناف بر اصناف، که با اجرای این سیاست ضمن تفویض بخش بازرسی از سطح واحدهای خرده صنفی به اتاق اصناف ایران، توان بازرسی متمرکز بر سطح واحدهای عمده اقتصادی نظیر واحدهای تولیدی صنعتی، عمده فروشی ها، انبارها و سردخانه ها قرار گرفته است.
  - ✓ پیگیری گزارشات دریافتی از مردم از طریق سامانه ۱۲۴ که تعداد شکایات دریافتی و نتایج حاصله در جدول ۳-۶ ارائه شده است. لازم به ذکر است این شکایات تماما مورد رسیدگی قرار گرفته که نتایج رسیدگی حالت های مختلفی را در پی دارد.

جدول ۳-۶: نتایج حاصله از گزارشات و شکایات مردمی با سامانه ۱۲۴

خدمات	کالا	تعداد شکایت	سال
۵۰۹۳۶	۳۲۳۴۲۶	۳۷۴۳۶۲	۱۳۹۲
۴۶۸۴۷	۲۵۳۱۷۵	۳۰۰۰۲۲	۱۳۹۳
۳۳۴۷۶	۲۰۱۰۴۳	۲۳۴۵۱۹	۱۳۹۴
۳۱۶۹۵	۱۷۶۲۸۴	۲۰۷۹۷۹	۱۳۹۵
۲۹۲۹۷	۱۶۰۳۶۳	۱۸۹۶۶۰	۱۳۹۶
۳۶۹۹۷	۲۲۵۶۵۲	۲۶۲۶۴۹	۱۳۹۷
۴۰۲۰۷	۲۱۷۴۳۱	۲۵۷۵۴۸	۱۳۹۸
۲۹۸۲۱	۲۱۰۲۲۱	۲۴۰۰۴۲	۱۳۹۹

✓ اجرای طرح جدید برای مصالحه و جبران خسارت شاکی که آمار شکایات منجر به مصالحه و رضایت شاکیان در جدول ۳-۷ ارائه شده است.

جدول ۳-۷: شکایات منجر به مصالحه و رضایت شاکیان

منجر به مصالحه	شکایات دریافتی	سال
۶۰۰	۱۶۴۲۶	دی ۱۳۹۴*
۴۸۷	۱۶۱۱۸	بهمن ۱۳۹۴
۵۶۹	۱۸۱۳۸	اسفند ۱۳۹۴
۶۷۱۵	۲۰۷۹۷۹	۱۳۹۵
۵۷۵۹	۱۸۹۶۶۰	۱۳۹۶
۶۲۰۵	۲۶۲۶۴۹	۱۳۹۷
۶۴۵۷	۲۵۷۵۴۸	۱۳۹۸
۷۲۱۷	۲۴۰۰۴۲	۱۳۹۹

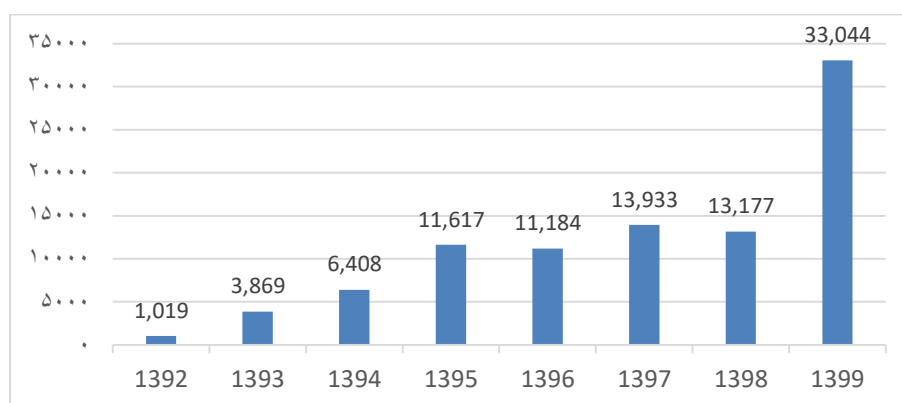
*این طرح از دی ۱۳۹۴ آغاز گردیده است.

۳-۲-۴- توسعه تجارت الکترونیک

گواهی نماد اعتماد:

این گواهی از مهم ترین عوامل ایجاد اعتماد و اطمینان در میان کاربران خدمات الکترونیکی می باشد که عملکرد آن در نمودار ۳-۵ ارائه شده است.

نمودار ۳-۵: عملکرد مرتبط با گواهی نماد الکترونیکی (تعداد)

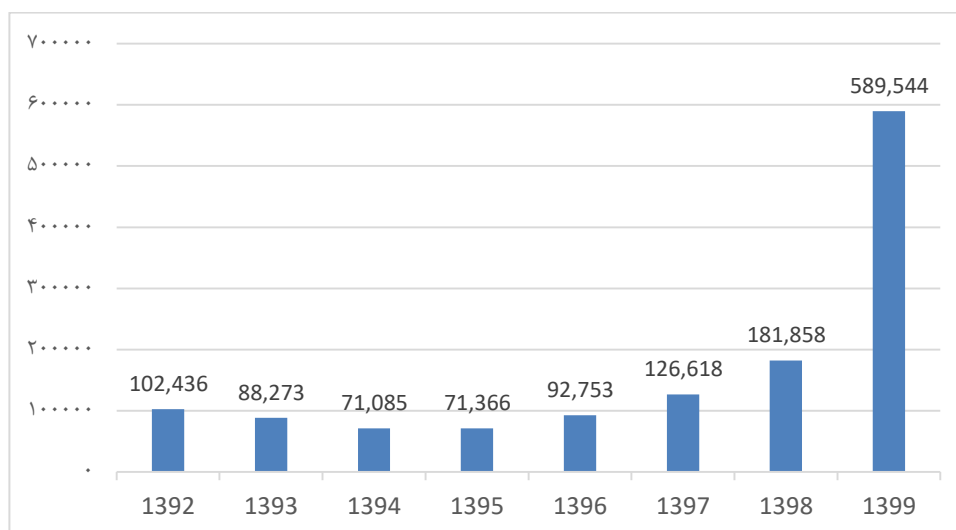
صدور گواهی امضای الکترونیکی:

زیرساخت کلید عمومی یا PKI، به مجموعه ای از خدمات، محصولات، سیاست ها، فرایندها و سامانه های نرم افزاری و سخت افزاری گفته می شود که جهت مدیریت و به کارگیری گواهی های الکترونیکی و به منظور

ارائه سرویس های امنیتی مختلف از قبیل احراز هویت، انکار ناپذیری تراکنش ها، محرمانگی اطلاعات و اطمینان از عدم تغییر آن مورد استفاده قرار می گیرد. گواهی های الکترونیکی امکان استفاده از فناوری هایی همچون امضای دیجیتال، پست الکترونیکی امن، کارت های شناسایی الکترونیکی و مانند آن را برای افراد جامعه فراهم می کنند.

مرکز دولتی ریشه، مسئول تمام ابعاد صدور و مدیریت مراکز صدور گواهی الکترونیکی میانی و تضمین تطابق عملیات آن ها با سیاست های مصوب شورای سیاست گذاری است.

نمودار ۳-۶ تعداد گواهی های امضای الکترونیکی صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ را نشان می دهد.

نمودار ۳-۶: صدور گواهی امضای الکترونیکی (تعداد)

تدارکات دولتی:

با توجه به عملیاتی شدن سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برای انواع معاملات این حوزه، تلاش شد حجم خرید های دولتی از طریق این سامانه در تعامل با سایر دستگاه های اجرایی افزایش یابد. عملکرد تدارکات دولتی از طریق این سامانه در جدول ۳-۸ ارائه شده است.

جدول ۳-۸: عملکرد سامانه تدارکات الکترونیکی دولت از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹

مناقصه			مزایده				خرید			سال	
حجم معاملات به میلیارد ریال	مناقصه های بازگشایی شده	مناقصه های منتشر شده	دستگاه عضو	مزایده های دارای پیشنهاد	مزایده های منتشر شده	مزایده گر عضو	دستگاه عضو	تامین کننده / مناقصه گر عضو	سفارشات خرید		دستگاه عضو
۱۷۲۰	۷	۲۴	۲۹	۵۵۳۴	۱۱۳۳۹	۱۴۴۱	۳۱	۸۷۳	۵۵۹۳	۱۵۶	۱۳۹۲
۵۹۹۴	۱۴۴	۳۶۳	۱۲۴	۸۱۳۴	۱۶۲۳۱	۱۰۹۶	۱۰۵	۱۴۲۳	۸۷۶۲	۹۹	۱۳۹۳
۱۴۶۶۰	۵۷۴	۱۲۱۵	۵۶۵	۸۰۵۴	۲۰۶۸۵	۱۶۱۹	۳۹۶	۴۱۷۱	۱۰۴۱۵	۶۰۷	۱۳۹۴
۴۸۱۴۳	۱۱۹۸	۲۲۱۴	۹۱۶	۴۲۴۴	۲۰۴۸۴	۱۵۱۲	۸۴۷	۶۵۸۴	۱۰۸۳۱	۱۱۵۹	۱۳۹۵
۱۳۴۶۳۲	۶۴۴۴	۱۴۵۶۷	۶۸۸	۴۹۸۲	۲۶۶۲۱	۴۰۷۰	۶۷۳	۲۲۲۷۱	۳۵۲۴۷	۱۱۴۳	۱۳۹۶
۴۷۰۰۶۹	۱۸۷۰۲	۲۹۵۸۸	۸۳۵	۱۱۱۷۸	۳۴۰۲۷	۷۶۷۲	۸۷۲	۱۴۵۲۰	۱۲۲۱۵۷	۲۶۵۶	۱۳۹۷
۱۱۹۹۸۶۲	۲۱۲۴۸	۳۶۷۷۳	۱۰۱۰	۱۸۶۰۸	۵۷۲۲۳	۱۵۷۴۸	۱۲۶۱	۱۴۲۷۹	۲۱۶۸۲۹	۲۷۰۲	۱۳۹۸
۱۷۸۶۷۹۷	۲۲۰۱۶	۵۲۹۳۰	۷۰۲	۲۳۰۲۰	۶۵۰۶۴	-	۸۷۰	-	۳۳۶۴۰۳	۱۳۲۶	۱۳۹۹

۳-۲-۵- چالشهای حوزه بازرگانی داخلی

تنظیم بازار، رصد کالا و نظارت و بازرسی:

- تعدد نهادهای متولی در طول زنجیره تامین کالاهای اساسی و دشواری هماهنگی بین آنها
- عدم تطابق ساختار و وظایف و اختیارات ستاد تنظیم بازار با شرایط فعلی کشور
- عدم هماهنگی کامل میان سیاستهای کلان و بخشی (تولیدی، تجاری و ...) و سیاستهای تنظیم بازار
- وابستگی قابل توجه به واردات برخی کالاهای اساسی و نهادهای تولیدی
- مشخص نبودن تمامی اجزای زنجیرههای تامین (اعم از تولید کننده، واردکننده و توزیع کننده) و عدم امکان رصد و پایش دقیق و موثر آنها
- عدم کفایت ظرفیت نیروی انسانی و بودجه برای تحقق کامل فعالیتهای نظارت و بازرسی، با توجه به وجود ۳ میلیون واحد صنفی دارای مجوز و حدود ۱ میلیون واحد فاقد مجوز در سطح کشور
- وجود موانعی برای تکمیل سامانه جامع تجارت (اعم از مشکلات هماهنگی دستگاههای اجرایی برون وزارتخانه‌ای، مسائل هماهنگی واحدهای درون وزارتخانه‌ای، متغیر بودن سیاستها و رویه‌های تجاری، عدم همکاری کامل کسب و کارها برای ثبت نام و ثبت دقیق اطلاعات در سامانه، عدم برخورداری همه کاربران از دانش و امکانات کافی برای کار با سامانه و ...)

نظام توزیع

- تعدد واحدهای صنفی کوچک مقیاس (عدم بهره‌مندی از صرفه‌های مقیاس و تجمع، عدم صرفه در بکارگیری از ابزارها و روش‌های نوین و در نتیجه افزایش هزینه‌های توزیعی کشور)
- سهم بالای تعداد واحدهای صنفی فاقد مجوز و تبعات منفی آن (مانند عدم پرداخت مالیات، وجود زمینه‌های فعالیت‌های غیرقانونی مانند قاچاق، ضایع شدن حقوق مصرف‌کنندگان، افزایش هزینه‌های مداخله دولت در بازار و ...)
- عدم تقارن اطلاعات میان اجزای دخیل در کل زنجیره و احتمال بروز رویه‌های غیرمنصفانه تجاری توسط برخی از آنان (و در نتیجه اجحاف به مصرف‌کنندگان)
- سهم برجسته واحدهای صنفی فعال در بخش سنتی در مقایسه با بخش مدرن نظام توزیع
- سهم اندک فروش غیرفروشگاهی (خصوصاً آنلاین) در مقابل فروش فروشگاهی، علیرغم تحولات مثبت اخیر
- عدم بهره‌مندی شبکه توزیع کالا از کمک‌های فنی و اعتباری و در نتیجه عدم ایجاد انگیزه کافی برای ورود بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری به ویژه در بخش خرده‌فروشی سازمان‌یافته
- پایین بودن بهره‌وری نیروی انسانی شاغل در شبکه توزیع کالا با توجه به آمارهای مرکز آمار ایران
- بالابودن هزینه‌های شبکه توزیع کالا (تعدد واسطه‌ها و دلان، بالابودن حاشیه سودها، بالابودن هزینه‌های حمل و نقل، بازاریابی و مبادله نسبت به سایر کشورها)
- مشکلات فضای کسب‌وکار ناظر بر فعالین نظام توزیع

لجستیک تجاری

- تعدد نهادهای ذینفع و عدم وجود متولی مشخص حوزه لجستیک در کشور
- عدم وجود سیاستهای یکپارچه و سند راهبردی برای حوزه لجستیک
- بالابودن هزینههای لجستیکی در زنجیرههای تامین کالا به دلیل کارایی پایین فعالیتهای لجستیک
- وجود پدیده جابجاییهای مضاعف در شبکه لجستیک داخلی کالا و تاثیر آن افزایش بهای تمام شده محصول
- بهره‌وری پایین خدمات حمل‌ونقل و عدم وجود یکپارچگی و اتصال کامل شیوه‌های مختلف حمل‌ونقل
- عدم شکل‌گیری واقعی ارایه‌کنندگان خدمات یکپارچه و ارزش افزوده لجستیک (شرکتهای لجستیکی طرف سوم)
- کندی در روند توسعه مراکز لجستیک در کشور به دلیل وجود محدودیت‌ها و موانع مختلف

۳-۳- توسعه توانمندی‌ها و ظرفیت‌سازی

۳-۳-۱- توسعه فناوری

تجربه کشورها نشان می‌دهد یکی از دلایل کندی رشد اقتصادی به کم توجهی به سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و نوآوری در صنایع برمی‌گردد. قطعاً سرمایه‌گذاری در R&D منجر به توسعه محصولات جدید و ایجاد ارزش افزوده بالا در تولیدات شده و رشد اقتصادی را تحریک می‌کند.

بررسی ترکیب کالاهای تولیدی و صادراتی کشور حاکی از آن است که محصولات با فناوری بالا و دانش‌بنیان سهم خیلی زیادی در تولیدات و صادرات کشور ندارند و لذا این ترکیب خیلی به تحریک رشد اقتصادی کمکی نمی‌کند. لذا اهتمام به سرمایه‌گذاری در این صنایع باید در اولویت دولت و بطور خاص وزارت صنعت، معدن و تجارت باشد. بر همین اساس یکی از برنامه‌های محوری وزارت متبوع توسعه فناوری و محصولات دانش بنیان است.

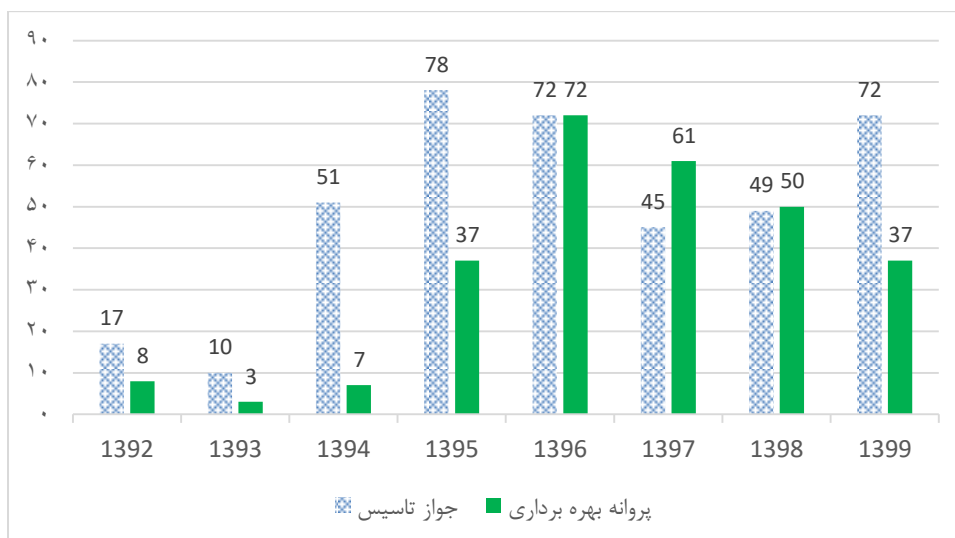
صنایع پیشرفته و دانش بنیان

تحولات پرشتاب فناوری‌های پیشرفته، مستلزم تسهیل فرایندهای کسب و کار در این حوزه می‌باشد. لذا وزارت صنعت، معدن و تجارت از ابتدای دولت یازدهم اصلاح مصوبه استقرار صنایع پیشرفته را در دستور کار خود قرار داد و در نهایت با پیگیری و برگزاری جلسات متعدد، مصوبه استقرار صنایع پیشرفته و دانش بنیان به تصویب هیات دولت رسید. همچنین با تعاملات سازنده وزارت صنعت، معدن و تجارت با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، ماده‌ای در پیش نویس مصوبه صنایع پیشرفته مبنی بر صدور جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت برای شرکت‌ها

و موسسات دانش بنیان دارای تولید انبوه و در حد تولید صنعتی، لحاظ شده که باعث تسهیل در ایجاد و توسعه این شرکت‌ها شده و زمان شروع کسب و کار آنها را کاهش می‌دهد. با ابلاغ و اجرایی شدن این مصوبه دستاوردهای ذیل حاصل شد:

- ✓ کمک به توسعه صنایع سبز
- ✓ کمک به اشتغال نیروهای متخصص و فارغ التحصیلان دانشگاه
- ✓ تسهیل استقرار صنایع پیشرفته و دانش بنیان در مناطق دارای محدودیت
- ✓ تعیین مفاد بند ۱۲ ماده ۲ ضوابط و معیارهای استقرار واحدهای صنعتی و تولیدی (رده بندی زیست محیطی صنایع پیشرفته و دانش بنیان)
- ✓ اجرایی شدن ماده ۸ قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان
- ✓ صدور جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری برای شرکت‌های دانش بنیان مستقر در مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری
- ✓ تعیین رده بندی زیست محیطی محصولات صنایع پیشرفته و دانش بنیان

روند صدور پروانه بهره‌برداری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ گویای رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در این عرصه است. لیکن از سال ۱۳۹۷ به بعد روند معکوس شد و از نیمه دوم سال ۱۳۹۸ به بعد، بیماری کرونا روند مثبت پروانه‌های بهره‌برداری را کندتر کرد.

نمودار ۳-۷ جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری شرکت‌های صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان

برخی اقدامات انجام شده در زمینه توسعه فعالیتهای دانش بنیان صنعتی عبارتند از:

- ✓ پیشنهاد سرفصل "شرکتهای صنعتی دارای فعالیت دانش بنیان" توسط این وزارتخانه ارائه که در آئین نامه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت های دانش بنیان لحاظ شد
- ✓ تهیه و ابلاغ بخشنامه لزوم حمایت از توسعه شرکتهای دانش بنیان توسط وزیر
- ✓ پیشنهاد مدل هدفمند نمودن قانون حمایت از شرکتها و موسسات دانش بنیان و ایجاد سرفصلهای جدید دانش بنیان
- ✓ انجام فعالیتهای ترویجی و اطلاع رسانی

با اقدامات صورت گرفته تعداد شرکتهای صنعتی دارای فعالیت دانش بنیان، بطور قابل ملاحظه ای افزایش یافت. این شرکتها به رغم سهم کمتر از نظر تعداد در مقایسه با شرکتهای دانش بنیان نوپا و تولیدی، سهم قابل ملاحظه ای از درآمد کل شرکتهای دانش بنیان را تشکیل می دهند و این حاکی از نقش پراهمیت این شرکتها در اقتصاد کشور می باشد.

جدول ۳-۹: تعداد و سهم شرکتهای دانش بنیان صنعتی از کل شرکتهای دانش بنیان (*)

سال	تعداد کل شرکتهای دانش بنیان	تعداد شرکتهای دانش بنیان صنعتی (تولیدی نوع ۲)	سهم از کل (درصد)
۱۳۹۲-۹۵	۰	۰	۰
۱۳۹۶	۱۳۶	۱۰۳	۷۵,۷
۱۳۹۷	۱۳۸۵	۸۶۳	۶۲,۳
۱۳۹۸	۱۹۲۴	۱۰۱۸	۵۲,۹
۱۳۹۹	۲۵۰۱	۱۲۶۶	۵۰,۶
تاکنون	۵۹۴۶	۳۵۲۰	۵۴,۷

*- مرجع آمار این جدول <https://pub.daneshbonyan.ir> بوده و اطلاعات و جزئیات بیشتر در این سامانه قابل مشاهده است.

رسوخ فناوری در بخش صنعت، معدن و تجارت:

تقویت رسوخ فناوری و ارتقاء ظرفیت نوآوری با استفاده از توانمندی‌های موجود در کشور در این بخش‌ها، می‌تواند زمینه‌ساز بهبود بهره‌وری و افزایش ارزش افزوده محصولات تولیدشده در کشور باشد. بر اساس آخرین آمارهای رسمی، سهم هزینه‌های تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی ۰,۶۴ درصد می‌باشد و با وجود تاکید سند چشم انداز ۱۴۰۴ و برنامه‌های توسعه مبنی بر افزایش سهم تحقیق و توسعه، این امر محقق نشده است. سهم نسبتاً ثابت هزینه‌های تحقیق و توسعه از کل هزینه‌های بنگاه در سال‌های اخیر بر عدم توجه کافی به تحقیق و توسعه در بنگاه‌های کشور دلالت دارد. در نتیجه سهم کالاهای صنعتی با فناوری بالا از ارزش افزوده صنعت و صادرات کمتر از اهداف تعیین شده در برنامه بوده است. برای بهبود این شاخص‌ها و توسعه سطح فناوری در صنایع کشور، وزارت صنعت، معدن و تجارت مجوزها و گواهی‌هایی را به صورت مستقل و یا طی همکاری با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری صادر می‌کند، که آمار آن‌ها در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱۰-۳: مجوزها و گواهی‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت در زمینه صنایع پیشرفته و دانش بنیان

عنوان	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
گواهی تحقیق و توسعه صادره	۳۶۱	۳۲۷	۳۲۴	۲۹۷	۲۹۴
پروانه تحقیق و توسعه صادره	۱۴۲	۲۱۷	۱۹۰	۱۶۸	۱۲۸
جواز تاسیس مرکز پژوهش‌های صنعتی و معدنی-صادر	۲۴	۳۵	۱۴	۱۹	۱۵
پروانه پژوهش مرکز پژوهش‌های صنعتی و معدنی-صادر	۱۹	۱۳	۱۴	۸	۳

اقدامات انجام شده در این زمینه عبارتند از:

✓ انعقاد ۱۹۱ قرارداد تحقیقاتی بین بنگاه‌های صنعتی و معدنی و دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (از استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، کرمان، مرکزی، اصفهان و بوشهر، خوزستان و البرز، زنجان، خراسان جنوبی و لرستان) در قالب بند س ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت-پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

✓ اجرای پروژه "حمایت از ایجاد دانش فنی و فناوری تولید محصولات منتخب وارداتی از نظر ارزبری با همکاری دانشگاه‌ها" و شناسایی ۵۰ محصول ارزبر از بین ۱۴۰۶ محصول احصا شده از مراجع مرتبط و ارائه فهرست ۲۸ قلم از محصولات احصا شده که دارای متقاضی برای دستیابی به دانش فنی می‌باشد به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور به منظور بهره‌مندی از توانمندی شرکت‌های دانش‌بنیان در رفع نیازهای فناورانه

✓ طراحی و پیاده‌سازی طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار) این طرح با هدف بهره‌برداری بهینه از ظرفیت بنگاه‌های تولیدی و خدماتی و به‌کارگیری توانمندی‌های دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فارغ‌التحصیلان مشمول نظام وظیفه سربازی در رفع نیازهای پژوهشی و فناورانه آن‌ها تعریف شده تا در یک مکانیزم برد-برد پیشرفت اقتصادی کشور محقق شود. در این طرح، توسعه دانش بنیان بنگاه‌ها از طریق بهره‌مندی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی، ارتقاء سطح مهارت فارغ‌التحصیلان مشمول خدمت سربازی، تقویت ارتباط و تعامل بین صنعت و دانشگاه با هدف کاربردی شدن دانش و یافته‌های جدید علمی و فناوری اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی، ارتقای توان فنی و مهندسی بنگاه‌های صنعتی، معدنی و تجاری و ظرفیت‌سازی اشتغال از طریق خلق ارزش افزوده جدید و تامین اشتغال زایشی و پایدار دنبال می‌شود.

بر این اساس سامانه‌ای به نشانی www.iranetop.ir برای صرفه‌جویی در زمان، تسهیل تعاملات، ارزیابی و نظارت در قالب طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار)، ایجاد شده و متقاضیان طرف عرضه و تقاضا و ارکان سیاست‌گذار، برنامه‌ریز و ناظر با سطوح مختلف دسترسی از آن استفاده می‌کنند. این سامانه دارای قابلیت دریافت، طبقه‌بندی، پردازش، رصد و پایش داده‌های دو سطح طرف تقاضا و طرف عرضه بوده و همچنین دارای قابلیت‌های هوشمند پیوند و تطبیق داده‌ها نیز می‌باشد.

جدول ۳-۱۱: عملکرد طرح تاپ در سالهای ۱۳۹۸-۱۳۹۹

تعداد بنگاه‌های تایید شده	نیازهای فناورانه ثبت شده	پروژه‌های پژوهشی ثبت شده	ثبت نام دانشجو	ثبت نام استاد	ثبت نام سرباز
۱۴۰۱۳	۳۷۷۷	۴۹۹۲	۵۸۵	۷۱۹	۵۴۷

چالش‌های حوزه تحقیق و توسعه:

- ✓ محدودیت منابع مالی و تاثیرپذیری شدید منابع اختصاص یافته به تحقیق و توسعه از نوسانات بودجه دولت
- ✓ ضعف نهادهای توسعه‌ای تامین مالی تحقیق و توسعه در بخش صنعت
- ✓ سهم بالای خرید تجهیزات خارجی از هزینه‌های تحقیق و توسعه
- ✓ انگیزه پایین بنگاه‌ها برای افزایش سهم تحقیق و توسعه به سبب عدم مواجهه تولیدکنندگان با فشارهای رقابت جهانی
- ✓ محدودیت مسیرهای بهره‌مندی شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری از معافیت‌های مالیاتی ناشی از فعالیتهای تحقیق و توسعه
- ✓ ضعف در شناسایی و رصد فعالیتهای تحقیق و توسعه در شرکت‌های صنعتی، معدنی و تجاری

صدور مجوز تولید نرم افزار

صنعت فناوری اطلاعات (تولید نرم افزار):

امروزه فناوری اطلاعات به عنوان یکی از فناوری های نوین توسعه، به سرعت در حال تأثیرگذاری بر زندگی بشر و دگرگون سازی نقش‌ها و روش‌ها است. تغییرات وسیع و سریعی که از بکارگیری نرم افزارهای مختلف در ابعاد متفاوت اقتصادی و اجتماعی عارض می گردد جز با خود این فناوری قابل مدیریت نیست و این به نوبه خود مولد تغییرات جدید، کاربردهای جدید و نیازهای جدید بوده و این

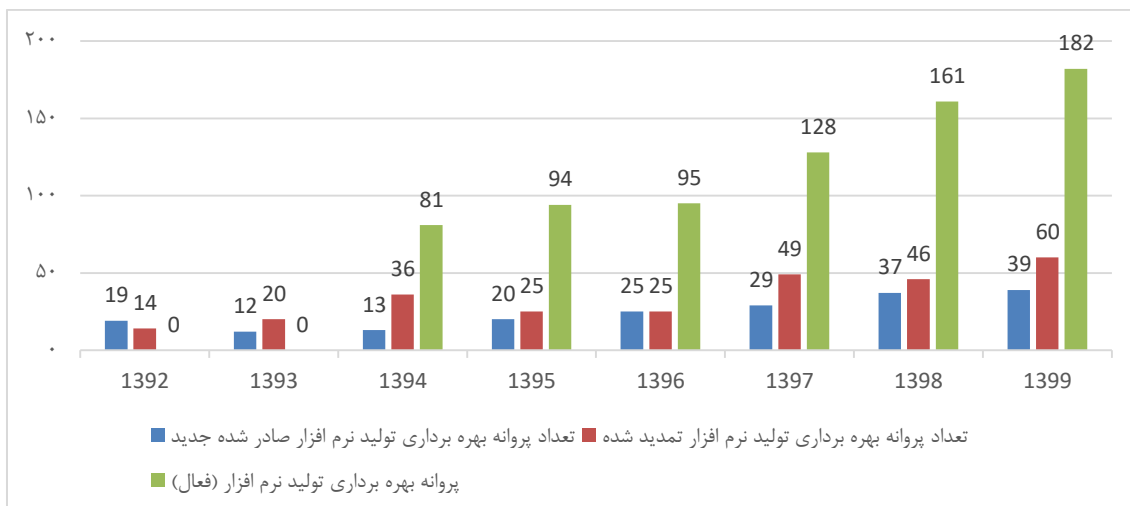

دور تسلسل پذیر منشاء تحول و نوآوری، بهبود و بهسازی و در نهایت تغییر سبک زندگی مردم و تعالی انسان بوده است.

لذا به منظور سازماندهی، هدایت و کمک به رشد واحدهای تولیدکننده نرم افزار، نظارت بر عملکرد آنها و توسعه صنعت نرم افزار در سراسر کشور، با راه اندازی سامانه الکترونیکی نسبت به صدور پروانه بهره برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم افزار) برای متقاضیان اقدام شده است.

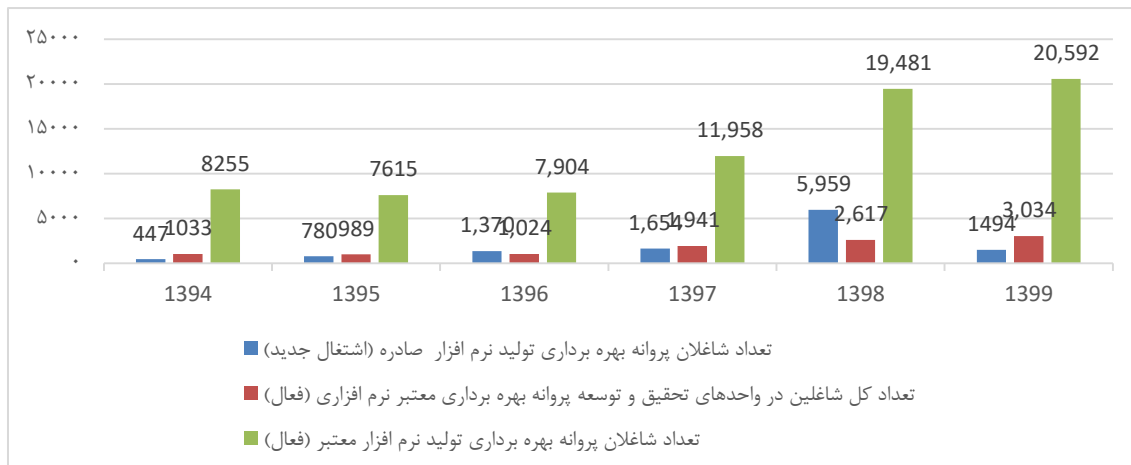
از جمله اقدامات حمایتی صورت گرفته از دارندگان این پروانه میتوان به بهره‌مندی از معافیت مالیاتی ۵ ساله طبق بند "د" ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر، استفاده از تعرفه برق صنعتی، تسهیلات بیمه ای و استقرار در مناطق شهری و ... اشاره نمود.

بر این اساس، از سال ۱۳۹۲ تاکنون نسبت به صدور و تمدید ۴۶۹ فقره پروانه بهره برداری برای متقاضیان به تفکیک نمودار ۳-۸ اقدام شده است.

نمودار ۳-۸: وضعیت تعداد پروانه های بهره برداری تولید نرم افزار صادره و تمدیدی به تفکیک سال

همچنانکه از نمودار بالا ملاحظه می شود در سال ۱۳۹۹ تعداد بنگاه های فعال در عرصه نرم افزار ۱۸۲ شرکت است که در این بنگاه ها ۲۰۵۹۲ نفر مشغول به فعالیت هستند.

نمودار ۳-۹: تعداد شایگان پروانه بهره برداری تولید نرم افزار

به منظور افزایش نفوذ کاربرد فناوری اطلاعات در بخش صنعت، معدن و تجارت و ارتقای بهره وری کل عوامل تولید از طریق بکارگیری فناوری اطلاعات در فرایندهای کاری بنگاهها و افزایش تعاملات الکترونیکی بنگاههای صنعتی، معدنی و تجاری در سالهای اخیر اقدامات ذیل صورت پذیرفته است.

✓ اجرای پروژه تعیین شاخصهای بلوغ فناوری اطلاعات بنگاههای صنعتی، معدنی و تجاری و اجرای فاز نخست ارزیابی وضعیت شاخصها در بنگاههای کوچک و متوسط (مشارکت بیش از ۵۴۰ بنگاه در طرح)

✓ برگزاری همایش بین المللی صنعت و صادرات فناوری اطلاعات و برگزاری دو دوره جشنواره وب و کسب و کار بنگاههای صنعتی، معدنی و تجاری

✓ همکاری با مرکز ملی فضای مجازی به عنوان نماینده وزارت صمت در کارگروههای ملی اینترنت اشیا، بلاکچین، رایانش ابری و ... (انقلاب صنعتی چهارم) و تدوین اسناد بالادستی این حوزه

✓ توسعه سامانه "محصولات صنایع پیشرفته و دانش بنیان" به منظور معرفی توانمندی های شرکتهای دانش بنیان و صنایع پیشرفته جهت پاسخ به تقاضا و نیازهای فناورانه صنایع بزرگ کشور به نشانی <http://www.vehtak.com>

✓ انعقاد تفاهم نامه همکاری با سازمان نظام صنفی رایانه ای کشور به عنوان بزرگترین سازمان مردم نهاد تخصصی فناوری اطلاعات کشور و تشکیل کنسرسیوم های تخصصی رفع نیازهای فناوری اطلاعات بنگاههای بخش صنعت، معدن و تجارت

✓ همکاری با سازمان نظام صنفی رایانه ای کشور جهت تأیید شرکتهای حوزه فناوری اطلاعات برای دریافت ارز نیمایی و شرکت در جلسات متعدد سازمان مذکور

✓ انعقاد تفاهم نامه همکاری با انجمن شرکتهای نرم افزاری آشنا و برگزاری نشستهای تخصصی "نقش داوری در قراردادهای تجاری" و "شناسایی و کاهش ریسک های اقتصادی با مدیریت منابع سازمانی ERP" و ...

✓ تعامل و همکاری با دستگاههای ذیربط جهت تدوین «آیین نامه اجرایی حمایت از صادرات و خدمات فناوری اطلاعات»

آموزش، تحقیق و توسعه و خدمات فنی مهندسی

با توجه به سیاست های جدید وزارت و تاکید وزیر صنعت، معدن و تجارت مبنی بر ضرورت گسترش فعالیت های پژوهشی و تحقیق و توسعه در بنگاه های تولیدی و گسترش آموزش در سطوح مختلف این بخش و از طرفی احیای معاونت آموزش، پژوهش و فناوری، اقدامات این حوزه با رویکرد جدیدی وارد مرحله اجرایی شد. اهم اقدامات صورت گرفته در این زمینه که توسط ستاد و سازمان های وابسته و تابعه انجام شده است در این قسمت تشریح می گردد.

پژوهش و تحقیق و توسعه

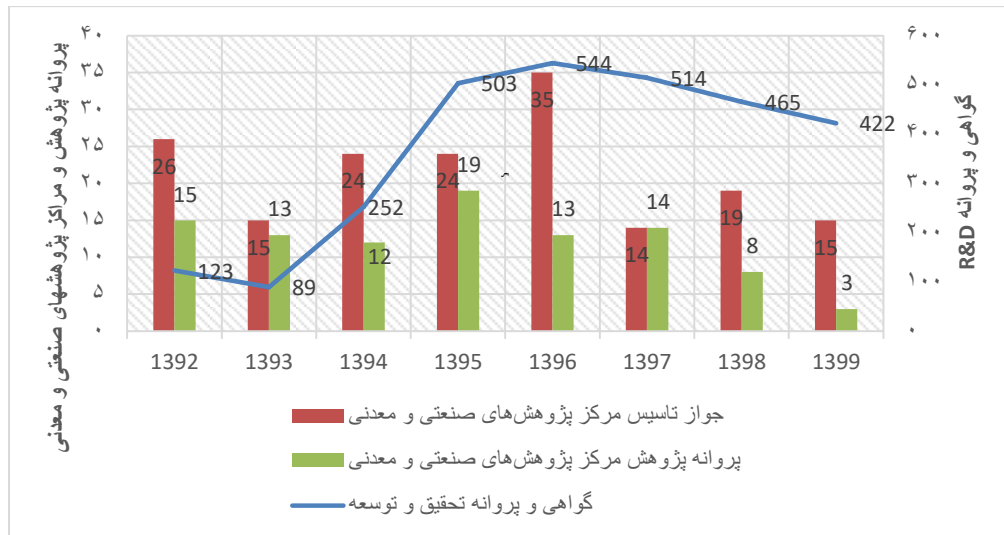

از ابتدای سال ۱۳۹۴ اهداف و برنامه های گسترش کمی و کیفی فعالیت های تحقیق و توسعه با برش رشته صنعتی و استانی تهیه و برای اجرا به کلیه استان ها ابلاغ شد.

با انجام فعالیت های ترویجی متنوع و اطلاع رسانی جهش قابل توجهی در آمار واحدهای تحقیق و توسعه ایجاد شده که اطلاعات مربوط در نمودار ۳-۱۰ ارائه شده است.

علاوه بر توسعه کمی که در موارد بالا به آن اشاره شد، در راستای توسعه کیفی نیز هر ساله واحدهای تحقیق و توسعه بنگاه های تولیدی و تجاری، واحدهای خدمات فنی و مهندسی، مراکز پژوهش های صنعتی و معدنی و ... با شاخص های متعددی مورد ارزیابی قرار می گیرند که در نتیجه برترین های هر

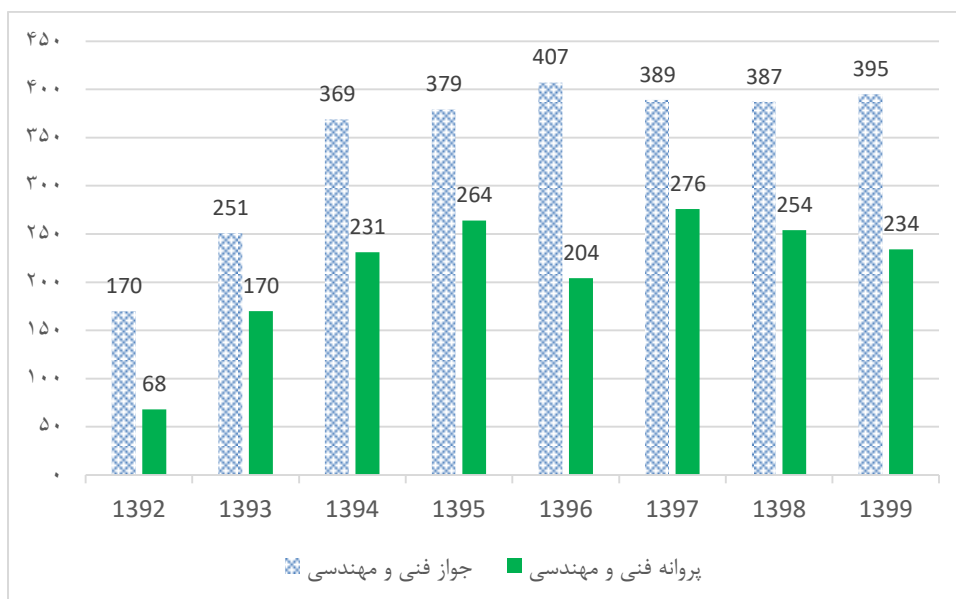
حوزه در جشنواره هفته پژوهش و نمایشگاه توانمندی و ارایه نیاز های پژوهشی و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت که در آذر ماه هر سال برگزار می گردد، از سوی وزیر تقدیر می شوند.

نمودار ۳-۱۰: تعداد مجوز های تحقیقاتی صادر شده

خدمات فنی و مهندسی

خدمات فنی و مهندسی به عنوان یکی از حوزه های پشتیبانی کننده از بخش تولید است که نقش مهمی در این زنجیره ایفا می کند. عملکرد مجوزهای صادر شده در زمینه فعالیت خدمات فنی مهندسی نشان می دهد در مجموع طی سال های ۹۹-۱۳۹۲، ۲۷۴۷ جواز تاسیس خدمات فنی و مهندسی و ۱۷۰۱ پروانه در این زمینه صادر شده است.

نمودار ۳-۱۱: تعداد مجوزهای فنی مهندسی صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹

جدول ۳-۱۲: تعداد انجمن‌های فنی مهندسی تاسیس شده

نام انجمن/یا گروه	استان
انجمن خدمات فنی مهندسی استان قم	قم
انجمن فنی مهندسی	البرز
انجمن همگن خدمات تخصصی فنی و مهندسی استان لرستان	لرستان
انجمن خدمات مهندسی کرمان	کرمان
انجمن تخصصی صنایع همگن خدمات فنی مهندسی	گیلان
انجمن صنفی واحدهای فنی مهندسی رایانه استان	کردستان

بررسی تعداد مجوزهای فنی و مهندسی صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که جواز و پروانه فنی و مهندسی تا سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است اما به مرور از سرعت رشد آن کاسته شده است. این شاخص در سال ۱۳۹۵ همزمان با ایجاد فضای باثبات سیاسی بخوبی افزایش یافته است ولی در سال ۱۳۹۶ تغییر روند داده و کاهش یافته است. در سال ۱۳۹۷ تعداد پروانه‌های فنی و مهندسی با ۳۵ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۲۷۶ مجوز رسید. در مجموع در سال ۱۳۹۹ در مقایسه با ابتدای دوره مورد مطالعه (۱۳۹۲) مجوزهای تاسیس خدمات فنی و مهندسی ۱۳۲ درصد افزایش و پروانه‌های فنی و مهندسی ۲۴۴ درصد رشد داشته است.

ارتقاء بهره‌وری در بخش صنعت، معدن و تجارت

در راستای طراحی و اجرای مدل چرخه مدیریت بهره‌وری در بخش صمت تاکنون نسبت به برگزاری ۴۰ کمیته بهره‌وری و کارگروه کارشناسی و تهیه و تدوین و تکمیل برنامه‌های بهبود بهره‌وری در

قالب کاربرگ های بهره وری و تهیه گزارش مربوط به بهره‌وری بخش صمت به تفکیک رشته فعالیت و ارائه به سازمان ملی بهره وری کشور اقدام شده است. همچنین در سال ۱۳۹۹ نیز اجرا و راهبری پروژه "طراحی و استقرار مدل چرخه مدیریت بهره‌وری در بخش (حداقل ۲۰ بنگاه بزرگ صنعتی)" به عنوان یکی از پروژه‌های اولویت دار وزارتخانه در دست اجرا می باشد.

حمایت از مالکیت صنعتی و مرجع ملی سازمان یونیدو در ایران

با توجه به اهمیت و جایگاه موضوع مالکیت فکری (صنعتی) به عنوان رکن و شاخص اصلی رشد صنعتی که در کلیه کشورهای جهان با اتکا به نوآوری، تجاری سازی اختراعات و طرح‌های صنعتی به توسعه صنعتی دست یافته اند و از اصول اجتناب‌ناپذیر در پیشرفت صنعت محسوب می‌شود و از این روی در سند جامع علمی کشور نیز چندین بند از راهبردها و اقدامات ملی و اساسی به آن اختصاص داده شده است و همچنین نقش و اهمیت سازمان‌های بین المللی در انتقال فناوری، دفتر مالکیت صنعتی بطور کل فعالیتهای خود را در دو موضوع توسعه و ساماندهی نظام جامع مالکیت فکری (صنعتی) در حوزه حمایت از تجاری سازی اختراعات، طرح‌های صنعتی، نوآوری و دارائی‌های نامشهود و همچنین انتقال فناوری از طریق توسعه ارتباطات تجاری و صنعتی با سازمان‌های بین المللی به خصوص سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران متمرکز نموده است.

حوزه‌های فعالیت مالکیت صنعتی:

- ✓ ثبت ملی نشان جغرافیایی محصولات مهم ایران
- ✓ ثبت جهانی نشان جغرافیایی محصولات صادراتی ایران در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)
- ✓ حمایت از تجاری‌سازی اختراعات، نوآوری‌ها و طرح‌های صنعتی به عنوان شاخص اصلی رشد صنعتی
- ✓ حمایت از ثبت بین المللی نشان تجاری (برند) واحدهای صنعتی و تولیدی
- ✓ تهیه و تنظیم لوایح و دستورالعمل‌های مربوط به مالکیت صنعتی و معاهدات مرتبط
- ✓ حوزه همکاری با سازمانهای بین المللی
- ✓ نظارت و همکاری با سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران
- ✓ ارائه پروژه و همکاری صنعتی با سازمان‌های بین‌المللی تخصصی
- ✓ تفاهم نامه های دو و چند جانبه مشارکت و همکاریهای صنعتی با سازمانهای بین المللی تخصصی

اهداف کلی برنامه‌های حوزه مالکیت صنعتی و همکاری با سازمانهای بین المللی

توسعه و تعمیق حقوق مالکیت فکری بالاخص در حوزه مدیریت و اقتصاد مالکیت صنعتی و حمایت از تجاری سازی اختراعات، طرح‌های صنعتی، نوآوری، برندینگ و بطور کل دارائی‌های نامشهود در قلمرو صنعت، معدن و تجارت و ثبت ملی و بین‌المللی محصولات استراتژیک صادراتی ایران با هماهنگی سازمانها و موسسات داخلی و بین‌المللی و همچنین همکاری و نظارت بر عملکرد سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران و هماهنگی و همکاری با سایر سازمانهای بین‌المللی مرتبط با توسعه صنعتی در ارائه و اجرای پروژه‌های صنعتی مشترک و انتقال فناوری به ایران.

جدول ۳-۱۳: وضعیت ثبت نشان جغرافیایی ملی و جهانی و پروژه‌های بین‌المللی

عنوان	واحد سنجش	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
ثبت ملی نشان جغرافیایی کالاها و محصولات مهم ایران	تعداد	۱۰	۱۳	۱۴	۲۰	۱۶	۱۰
حمایت از تجاری سازی نوآوری، اختراعات و طرحهای صنعتی	تعداد	۱۲	۱۴	۵	۹	۱۲	۱۵
ثبت جهانی نشان جغرافیایی محصولات صادراتی ایران در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)	تعداد	۱۱	۱۲	۱۰	۱۲	۱۰	۱۰ (آماده ثبت)
پروژه‌های در دست اجرای سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (یونیدو) در ایران	تعداد	۱۱	۱۱	۱۱	۶	۸	۱۲

برخی اقدامات حوزه مالکیت صنعتی و همکاری با سازمانهای بین‌المللی

- ✓ تصویب آئین نامه "نحوه ثبت بین‌المللی و درج شناسه (کد) اسامی مبدا محصولات و کالاهای صادراتی در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)" در هیات دولت؛
  - ✓ برگزاری سه کنگره "نشان شایسته ملی"
  - ✓ برگزاری کارگاه‌های آموزش تخصصی مالکیت صنعتی در استان‌های کشور شامل؛
- ۱- اهمیت برند و نحوه ثبت ملی و بین‌المللی برند کالاهای تجاری
  - ۲- اهمیت طرح صنعتی و نحوه ثبت طرح صنعتی
  - ۳- دیجیتال برندینگ و دیجیتال مارکتینگ

✓ تجاری سازی اختراعات و نوآوریها و معرفی مخترعین به موسسات حمایتی و انجمن های صنایع

✓ همکاری و نظارت مستمر بر عملکرد یونیدو به عنوان مرجع ملی یونیدو FOCAL POINT در ایران

✓ بازنگری در برنامه کشوری ۵ ساله یونیدو در ایران و اصلاح پروژه های برنامه

✓ مشارکت و حضور پیمانکاران بین المللی ایران در برگزاری مناقصات سازمان یونیدو

✓ پیگیری تاسیس و راه اندازی مرکز بین المللی صنعتی همکاریهای جنوب- جنوب در ایران با همکاری سازمان یونیدو

✓ توسعه ارتباطات تجاری و صنعتی و اجرای پروژه های مشترک با سازمان های بین المللی تخصصی شامل: GCF, GEF, IORA, JICA, ECO

✓ دریافت مبلغ ۳/۷۷۸/۰۰۰ دلار کمک بلاعوض دولت ژاپن به منظور اجرای پروژه توسعه زنجیره ارزش صنعت شیلات در چابهار توسط یونیدو

✓ اجرای "پروژه نوسازی و بازسازی کمپ های مهاجرین به همراه ایجاد اشتغال" با دریافت کمک بلاعوض ۱,۵ میلیون دلار از کشور کره جنوبی توسط سازمان یونیدو در ایران

برخی چالش های موجود در حوزه مالکیت صنعتی

✓ عدم یکپارچگی لازم بین نهادهای تصمیم گیری ملی در حوزه مالکیت فکری؛

✓ تحریم های خارجی و محدود شدن مشارکت و تعامل با نهادهای بین المللی مرتبط با حوزه مالکیت صنعتی؛

✓ مشکل انتقال ارز بابت پرداخت حق الثبت جهانی نشان جغرافیایی کالاهای صادراتی ایران؛

✓ عدم تخصیص بودجه برای ایجاد مرکز همکاری های جنوب- جنوب؛

جدول ۳-۱۴ پروژه های سازمان توسعه صنعتی ملل متحد، یونیدو در ایران را نشان می دهد.

جدول ۳-۱۴: پروژه‌های در دست اقدام و اجرای سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO)

ردیف	عنوان پروژه	بودجه پروژه (هزار دلار)	محل تأمین	دستگاه همکار
۱	ترویج توسعه پایدار و فراگیر زنجیره ارزش ماهی تن زرد باله در چابهار	۳۰۰۰	دولت ژاپن	وزارت جهاد کشاورزی شامل سازمان شیلات ایران و سازمان دامپزشکی
۲	پیشبرد و توسعه کارآفرینی و تقویت شرکت‌های کوچک و متوسط نوآور در ایران	۲۰۰۰	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	سازمان فناوری اطلاعات ایران
۳	توسعه اردوگاه‌های پایدار برای آوارگان در ایران	۱۵۰۰	دولت جمهوری کره	BAFIA (اداره امور مهاجران) خارجی و خارجیان ایران
۴	پروتکل مونترال، فرمولاسیون HCFC بخش ۲ حذف تدریجی گازهای مخرب لایه اوزون از یخچال‌های خانگی و ساندویچ پانل‌ها	۲۰۱۰	صندوق پروتکل مونترال (MLF)	سازمان حفاظت محیط زیست دفتر حفاظت از لایه اوزون
۵	توسعه زنجیره ارزش شیلات در چابهار برای ترویج تلفیق در اقتصاد منطقه و خلق فرصت‌های اشتغال برای جوانان	۱۷۸	دولت ژاپن	وزارت جهاد کشاورزی شامل سازمان شیلات ایران و سازمان دامپزشکی
۶	ارتقای تاب‌آوری اقتصادی از طریق تقویت صنعت شیلات	۱۸۰	دولت ژاپن	وزارت جهاد کشاورزی / سازمان شیلات ایران. سازمان تحقیقات شیلات ایران / سازمان دامپزشکی ایران
۷	توسعه پایدار کسب و کار و اشتغال‌زایی در ایران	۱۲۰۰۰	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت جهاد کشاورزی - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و صندوق کارآفرینی امید

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

وزارت بهداشت، درمان و علوم پزشکی	مرکز همکاری محیطی خارجی چین ، وزارت اکولوژی و محیط زیست چین (FECO/MEE)	۲۱۵,۲	همیاری و پاسخ اضطراری به شیوع بیماری کروناویروس (کووید-۱۹) در جمهوری اسلامی ایران	۸
شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (IFCO)		۲۲۶	صندوق گردشی GEF (پروژه انتقال مبلغ یک و نیم میلیون دلار از محل صندوق جهانی تسهیلات محیط زیست به ایران، جهت قرار دادن در اختیار صنایع منتخب به صورت یک صندوق گردشی)	۹
شهرداری تهران	شهرداری تهران	۱۵۰۰	برنامه توسعه پایدار شهرها برای کلانشهر تهران (در دست مطالعه)	۱۰
سازمان منطقه آزاد تجاری چابهار	سازمان منطقه آزاد تجاری چابهار	۱۰۰۰	توسعه و ترویج زنجیره ارزش محلی در منطقه آزاد چابهار (در دست مطالعه)	۱۱
وزارت علوم و فناوری	وزارت علوم و فناوری	۷۰۰	توسعه سیستم منطقه‌ای نوآوری در بوشهر (در دست مطالعه)	۱۲

عملکرد آموزش و پژوهش در سازمان‌های زیر مجموعه

در سال ۱۳۹۸ سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران بالغ بر ۲۷ قرارداد پژوهشی داشته که مبلغ کل این قراردادها ۱۲۰,۸ میلیارد ریال بوده است که بجز سال ۱۳۹۶ در مقایسه با بقیه سال‌ها، بیشتر میزان عقد قرارداد بوده است. سازمان گسترش نوسازی صنایع ایران نیز در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۳ قرارداد آن بالغ بر ۴,۱ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۳۹۹ برای ۷ طرح به میزان ۴۱,۷ میلیارد ریال بوده است.

برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان و حمایت از رویدادهای علمی نظیر کنفرانس‌ها، همایش‌ها و ...، حمایت از رساله دکتری و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد از جمله دیگر اقدامات در حوزه آموزش و پژوهش است.

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

جدول ۳-۱۵: عملکرد آموزش و پژوهش (میلیون ریال)

سازمان	محورهای اصلی	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران	تصویب و عقد قرارداد پروژه های پژوهشی	تعداد	۶	۲۳	۱۰	۱۴	۱۴	۱۰	۲۷	۱۹
		مبلغ	۶۵۲۰۲	۱۱۵۴۸۴	۲۲۶۶۰	۱۳۷۱۷۲	۲۲۳۲۶۶	۱۰۴۲۵۷	۱۲۰۸۰۱	۲۰۰۱۰۸,۷
	حمایت از همایش و کتاب	فقره	۱۳	۱۸	۱۹	۳۲	۲۴	۱۴	۱۶	۶
		مبلغ	۱۸۸۵	۳۹۹۰	۶۲۸۷	۶۰۷۸,۸	۱۰۸۶۹	۴۷۹۶	۴۰۹۸۳	۳۷۲,۵
	حمایت از پایان نامه و رساله تحصیلات تکمیلی	فقره	۱۲۸	۳۴	۸۸	۱۲۳	۶۵	۹۰	۶۹	۹
		مبلغ	۷۵۴۰	۱۷۶۳	۵۰۹۵	۷۵۱۹	۳۶۳۱	۴۸۲۲	۳۵۰۵	۲۹۰۰,۱
	سایر فعالیتها و حمایت از تجهیزات تخصصی دانشگاه ها	تعداد	-	۱۱۵۸	۲۴۰۸	۳۶۷۱۲	-	-	-	-
توسعه زیرساخت های نرم افزاری و سخت افزاری آموزش، پژوهش و توسعه فناوری	تعداد	-	۹۵۰۰	۳۵۰۰۰	-	-	-	-	-	
سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	تصویب و عقد قرارداد پروژه های پژوهشی	تعداد	-	۲	۳	۲	۲	۳	۳	۷
		مبلغ	-	۵۶۰۰۰	۵۳۵۰۰	۱۰۱۵۰۰	۲۷۰۰	۵۳۰۰	۴۱۰۰	۴۱۴۰۰
	حمایت های معنوی و مالی از رویدادهای علمی (کنفرانس ها، همایش ها و ...)	تعداد	۲۱	۱۷	۱۷	۱۹	۱۲	۸	۱۱	۷
		مبلغ	۱۲۴۰	۷۶۰	۱۰۳۰	۹۰۰	۱۱۰۰	۱۱۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰
سازمان مدیریت	دوره آموزشی	تعداد	۱۵۸۸	۱۵۲۴	۱۷۰۶	۲۷۷۵	۲۰۴۳	۳۲۲۴	۱۹۱۵	۱۰۱۸
	شبکه نمایندگی ها	نفرساعت	-	-	-	۴۵۲۴۳۶	۲۷۵۱۲۱۰	۲۴۱۸۵۵۲	۱۴۵۸۰۲۸	۱۶۷۷۴۲۹

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

سازمان	محورهای اصلی								واحد سنجش		
صنعتی ^۱	دوره های تخصصی و کاربردی								نفرساعت		
	دوره های آموزشی عالی								نفرساعت		
جایزه تعالی سازمانی		جایزه ملی مدیریت انرژی		رتبه بندی شرکتهای برتر	عرصه یادگیری منابع انسانی		کنفرانس توسعه منابع انسانی		تعداد	همایش‌ها و کنفرانس‌های برگزار شده از زمان تاسیس تاکنون	
موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی	دوره آموزشی		دوره	۱۵۸۸	۱۵۲۴	۱۷۰۶	۲۷۷۵	۲۰۴۳	۲۰۵۰	۱۸۶۳	۲۲۰۰
	دانش پذیر		(هزار نفر)	۴۵	۴۴	۴۰	۴۹	۳۶	۳۶٫۳	۴۱٫۱	۳۸
	نفرساعت		(هزار نفر)	۴۱۲۴	۴۵۵۲	۲۰۹۷	۱۴۴۵	۱۱۵۸	۱۰۶۴	۹۶۶	۱۲۸۵
	طرح و گزارش پژوهشی کاربردی و تحلیلی		تعداد	۲۹۱	۳۰۹	۲۹۴	۲۳۳	۲۶۸	۱۶۸	۵۸	۱۳۵
	حمایت از پایان نامه دانشجویی (خاتمه یافته)		تعداد	۵	۵	۳	۲	۲	۵	۲	۲
	همایش، میزگرد، سخنرانی علمی و پژوهشی، مشارکت در مجامع علمی		تعداد	۳۴	۳۶	۳۸	۳۹	۹۴	۳۷	۳۶	۸
	مقالات علمی منتشر شده		تعداد	۸۴	۶۵	۸۷	۸۴	۷۰	۴۶	۷۱	۷۶
	مشاوره تخصصی طرحها، لوایح و سایر مستندات		تعداد	۱۸۲	۲۱۸	۲۷۲	۲۴۱	۹۷	۶۷	۴۵	۹۳
	طرح پیشنهادی (پیشنهاد به ها)		تعداد	۱۱۲	۱۰۶	۴۱	۴۹	۲۸	۲۴	۲۱	۹

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

سازمان	محورهای اصلی	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان	انتشار مجله پژوهشنامه بازرگانی (علمی - پژوهشی)	تعداد	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
	انتشار مجله دو ماهنامه بررسیهای بازرگانی (علمی - ترویجی)	تعداد	۶	۶	۶	۶	۶	۳	۶	۵
	دیدگاه	تعداد	۲۴۲	۱۴۸	۴۵	۳۸	۲۱	۱۹	۴۰	۵۰
	کتاب منتشرشده	تعداد	۷۷	۷۵	۶۹	۷۲	۱۵	۸۰	۱۳۰	۱۰۱
	دوره آموزشی	تعداد	۳۵	۱۶	۱۴	۲۹	۳۳	۳۱	۳۰	۳۱
	میزان	نفرساعت	۶۲۰	۳۳۸	۲۲۵	۳۳۸	۴۰۷	۶۲۹	۴۶۸	۴۸۴

۳-۲-۲- توسعه ظرفیت‌سازی‌های صنعتی

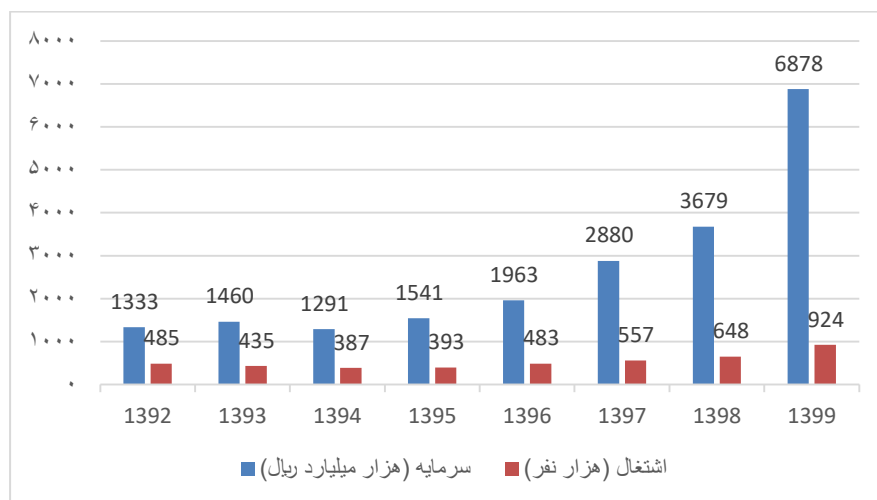
بخش صنعت با بهره‌گیری از سرمایه‌های فیزیکی، منابع طبیعی، مواد اولیه تولید، نیروی انسانی و دانش فنی قادر است در تولید اغلب کالاهای مورد نیاز جامعه نقش کلیدی ایفا نماید و از این طریق سهمی در رشد اقتصادی کشورها داشته باشد.

در دنیای واقعی هیچ کشوری گذار دشوار از اقتصاد سنتی به دوران صنعتی و پسا صنعتی را بدون به کارگیری توانمندیهای خود در تولیدات صنعتی بدست نیاورده است. تلاش آنها برای ارتقای صنعتی و متنوع‌سازی، در یک اقتصاد جهانی درهم تنیده صورت می‌گیرد که در آن تولیدکنندگان صنعتی متقدم، با انباشت مهارت‌ها، دانش و توانایی و ایجاد منابع خلاقیت، و از سوی دیگر دولت‌ها با بهبود فضای کسب و کار، توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و فناورانه فضای را برای بهره‌وری بالا فراهم ساخته‌اند.

در این راستا وزارت صنعت، معدن و تجارت برنامه توسعه سرمایه‌گذاری و داخلی سازی و تعمیق آن و تکمیل طرح‌های نیمه تمام و ظرفیت‌سازی را برای فراهم ساختن توسعه صادرات که حلقه بعدی تولید است در دستور کار خود قرار داد.

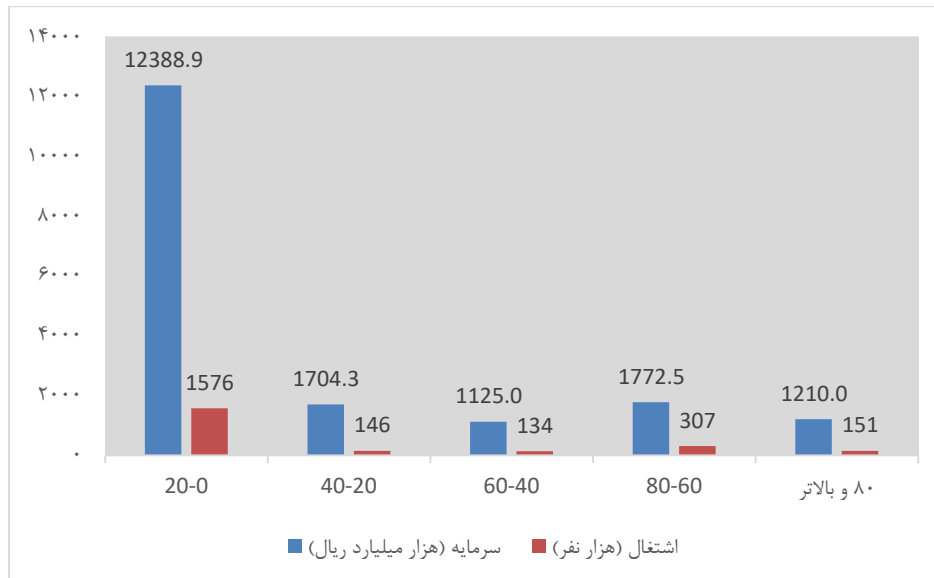
۳-۲-۱- جواز تاسیس

جواز تاسیس که به منزله اقدام برای سرمایه‌گذاری در تولیدات صنعتی است هم به جهت تعداد و هم به جهت سرمایه‌گذاری با یک روند صعودی در طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ همراه بوده است؛ بطوریکه تعداد جوازهای صادره از ۱۹۰۴۷ مورد در سال ۱۳۹۲ به ۴۱۳۴۳ مورد در سال ۱۳۹۹ رسیده است. جواز تاسیس صادره شده در سال ۱۳۹۲ با سرمایه ۱۳۳۳ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۴۸۵ نفر به ثبت رسیده است. روند صعودی صدور جواز تاسیس تا سال ۱۳۹۹ ادامه داشته است؛ بطوریکه سال ۱۳۹۸ به تعداد ۲۸۵۳۸ مورد جواز با سرمایه ۳۶۷۸٫۸ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۶۴۸٫۴ هزار نفر ثبت گردید. این تعداد در سال ۱۳۹۹ به ۴۱۳۴۳ مورد با سرمایه ۶۸۷۷٫۷ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۹۲۴٫۴ هزار نفر رسیده است.

نمودار ۳-۲: جوازهای تاسیس صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹

با توجه به مجوزهای صادره در سال‌های گذشته، طرح‌های نیمه تمام بسیاری در حدود ۸۴۲۰۶ مورد در کشور وجود دارد. از این تعداد ۷۷,۷ درصد مربوط به طرح‌های زیر ۲۰ درصد پیشرفت است. طرح‌های با پیشرفت بین ۶۰ تا ۸۰ درصد (۱۱ درصد از نظر تعداد) در مرتبه بعدی قرار دارد.

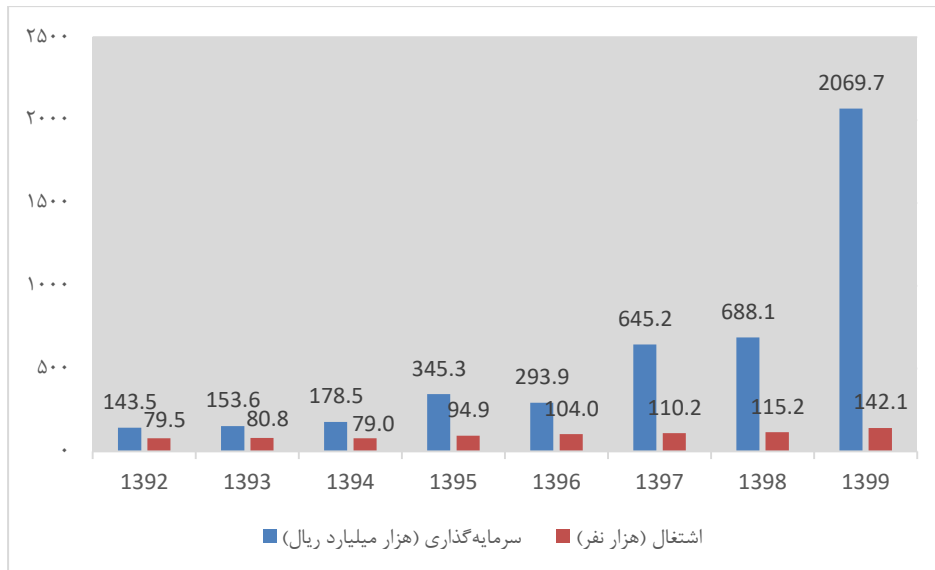
نمودار ۳-۱۳: طرح‌های در دست اجرا به تفکیک پیشرفت فیزیکی تا پایان ۱۳۹۹

۳-۲-۲- پروانه بهره برداری

صدور پروانه بهره‌برداری، به منزله تکمیل و راه اندازی طرح‌های در دست اجرا می باشد. روند سالانه صدور پروانه‌های بهره‌برداری صنعتی ایجاد و توسعه ای طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ روندی صعودی داشته است.

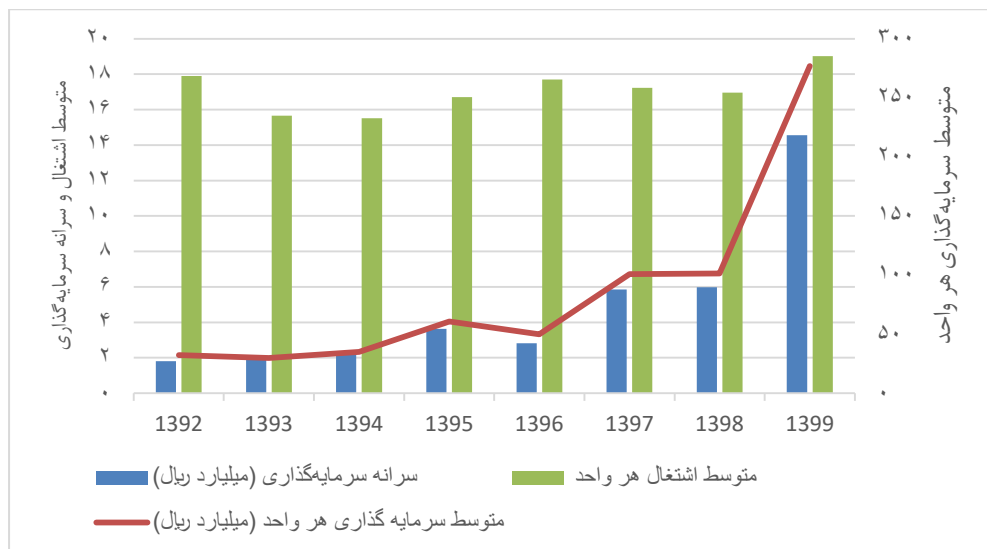
در سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ که اوضاع اقتصادی کشور به دلیل تحریم‌های ظالمانه در وضعیت چندان مناسبی نبود روند صدور پروانه‌های بهره‌برداری به ترتیب ۶۳۹۷ و ۶۷۹۴ مورد بوده است و سرمایه‌گذاری در این سال‌ها نیز به ترتیب ۶۴۵,۲ و ۶۸۸,۱ هزار میلیارد ریال بوده است. در سال ۱۳۹۹ به وجود کرونا به تعداد ۷۴۷۳ مورد پروانه بهره‌برداری ثبت گردید که ارزش سرمایه‌گذاری آنها بالغ بر ۲۰۶۹,۷ هزار میلیارد ریال بوده است.

نمودار ۳-۱۴: پروانه بهره‌برداری صادره از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹

مقایسه این اطلاعات نشان می‌دهد بطور متوسط اشتغال^۱ واحدهای به ثبت رسیده طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ بین ۱۶ تا ۱۹ نفر است که جهت‌گیری به سمت واحدهای کوچک است. از سوی دیگر بطور متوسط سرمایه‌گذاری به ثبت رسیده برای هر واحد از ۳۲,۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۱۰۱,۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ و ۲۷۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است. از سوی دیگر میزان سرمایه لازم برای ایجاد هر شغل نیز در سال ۱۳۹۲ معادل ۱,۸ میلیارد ریال بوده که در سال ۱۳۹۹ به ۱۴,۶ میلیارد ریال رسیده است.

نمودار ۳-۱۵: متوسط اشتغال و سرمایه‌گذاری هر واحد و سرانه سرمایه‌گذاری در پروانه بهره‌برداری صادره از

سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹

^۱. از تقسیم اشتغال به کل تعداد جوازهای تاسیس آن سال بدست می‌آید.

۳-۲-۳- طرح های مهم به بهره برداری رسیده

طی سال های ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹، تعداد ۳۰۵ طرح مهم (اعم از ایجاد و یا توسعه ای) با مجموع سرمایه گذاری ۲۸۵۶,۷ هزارمیلیاردریال و اشتغال ۹۲۸۹۲ نفر به بهره برداری رسیده است. از این تعداد ۳۵ طرح طی ۱۳۹۹ راه اندازی شده است.

جدول ۳-۱۶: عناوین برخی از طرح های مهم راه اندازی شده و به بهره برداری رسیده طی ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹

ردیف	نام واحد	استان	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	اشتغال (نفر)	سال
۱	شرکت پالایش گاز بیدبلند خلیج فارس	خوزستان	۵۵۸۲۹۸,۹	۱۰۲۶	۱۳۹۹
۲	نفت ستاره خلیج فارس	هرمزگان	۱۹۲۷۱۷,۹	۲۶۰۴	۱۳۹۷
۳	شرکت کود شیمیایی اوره لردگان	چهارمحال و بختیاری	۱۴۸۴۴۰	۳۰۲	۱۳۹۹
۴	پالایش نفت امام خمینی ره شازند	مرکزی	۱۴۲۶۲۳,۵	۳۲۵	۱۳۹۹
۵	مجتمع صنایع آلومینیوم جنوب	منطقه ویژه اقتصادی	۱۳۶۱۶۸,۳	۴۴۰	۱۳۹۹
۶	پتروشیمی ایلام	ایلام	۱۱۷۸۶۵,۱	۲۱۶	۱۳۹۹
۷	سنگ آهن گهر زمین	کرمان	۵۰۸۷۷,۳	۵۵۲	۱۳۹۹
۸	پتروشیمی بوشهر	بوشهر	۵۰۷۰۳	۸۸۰	۱۳۹۸
۹	صنایع معدنی فولاد سنگان خراسان	خراسان رضوی	۴۲۳۰۲,۹	۱۱۵۰	۱۳۹۸
۱۰	متانول کاوه	بوشهر	۴۱۷۲۰	۷۸۰	۱۳۹۷
۱۱	پتروشیمی مرجان	منطقه ویژه اقتصادی	۳۶۸۱۶	۲۳۴	۱۳۹۷
۱۲	مجتمع فولاد البرز ناب آرش	زنجان	۳۰۰۲۶	۳۶۵	۱۳۹۹
۱۳	مجتمع جهان فولاد سیرجان	کرمان	۲۷۴۲۲,۴	۵۰۳	۱۳۹۹
۱۴	مجتمع صنعتی ذوب آهن پاسارگاد	فارس	۲۵۳۹۴,۷	۳۷۶	۱۳۹۹
۱۵	توسعه آهن و فولاد گل گهر	کرمان	۲۴۷۴۰,۵	۵۵۲	۱۳۹۸
۱۶	سهامی پتروشیمی شیراز	فارس	۲۴۶۸۹	۲۰۰	۱۳۹۷
۱۷	پتروشیمی پردیس	بوشهر	۲۳۵۲۰,۵	۶۹۵	۱۳۹۸
۱۸	ماد کوش	منطقه ویژه اقتصادی	۲۳۱۸۰,۹	۳۶۰	۱۳۹۸
۱۹	معدنی و صنعتی گل گهر	کرمان	۲۲۶۹۵,۴	۳۸۵	۱۳۹۸
۲۰	مجتمع فولاد روئینا جنوب	خوزستان	۲۱۴۳۶,۵	۴۶۰	۱۳۹۹
۲۱	صنعتی معدنی توسعه فراگیر سناباد	خراسان رضوی	۲۰۸۰۹,۵	۱۰۶۰	۱۳۹۷
۲۲	مجتمع صنعتی ذوب آهن پاسارگاد	فارس	۱۹۶۲۷,۶	۶۷۸	۱۳۹۸
۲۳	پتروشیمی بندرامام	منطقه ویژه اقتصادی	۱۸۸۵۰,۷	۲۱۱	۱۳۹۵
۲۴	مواد غذایی برنا لبن	تهران	۱۸۷۶۵,۹	۰	۱۳۹۸
۲۵	شرکت پالایش نفت تهران	تهران	۱۷۸۸۹	۱۰۵۶	۱۳۹۵
۲۶	صنایع تولیدی آکپا ایران کیش	آذربایجان شرقی	۱۷۳۹۲,۴	۶۵	۱۳۹۷
۲۷	متانول کاوه	بوشهر	۱۵۷۵۸	۴۰	۱۳۹۹

ردیف	نام واحد	استان	سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	اشتغال (نفر)	سال
۲۸	مجتمع فولاد اردکان	یزد	۱۵۵۷۹,۵	۳۲۸	۱۳۹۹
۲۹	فجر انرژی خلیج فارس	منطقه ویژه اقتصادی	۱۵۵۰۳,۱	۵۱۱	۱۳۹۵
۳۰	پتروشیمی ایلام	ایلام	۱۵۳۸۸,۶	۵۴۵	۱۳۹۴
۳۱	بابک مس ایرانیان	کرمان	۱۵۲۹۵,۳	۲۲۳	۱۳۹۸
۳۲	خودروسازی مدیران	منطقه ویژه اقتصادی	۱۴۴۹۸	۱۸۳۰	۱۳۹۹
۳۳	صنایع معدنی فولاد سنگان خراسان	خراسان رضوی	۱۴۰۰۰	۱۱۷۵	۱۳۹۶
۳۴	پتروشیمی لرستان	لرستان	۱۳۹۰۱,۶	۶۱۰	۱۳۹۵
۳۵	پتروشیمی کردستان	کردستان	۱۳۸۵۹,۳	۷۴۵	۱۳۹۶
۳۶	کربنات سدیم کاوه	فارس	۱۳۳۵۱	۱۰۰۳	۱۳۹۸
۳۷	مجتمع فولاد خراسان	خراسان رضوی	۱۳۳۰۴,۴	۱۶۸	۱۳۹۸
۳۸	کشت و صنعت پنج گل پروان	تهران	۱۱۸۱۱,۷	۸۲	۱۳۹۸
۳۹	مجتمع سیمان غرب آسیا	خراسان رضوی	۱۱۶۳۶,۱	۶۸	۱۳۹۹
۴۰	پتروشیمی کاویان	بوشهر	۱۱۰۸۳,۲	۹۷۵	۱۳۹۲

۳-۲-۴- ظرفیت سازی

از مهم ترین نتایج راه اندازی طرح های نیمه تمام و به بهره برداری رساندن آن ها، ایجاد ظرفیت های تولید در این صنایع و امکان تکمیل حلقه های مفقوده زنجیره تولید می باشد. در کنار این موارد، بهره برداری از سرمایه گذاری های صورت گرفته از دیگر نتایج راه اندازی این طرح ها می باشد.

در جدول ۳-۱۷ روند ظرفیت سازی در برخی صنایع مهم و استراتژیک از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۹ ارائه شده است. محصولات فولادی، فولاد خام، و کنسانتره زغال سنگ بیشترین افزایش را طی سالهای مورد بررسی داشته اند. سیمان نیز کمترین افزایش تولید را طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ داشته است.

جدول ۳-۱۷: روند ظرفیت سازی در برخی صنایع مهم و استراتژیک

نام محصول	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	وضع موجود
فولاد خام	میلیون تن	۲۲,۵	۲۸,۲	۳۴	۳۷,۷	۳۹,۹
محصولات فولادی	میلیون تن	۳۰,۸	۳۹,۸	۴۲,۷	۵۶	۵۶,۵
شمس آلومینیوم خالص	هزارتن	۴۵۷	۴۵۷	۴۷۲,۸	۵۲۷	۶۲۷
کنسانتره زغال سنگ	هزارتن	۲۴۲۵	۲۵۴۵	۳۵۱۵	۴۰۰۵	۴۰۰۵
سیمان	میلیون تن	۷۷,۴	۸۶,۵	۸۶,۶	۸۸	۸۸
شیشه جام	هزارتن	۱۵۷۷,۸	۱۷۵۰	۱۹۷۶	۲۲۰۰	۲۲۰۰
ظروف شیشه ای	هزارتن	۵۳۰	۶۷۸	۶۹۹,۹	۷۰۱,۹	۷۰۱,۹
سواری	هزار دستگاه	۱۹۰۰	۲۲۱۴	۲۶۰۷	۲۶۹۹	۲۶۹۹

۴۳۶۴,۱	۴۳۶۴,۱	۴۳۲۰,۳	۴۱۲۵	۳۶۲۴	هزارتن	روغن نباتی
۶۷	۶۷	۶۱,۴	۶۰,۵	۴۷	میلیاردعدد	دارو
۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۸۵۸,۷	۱۶۸۰,۷	۱۴۰۳	هزارتن	پودر شوینده
۴۸۹,۵	۴۸۹,۵	۴۶۴,۵	۴۵۴	۳۱۸,۲	هزارتن	لاستیک خودرو
۷۷,۵	۷۷,۴	۷۳	۶۷,۶	۵۷	میلیون تن	پتروشیمی
۵۱۲	۵۱۲	۴۶۲	۳۶۰	۲۶۰	هزارتن	مس کاتد
۷۴,۳	۷۴,۳	۷۱,۱	۶۲,۶	۵۵	هزارتن	ظروف چینی

۳-۲-۵- آمار تولید برخی محصولات منتخب

بررسی مقایسه‌ای آمار تولید محصولات منتخب سال ۱۳۹۹ نسبت به ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که از میان ۴۰ محصول مورد بررسی، ۱۱ محصول با کاهش تولید و بقیه محصولات با افزایش تولید همراه بوده است.

بیشترین افزایش تولید مربوط به فیبر (۳,۶۸ برابر^۱)، اتوبوس، مینی بوس و ون (۳,۶۷ برابر) و کمباین (۳,۲۱ برابر) است. بیشترین کاهش تولید نیز مربوط به الیاف اکریلیک (از ۱۹ هزار تن سال ۱۳۹۲ به ۱,۷ هزار تن در سال ۱۳۹۸ و ۵,۱ هزار تن در سال ۱۳۹۹ رسیده است)، چرم و انواع تلویزیون است.

^۱. تولید ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۹ به تولید سال ۱۳۹۲.

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

جدول ۳-۱۸: آمار تولید محصولات منتخب طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۹۹

نام محصول	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
انواع سواری	هزاردستگاه	۶۲۴,۸	۹۵۸,۳	۸۹۲,۶	۱۲۵۴,۸	۱۴۲۹	۸۸۶,۳	۷۵۸,۹	۹۰۳,۹
اتوبوس، مینی بوس و ون	دستگاه	۵۱۰	۹۲۷	۱۳۰۸	۲۶۳۸	۴۲۶۱	۳۶۳۲	۲۰۳۱,۰	۱۸۷۳,۰
کامیون، کامیونت و کشنده	هزاردستگاه	۷,۰۶	۲۰,۹۸	۱۰,۷۹	۱۵,۷۸	۱۶,۴۰	۹,۹۵	۴,۲	۶,۴
کمباین	دستگاه	۲۰۲	۵۳۰	۲۲۵	۴۰۸	۷۵۸	۷۱۲	۴۴۹,۰	۶۴۹,۰
تراکتور	هزاردستگاه	۲۲,۲۶	۱۹,۵۴	۱۱,۸۵	۱۴,۶۱	۱۶,۸۷	۱۶,۵۰	۱۸,۷	۲۱,۷
روغن ساخته شده نباتی	هزارتن	۱۴۴۰	۱۴۸۸,۸	۱۵۳۰,۲	۱۵۲۹,۶	۱۵۴۷,۹	۱۶۴۱,۸	۱۷۹۹,۲	۱۵۷۵,۳
داروی انسانی	میلیارد عدد	۳۴,۳	۳۸	۴۱,۶	۴۰,۲	۳۸,۳	۳۹	۴۸,۸	۴۹,۴
پودر شوینده	هزارتن	۶۸۳,۶	۶۳۱,۸	۶۴۱	۶۵۹,۱	۶۵۶,۷	۶۳۷,۱	۶۵۱,۴	۶۳۴,۴
لاستیک خودرو	هزارتن	۲۱۲,۳	۲۲۲,۱	۱۹۱,۳	۲۲۲,۸	۲۲۳,۷	۲۲۲,۹	۲۳۱,۹	۲۷۸,۲
انواع کاغذ	هزارتن	۵۵۹,۵	۵۸۹,۹	۵۴۲,۳	۵۸۰,۱	۷۶۷,۹	۹۸۸,۶	۱۰۲۹,۵	۱۰۲۰,۸
کارتن	هزارتن	۳۷۳,۱	۳۶۳,۸	۳۴۷	۴۰۱,۴	۴۹۳,۱	۵۵۷,۶	۵۳۳,۱	۵۷۲,۲
نئوپان	هزارمترمکعب	۹۲۱,۸	۹۵۹,۵	۷۶۸,۱	۸۴۰,۷	۶۹۰,۵	۶۲۴,۸	۷۱۵,۵	۷۹۱,۸
فیبر	هزارمترمکعب	۴۳۵,۳	۵۲۳,۳	۶۱۸,۳	۸۹۵,۵	۹۸۶,۵	۱۱۹۹,۸	۱۵۳۳,۸	۱۶۰۱,۴
سموم دفع آفات نباتی	هزارتن	۳۵,۱	۳۲,۳	۲۷,۲	۳۲,۶	۳۶,۶	۲۶,۷	۳۷,۶	۳۳,۱

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

نام محصول	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
روغن صنعتی و موتور تصفیه اول	هزارتن	۶۲۱,۴	۵۱۰,۱	۴۲۸,۱	۴۵۴,۵	۴۸۷,۷	۶۶۶,۴	۶۲۸,۲	۶۶۸,۷
دوده	هزارتن	۸۱,۸	۷۴,۲	۷۹,۴	۱۰۲,۷	۱۲۷,۸	۱۲۹,۸	۱۲۱,۱	۱۴۱,۴
پتروشیمی	میلیون تن	۴۰,۶	۴۴,۵	۴۶,۴	۵۰,۷	۵۳,۵	۵۳,۵	۵۵,۷	۶۰,۷
الیاف اکریلیک	هزار تن	۱۹	۲۴,۵	۱۷,۲	۶,۹	۰,۳	۲,۴	۱,۷	۵,۱
نخ فیلامنت پلی استر	هزارتن	۲۴۳	۲۱۱,۳	۲۶۰,۶	۲۱۲,۴	۲۴۰	۲۴۵,۱	۲۹۶,۲	۲۷۴,۱
الیاف پلی استر	هزارتن	۱۷۳	۱۳۳	۱۵۵,۹	۱۹۹,۸	۲۰۶,۲	۲۰۲	۲۳۹,۹	۲۳۷,۳
نخ سیستم پنبه ای و ترکیبی الیاف مصنوعی	هزار تن	۱۹۲	۱۹۴	۲۰۸,۷	۲۰۰,۷	۲۱۵,۵	۲۲۰,۲	۲۳۸,۳	۲۷۹,۴
چرم	میلیون فوت مربع	۷۳	۴۶,۲	۴۶,۴	۴۶,۸	۴۷,۲	۴۸,۵	۴۹,۰	۴۳,۷
انواع پاپوش و کفش	میلیون زوج	۱۲۹,۹	۱۲۹,۲	۱۳۰	۱۳۰,۷	۱۳۴,۷	۱۳۹	۱۳۹,۸	۱۴۳,۰
انواع تلویزیون	هزاردستگاه	۲۰۶۰,۸	۱۹۲۱,۴	۱۳۹۷,۱	۱۵۱۴,۲	۱۲۵۷	۷۹۶,۶	۸۸۳,۵	۱۲۶۱,۲
یخچال و فریزر	هزاردستگاه	۹۹۴,۷	۱۳۱۳,۷	۸۹۴,۲	۱۰۱۴,۸	۱۱۰۱,۵	۱۰۸۲,۵	۱۵۸۲,۳	۲۰۹۱,۶
ماشین لباسشویی	هزاردستگاه	۷۵۹,۷	۷۹۷,۳	۵۰۳,۷	۸۵۹,۷	۸۹۰,۳	۵۵۹,۲	۷۴۰,۲	۱۱۲۳,۴
کولر آبی	هزاردستگاه	۹۱۱,۶	۷۸۸,۸	۶۸۴,۶	۷۲۳,۴	۵۰۳,۵	۹۸۷,۶	۱۳۱۱,۵	۱۲۳۴,۷
الکتروموتور	میلیون دستگاه	۷,۶۵	۸,۳۹	۹,۲۴	۸,۹۵	۸,۶۱	۸,۰۷	۹,۴	۸,۵
فولاد خام	میلیون تن	۱۵,۴۸	۱۶,۸۱	۱۷,۱۹	۱۸,۷۷	۲۰,۸۳	۲۳,۶۱	۲۶,۴	۲۸,۴
محصولات فولادی	میلیون تن	۱۶,۵۷	۱۶,۹۴	۱۷,۸۳	۱۸,۱۵	۱۸,۷۹	۱۹,۵۸	۲۳,۴	۲۵,۱

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

نام محصول	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
کاتد مس	هزارتن	۱۸۸,۶	۱۹۳,۶	۱۹۳,۲	۱۹۰,۱	۱۵۹,۶	۲۴۹,۱	۲۵۴,۱	۲۹۰,۸
شمش آلومینیوم خالص	هزارتن	۲۹۹,۴	۲۸۶,۵	۳۵۳,۲	۳۳۸,۸	۳۵۱	۳۱۰	۲۸۷,۱	۴۴۷,۱
آلومینا	هزارتن	۲۴۸,۶	۲۵۲,۶	۲۴۳,۹	۲۳۵	۲۴۰	۲۳۷,۸	۲۳۳,۲	۲۲۹,۱
کنسانتره زغالسنگ	هزارتن	۹۲۱,۵	۱۱۵۶	۱۱۱۳,۹	۱۲۳۲	۱۳۷۹,۳	۱۶۲۶	۱۶۲۷,۵	۱۶۶۸,۹
سیمان	میلیون تن	۷۱,۰۰	۶۶,۴۶	۵۸,۲۲	۵۵,۵۳	۵۴,۷۲	۵۶,۸۹	۶۱,۷	۶۹,۴
کاشی و سرامیک	میلیون مترمربع	۳۰۰,۰	۴۱۰,۳	۳۲۸,۰	۳۱۸,۳	۳۷۲,۲	۳۸۳,۶	۴۳۷,۰	۴۴۹,۰
شیشه جام	هزارتن	۱۱۸۹	۱۲۲۲	۸۵۲,۸	۸۲۶,۱	۹۸۲,۳	۹۸۱,۱	۱۱۲۱,۹	۱۱۵۸,۸
ظروف شیشه ای	هزارتن	۵۰۸	۵۱۸	۴۵۹,۵	۴۶۰,۹	۴۱۲,۱	۴۶۸,۸	۷۱۶,۹	۷۳۱,۷
ظروف چینی	هزارتن	۴۸	۵۰	۴۹,۵	۴۷,۷	۴۶,۶	۵۰,۴	۵۸,۱	۵۶,۵
چینی بهداشتی	هزارتن	۸۸	۹۸,۴	۸۷,۳	۸۵	۱۰۳,۵	۱۰۴,۲	۱۱۴,۵	۱۱۶,۵

۳-۲-۶- برخی اقدامات در راستای ظرفیت‌سازی و تعمیق ساخت داخل

بهره‌گیری از توانمندی‌های داخل کشور و باور این امر که ما نیز می‌توانیم دارای صنعتی پویا و سالم باشیم، محرک اصلی مردم و مسئولان برای قطع رابطه سلطه‌پذیری از بازارهای بین‌المللی به معنی نفی تقسیم کار در سطح جهانی و امتناع از مشارکت و محدودیت‌های استکباری است. در این راستا وزارت صنعت با رویکرد توسعه تولید داخل و تعمیق ساخت داخل و تکیه بر توانمندی‌های داخلی اقدامات ذیل را به انجام رسانده است.

- ✓ برگزاری نخستین نمایشگاه فرصت‌های ساخت داخل و رونق تولید برای اولین بار در کشور:
- در این نمایشگاه، ۲۲۳ شرکت تولیدی (در صنایع خودرو و قطعات، لوازم خانگی، صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، مخابرات، صنایع معدنی و صنایع دریایی)، انجمن‌های تخصصی، صندوق‌های حمایتی و نهادهای حاکمیتی حضور پیدا کردند و حدود ۳۲۰۰ قلم از نیازهای صنایع برای داخلی‌سازی عرضه گردید که با استقبال متخصصان داخلی مواجه شد و بیش از ۳۶۰۰ مذاکره رودرو بین شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور و شرکت‌های حاضر انجام و منجر به مبادله ۲۰۲ تفاهم‌نامه در ۶ گروه صنعتی شد.
- ✓ برگزاری ۱۴ میز تعمیق ساخت داخل و کاهش ارزی معادل ۱۲۳۱ میلیون یورو
- ✓ بازفعال‌سازی ۸۹۱۴ واحد تعطیل در کشور از سال ۱۳۹۲ تا کنون
- ✓ ممنوعیت واردات ۱۵۳۹ ردیف تعرفه دارای کالای مشابه خارجی و غیر ضروری
- ✓ اجرای طرح توسعه تولید و تجارت پوشاک روستایی با دو هدف اصلی توسعه اشتغال و تولید پوشاک داخلی
- ✓ راه اندازی ۸۱ طرح نیمه تمام پیشران و گلوگاهی با سرمایه‌گذاری ۷۷۲,۳ هزار میلیارد ریال و اشتغال

۱۵۲۷۹ نفر

- ✓ به هم‌رسانی ۱۵۴ مورد شرکت‌های دانش‌بنیان و شرکت‌های صنعتی متقاضی فناوری با ارزش قراردادی بیش از ۲۷،۸۰۰ میلیارد ریال در اجرای طرح حمایت از رسوخ فناوری‌های ایجادشده توسط شرکت‌های دانش‌بنیان، و معرفی شرکت‌های شناسایی‌شده برای استفاده از تسهیلات مالی به صندوق نوآوری و شکوفایی
- ✓ پیشبرد طرح تولید فیلترهای تصفیه آب (ممبران) در شهرستان ایلام، با سرمایه‌گذاری کل ۹،۰۳ میلیون دلار و ۱،۷۴۸ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۷۵ نفر با مشارکت ۵۱ درصدی بخش خصوصی که پیش‌بینی می‌شود فاز اول طرح (بخش رولینگ) در پایان سال ۱۳۹۹ به بهره‌برداری برسد
- ✓ طراحی مفهومی مراکز تحول دیجیتال در حوزه‌های صنعتی خودرو، فولاد و غذایی، برگزاری همایش آمادگی برای ورود به عصر انقلاب صنعتی چهارم، ایجاد پورتال مجمع پیشگامان صنعت ۴ و برنامه-ریزی برای راه‌اندازی و عملیاتی‌سازی سه مرکز تحول دیجیتال
- ✓ انجام اقدامات مقدماتی برای اجرای فاز دوم طرح بازسازی و نوسازی شرکت گسترش صنایع بلوچ شامل احداث خط جدید بافندگی و تکمیل خط چاپ و رنگرزی شرکت به ظرفیت تولید ۱۸ میلیون متر مربع پارچه در سال با سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیون یورو و ۵۵۷ میلیارد ریال؛
- ✓ انجام مطالعات بازسازی و نوسازی واحدهای صنعتی منتخب با ابلاغ وزارت صنعت، معدن و تجارت در قالب راهبرد رونق تولید برای احیای صنایع، رونق تولید داخلی، حفظ اشتغال موجود، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و افزایش رقابت‌پذیری صنعتی؛
- ✓ راه‌اندازی فاز اول طرح تولید قطعات دایکست منیزیم در سال ۱۳۹۲؛
- ✓ بازسازی تکمیلی (فاز دوم) کشت و صنعت نیشکر هفت تپه در سال ۱۳۹۴؛
- ✓ بازسازی و نوسازی نساجی قائم شهر و تحویل به مالک بخش خصوصی در مهرماه سال ۱۳۹۵؛
- ✓ بازسازی و نوسازی کارخانه فراورده‌های غذایی و قند یاسوج؛
- ✓ بهره‌برداری از فازهای ۱۷ و ۱۸ پارس جنوبی توسط کنسرسیومی به رهبری ایدرو با ارزش ۴،۱۱ میلیارد دلار (در تاریخ ۹۶/۱/۲۷ توسط ریاست محترم جمهور افتتاح گردید)؛
- ✓ بازسازی و نوسازی کارخانه قند دزفول در خرداد سال ۱۳۹۶؛
- ✓ دستیابی به دانش فنی تولید در مقیاس صنعتی انواع غشاء و ماژول‌های ممبران و تجاری‌سازی آن برای استفاده در صنعت تصفیه و شیرین‌سازی آب؛
- ✓ تحویل قطعی سومین کشتی اقیانوس‌پیمای ساخته شده در کشور به شرکت کشتی‌رانی جمهوری اسلامی ایران (شناور اقیانوس‌پیمای کانتینر بر TEU ۲،۲۰۰ ایران-کاشان)
- ✓ ساخت و تحویل شناور بارج ۵،۰۰۰ تنی و ۲ فروند بارج جمع‌آوری آلودگی نفتی؛
- ✓ کاهش میانگین مدت زمان تعمیرات کشتی‌های غول‌پیکر از ۴۵ روز به ۱۲ روز؛
- ✓ انجام تعمیرات انواع شناورهای پهن‌پیکر حامل فراورده‌های نفتی برای اولین بار در تاریخ صنعت دریایی کشور از جمله شناور MT DORE به عنوان شناور سوپرتانکر با ظرفیت ۳۲۰ هزار تن؛

- ✓ ساخت و به‌آب‌اندازی شناور پشتیبان صیادی ماهی‌گیری PG۱۲۲ به عنوان اولین شناور صیادی ساخت ایران با قابلیت صید در آب‌های آزاد؛
- ✓ ثبت رکورد جدید راه‌اندازی سکوه‌های دریایی A۱۴ ظرف مدت ۱۸ روز توسط شرکت ایزوایکو (نصب نخستین سکوی طرح توسعه فاز ۱۴ پارس جنوبی با ظرفیت برداشت روزانه ۵۰۰ میلیون فوت مکعب گاز در روز)؛
- ✓ بهره‌برداری از طرح تکمیلی مجتمع صنعتی اسفراین در استان خراسان شمالی، شهرستان اسفراین با سرمایه‌گذاری کل ۹۴ میلیون یورو و ۳۷۴ میلیارد ریال (تکمیل واحدهای ذوب مجدد قطره‌ای، عملیات حرارتی، ماشین‌کاری، آزمایشگاه و کنترل کیفیت، تکمیل واحد ذوب موجود، تکمیل زیر پروژه تاب‌گیری و پوسته‌کنی در مجتمع صنعتی اسفراین)؛
- ✓ افتتاح فاز اول پروژه ملی شیرین‌سازی آب و قطعه اول انتقال آب از خلیج فارس به فلات مرکزی ایران با سرمایه‌گذاری بیش از ۱۶۰ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۱۲۰۰ نفر
- ✓ نوسازی خط ریسندگی شرکت گسترش صنایع بلوچ در استان سیستان و بلوچستان با ظرفیت ۱۵ تن انواع نخ در روز؛
- ✓ احداث فاز اول مرکز تولید بیوایمپلنت‌های آلوگرافت (استخوانی - قلبی عروقی - تاندون لیگامان) در استان تهران (شمس آباد)؛
- ✓ احداث فاز اول مرکز تولید بیوایمپلنت‌های آلوگرافت (استخوانی - قلبی عروقی - تاندون لیگامان) در استان کرمانشاه؛
- ✓ طرح ایجاد و توسعه مجتمع‌های تولیدی صادرات‌گرا در سواحل جاسک تا گواتر:
  - توسعه و تکمیل واحد تولید مخازن پلی اتیلنی؛
  - فرآوری و بسته‌بندی برنج (شرکت سالار مکران)؛
  - فرآوری و بسته‌بندی برنج (شرکت تاجران نوین رادمان)؛
  - لوله، قوطی و پروفیل فلزی (شرکت آریا پروفیل مکران)؛
  - بسته‌بندی و فراوری ماهی و میگو (شرکت نیلگون صید پسابندر)؛
  - آب‌شیرین‌کن ۳۰۰ متر مکعبی (شرکت وش آب بریس)؛
  - تولید پودر ماهی (شرکت پارت سیرنگ)؛
  - تولید ماء‌الشعیر و اسانس میوه (شرکت صدرا امید شرق)؛
  - واحد تولید تور ماهیگیری (شرکت ماهوربافان بلوچی).
- ✓ تحقق پیشرفت ۸۹,۱۸ درصدی در طرح توسعه فاز ۱۴ پارس جنوبی تا پایان سال ۱۳۹۹؛
- ✓ نصب و راه‌اندازی ۴ سکوی فاز ۱۴ پارس جنوبی و تولید ۲ میلیارد فوت مکعب در روز گاز ترش و انتقال تولید به فاز ۱۲؛
- ✓ در سال ۱۳۹۹ توسعه و تعمیق ساخت داخل توسط استان‌ها ۳ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار هدف‌گذاری شده بود که با توجه به اقدامات انجام‌شده، این میزان به بیش از ۳ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار افزایش یافته است.

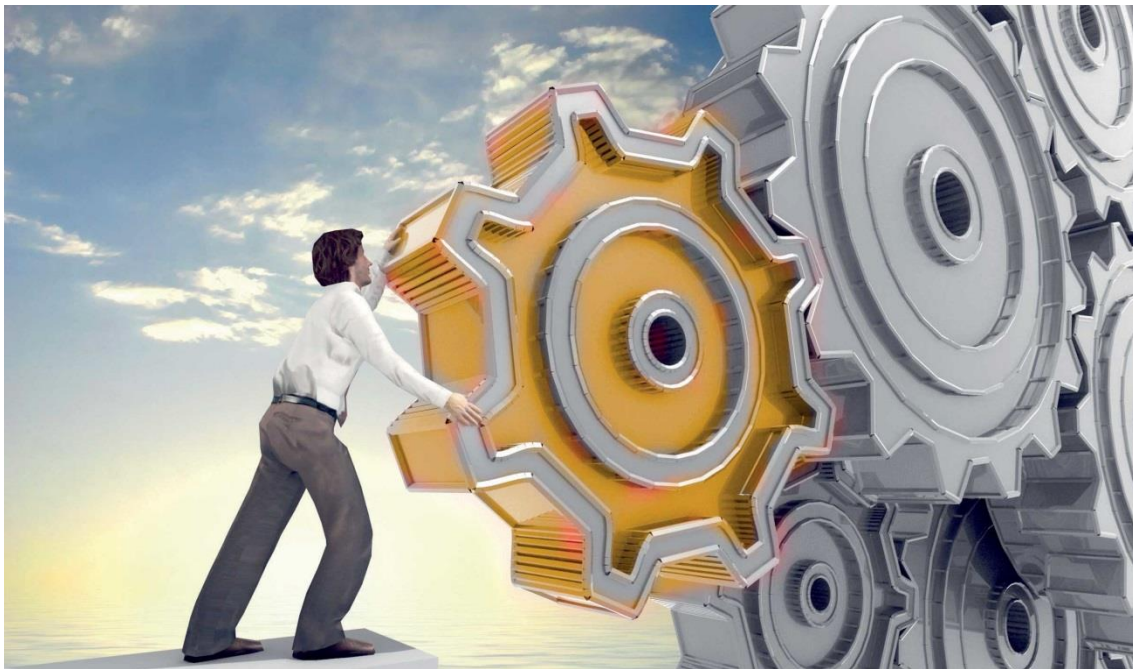
✓ عملکرد سه میلیارد و ۵۶۵ میلیون دلاری استان‌ها. استان‌های تهران و اصفهان بیشترین عملکرد ارزی را در مقوله داخلی‌سازی در سال ۱۳۹۹ را به خود اختصاص دادند، به‌طوری که تهران با داخلی‌سازی حدود یک میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلاری، عملکردی درخشان در این زمینه ثبت کرد.

✓ تا پایان سال ۱۳۹۹ برای تعداد ۳۳،۲۴۴ دستگاه انواع خودرو تجاری ثبت سفارش انجام شده و برای ۲۵،۷۹۸ دستگاه به ارزش ۳.۱ میلیارد دلار مسدودی ارزی از صندوق توسعه ملی اخذ و ۶۵۷ دستگاه به متقاضیان تحویل شده است.

جدول ۳-۱۹: ارزش قراردادها و تفاهم‌نامه‌های منعقد شده ساخت داخل به تفکیک گروه صنعت

عنوان	تعداد میزها	تاریخ	تعداد سازنده	ارزش قرارداد (میلیون یورو)	ارزش تفاهم‌نامه (میلیون یورو)
صنعت خودرو	ساخت داخل ۱	۹۸-۰۴-۲۸	۳۲	۸۵	
	ساخت داخل ۲	۹۸-۰۷-۱۳	۳۶	۹۱	
	ساخت داخل ۳	۹۸-۰۸-۲۳	۲۱	۹۹	
	ساخت داخل ۴		۴۰	۵۲	
	ساخت داخل ۵		۳۶	۶۶	
صنعت برق، الکترونیک و مخابرات	ساخت داخل ۱	۹۸-۰۹-۰۵	۲۶	۶۲	۱۴
	ساخت داخل ۲	۹۸-۰۹-۲۷	۲۱	۲۴	۱۸
صنعت پتروشیمی	ساخت داخل ۱	۹۸-۰۷-۳۰	۲	۶۰	
	ساخت داخل ۲	۹۸-۱۰-۱۸	۱	۳۲	
	ساخت داخل ۳	۹۸-۱۱-۲۹	۱۳	۵۱	
	ساخت داخل ۴			۸۰	
	ساخت داخل ۵	۹۸-۱۰-۲۳		۵۴	
صنعت فولاد و مس	جشنواره ملی فولاد ایران	۹۸-۱۰-۲۳	۹	۳۳	۴۱۰
جمع				۱۲۳۱	۱۲۳۱

۳-۲-۷- چالش های حوزه صنعت

در حوزه بهره‌وری عوامل تولید:

- ✓ عدم تناسب دانش و مهارت‌های دانش‌آموختگان دانشگاهی با نیازهای واقعی بخش صنعت، معدن و تجارت
- ✓ ضعف برنامه‌های آموزشی در بنگاه‌های صنعتی
- ✓ سهم پایین نیروی کار تحصیل کرده و ماهر در واحدهای صنعتی
- ✓ ازدحام نیروی کار در صنایع بزرگ با مالکیت دولتی و شبه دولتی
- ✓ بهره‌وری پایین نیروی کار صنعتی
- ✓ مشکلات قانون کار در تعدیل نیروی انسانی
- ✓ عدم انعطاف‌پذیری قانون کار در تعیین دستمزدهای نیروی انسانی
- ✓ روند فزاینده سهم انرژی و منابع طبیعی از ارزش ستانده صنعتی
- ✓ نظام قیمت‌گذاری حاکم بر بخش حامل‌های انرژی و کاهش انگیزه‌های بهینه‌سازی در واحدهای صنعتی
- ✓ رشد منفی بهره‌وری انرژی در کارگاه‌های صنعتی
- ✓ انرژی‌بری بالای ماشین‌آلات تولیدی فرسوده و غیراستاندارد

در حوزه تعمیق ساخت داخل:

- ✓ ضعف ارتباطات شبکه‌ای میان صنایع واسطه‌ای و متقاضیان صنعتی به واسطه پراکندگی و سازمان‌نیافتگی بخش عمده بنگاه‌های کوچک و متوسط فعال در صنایع واسطه‌ای
- ✓ نقایص زنجیره ارزش صنعتی به لحاظ آمایشی
- ✓ دوگانگی در بازار محصولات واسطه‌ای به صورت مازاد محصولات با فناوری پایین و کمبود محصولات با فناوری بالا
- ✓ رویه‌های انحصارطلبانه صنایع بزرگ واسطه‌ای در تامین نیاز متقاضیان صنعتی
- ✓ سطح پایین انتقال فناوری در نتیجه عدم سرمایه‌گذاری خارجی
- ✓ تمایل پایین بنگاه‌ها برای بروزرسانی تجهیزات و فناوری‌ها
- ✓ وابستگی بالای وارداتی تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل
- ✓ وابستگی واردات تجهیزات به ارز درآمدهای نفتی
- ✓ عدم وجود فهرست دقیقی از نیازهای گلوگاهی صنعتی و معدنی
- ✓ ضعف هماهنگی نهادی در پشتیبانی از ساخت داخل اقلام حساس و راهبردی
- ✓ شکست بازار در خرید اقلام گلوگاهی دارای پیچیدگی فنی و نیازمند تحقیق و توسعه
- ✓ کمبود تقاضا و فقدان صرفه اقتصادی برای تولید برخی اقلام حساس و راهبردی
- ✓ وابستگی بالای وارداتی به مواد اولیه حساس و راهبردی مورد نیاز صنعت و ضعف توان تولید در داخل
- ✓ ترجیح مصرف‌کنندگان به استفاده از محصولات تولید خارج از کشور به ویژه برندهای مطرح
- ✓ فقدان برندهای مطرح و صاحب‌نام تولید ایران

در حوزه ارتقای همکارهای استراتژیک

- ✓ عدم اتصال شبکه بانکی داخلی به شبکه بانکی جهانی
- ✓ ضعف زیرساخت‌های گمرکی
- ✓ دور شدن مناطق آزاد از اهداف اولیه و تبدیل شدن آنها به سکوی واردات و قاچاق و عدم توفیق در پیشبرد استراتژی توسعه صادرات
- ✓ ایجاد شرکت‌های صوری با حیطه فعالیت‌های متفاوت از اهداف مناطق آزاد
- ✓ ناکامی مناطق در جذب سرمایه خارجی و داخلی

- ✓ عدم استقرار و نظارت کامل گمرک بر تجارت در مناطق
- ✓ مکان‌یابی غلط مناطق ویژه
- ✓ عدم استمرار حضور کالاهای ایرانی در بازارهای صادراتی هدف
- ✓ عدم رقابت‌پذیری محصولات ساخت داخل نسبت به محصولات وارداتی در بازارهای داخلی

تنظیم بازار مشوق تولید

- ✓ افزایش مخاطرات ناشی از تکانه‌های بیرونی همچون تحریم‌ها و تشدید ناامنی‌های منطقه‌ای
- ✓ عدم تحقق پیش‌بینی‌ها و برنامه‌های تولید داخل کالاهای اساسی
- ✓ وابستگی تأمین به واردات در برخی از کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی
- ✓ افزایش سهم کالاهای قاچاق به عنوان رقیب تولیدات داخل

۳-۳-۳- توسعه ظرفیت‌سازی‌های معدنی

ایران از نظر استعدادهای بالقوه معدنی در زمره مناطق مستعد جهان به شمار می‌آید، بطوریکه ۱,۸ درصد منابع شناخته شده جهانی به میزان ۱۰۴ میلیارد تن را در خود جای داده است. بیش از ۵۵ میلیارد تن از ذخایر قابل معدن کاری جهان در ایران است، آمار ارائه شده مبین یک واقعیت اساسی است که همانا تنوع زیاد و فراوانی ذخایر معدنی در ایران نشان می‌دهد که توان بالقوه‌ی زیادی برای اقتصاد کشور فراهم آورده است. با این حال عدم توجه به مسئله اساسی همچون بهره‌وری، شاید از حلقه‌های مفقوده در بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در بخش معدن باشد.

۳-۳-۱- زمین شناسی

اهمیت فعالیت اکتشاف در هر اقتصادی به دلیل ارتباط آن با صنعت استخراج می‌باشد. صنعت استخراج، کانی‌های فلزی و غیرفلزی را در اختیار صنایع تولیدکننده مصنوعات فلزی و غیرفلزی می‌دهد و این صنایع نیز تولیدات خود را به سایر صنایع عرضه می‌کنند. به عبارتی تولیدات صنعتی که به صورت مواد و محصولات خام، واسطه‌ای و سرمایه‌ای در اختیار سایر فعالیت‌ها قرار می‌گیرد و یا اینکه توسط خانوار و دولت مصرف نهائی و یا سرمایه‌گذاری می‌گردند و یا اینکه صرف صادرات می‌شوند، همگی وابسته به فعالیت‌های اکتشاف می‌باشند.

با توجه به جایگاه کشور ایران در منابع معدنی دنیا به نظر می‌رسد با بکارگیری بیان ریاضی و گویا و با نگرشی جامع و سیستمی بتوان رفتار علمی و منطقی در بهره برداری بهینه از این منابع خدادادی پیش گرفت. بدیهی است اطلاع از آخرین وضعیت کشور در این حوزه نقش به‌سزایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی سرمایه‌گذاران و فعالان تجاری و دیگر ذینفعان داشته باشد.

مهمترین اقدام این حوزه عبارت از:

✓ شناسایی و اولویت بندی ۲۹۴۱ معدن، انجام اقدام کلینیکی بر روی ۱۴۱۴ معدن و احیاء ۳۵۲ معدن در ۳۱ استان کشور

جدول ۳-۲۰: عملکرد اکتشافی و تهیه نقشه‌های زمین شناسی

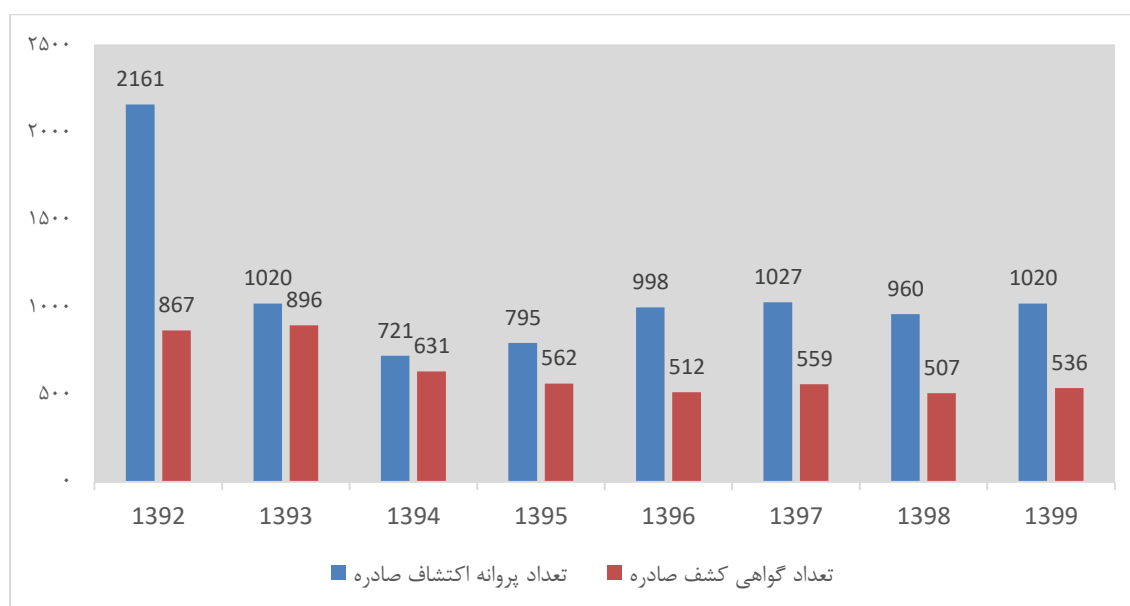
عملکرد با توجه به شاخص‌های کمی	هدف برنامه پنج ساله	درصد پیشرفت	فعالیت	اقدام				عنوان برنامه‌ها
				۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
عملکرد تجمعی تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۹	کیلومتر مربع	۸۸,۵۸	۵۵۵,۰۰۰	۱۲۳,۰۰۰	۱۲۰,۷۸۶	۱۱۱,۰۷۲	۱۳۶,۸۱۴	شناسایی- اکتشاف عمومی و تفصیلی پتانسیل‌های معدنی کشور
۱۹۶	برگ نقشه/گزارش	۷۹,۰۳	۲۴۸	۵۵	۴۷	۴۵	۴۹	تهیه نقشه زمین شناسی کاربردی (خشکی- دریایی) در مقیاس‌های مختلف
۱۳۰	برگ نقشه/گزارش	۷۷,۳۸	۱۶۸	۴۰	۳۵	۳۲	۲۳	تهیه نقشه‌های مهندسی و مخاطرات زمین شناختی (زلزله، ریزگرد، سیل، فرونشست، تغییرات اقلیم، دریایی و ...)
۱۲۳,۳۰۰	کیلومتر خطی	۶۸,۵	۱۸۰,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۱۸۳,۰۰	برداشت‌های ژئوفیزیک هوایی
۱۰۷۹۷۹	نمونه	۷۹,۹۸	۱۳۵,۰۰۰	۲۸۳۶۱	۲۸۰۸۱	۲۵۵۷۶	۲۵۹۶۱	انجام امور آزمایشگاهی و آنالیز نمونه‌های زمین شناسی، اکتشافی

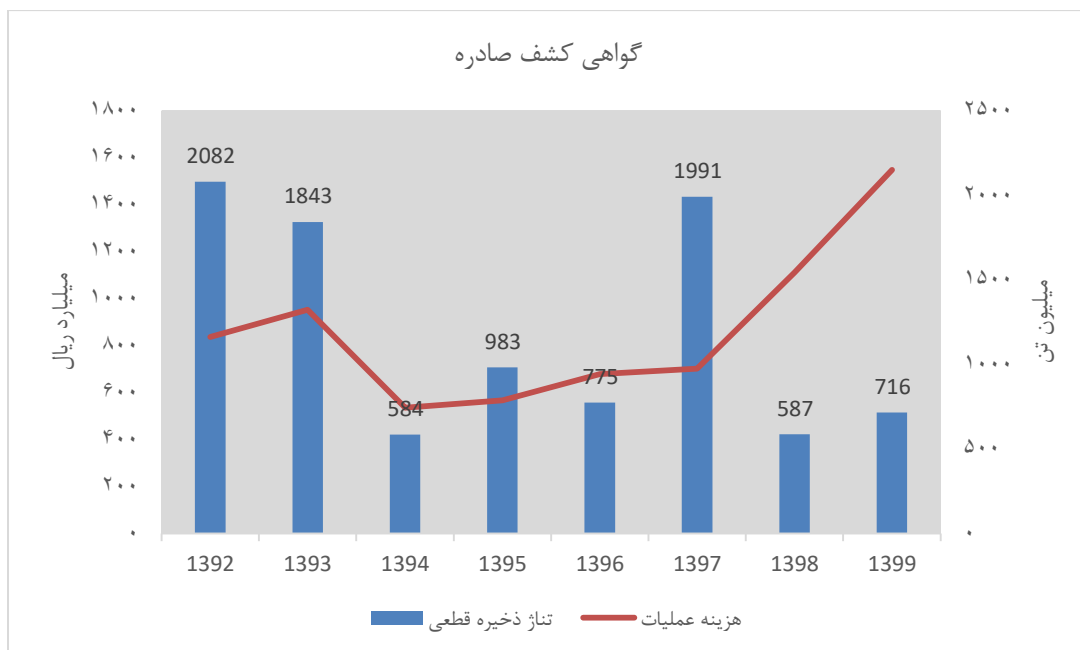
عملکرد با توجه به شاخص‌های کمی	درصد پیشرفت	هدف برنامه پنج ساله	فعالیت	اقدام				عنوان برنامه‌ها
				۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
عملکرد تجمعی تا پایان اسفند ماه ۱۳۹۹								
واحد سنجش								
محدوده ژئوپارک	۷۵	۴	شناسایی، فهرست برداری و ارزیابی استاندارد ژئوسایت‌ها، بررسی و شناسایی مناطق اولویت‌دار دارای پتانسیل معرفی به عنوان ژئوپارک ملی و بین‌المللی در کشور (خدمات تکمیلی جهت ثبت ملی/جهانی)	۱	۱	۱	۰	پتانسیل‌یابی و ارزیابی ژئوپارک‌های ایران

مجوزهای معدنی صادره

مجوزهای معدنی شامل پروانه‌های اکتشاف، گواهی کشف و پروانه بهره‌برداری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ به ترتیب در نمودار ۳-۱۶ و نمودار ۳-۱۷ و جدول ۳-۲۱ ارائه می‌شود.

نمودار ۳-۱۶: تعداد پروانه‌های اکتشافی صادره و گواهی کشف صادره

نمودار ۳-۱۷: هزینه عملیات و ذخیره قطعی گواهی کشف صادره

جدول ۳-۲۱: پروانه بهره برداری معدنی صادره

واحد: فقره- هزارتن- نفر

سال	تعداد	ظرفیت استخراج	اشتغال
۱۳۹۲	۹۲۶	۷۹۶۲۳,۶	۱۰۰۲۶
۱۳۹۳	۹۹۸	۶۳۶۶۵,۳	۹۳۵۲
۱۳۹۴	۸۱۲	۴۱۸۳۲,۶	۱۳۸۵
۱۳۹۵	۸۶۰	۴۴۱۸۳,۶	۴۳۶۳
۱۳۹۶	۷۵۱	۴۱۵۱۳,۵	۵۸۵۷
۱۳۹۷	۶۴۷	۲۷۲۷۳,۹	۵۲۰۵
۱۳۹۸	۵۷۶	۲۳۸۸۷,۵	۴۷۷۸
۱۳۹۹	۶۸۰	۴۷۴۵۴,۳	۵۵۱۶

وضع موجود معادن

وضعیت معادن کشور در طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ و وضعیت معادن به تفکیک ماده معدنی در جدول ۲۲-۳ نشان داده شده است.

جدول ۲۲-۳: وضع موجود معادن کل کشور

ذخایر قطعی (میلیارد تن)	میزان استخراج واقعی (میلیون تن)	اشتغال (نفر)	تعداد معادن				سال
			کل	در حال تجهیز	غیر فعال	فعال	
۴۷,۶	۳۶۴	۱۲۵۵۴۹	۸۶۷۵	۳۱۳	۲۱۹۷	۶۱۶۵	۱۳۹۲
۴۷,۹	۳۵۵	۱۲۵۳۶۲	۹۲۶۰	۲۹۹	۲۶۶۴	۶۲۹۷	۱۳۹۳
۴۷,۲	۳۷۱	۱۲۲۱۵۲	۹۳۳۳	۲۴۹	۳۴۴۷	۵۶۳۷	۱۳۹۴
۴۸,۴	۳۹۲	۱۳۸۱۷۹	۱۰۲۲۹	۱۸۳	۴۱۰۷	۵۹۳۹	۱۳۹۵
۴۹,۷	۳۸۲	۱۴۲۰۰۶	۱۰۲۹۳	۲۳۹	۴۰۴۳	۶۰۱۱	۱۳۹۶
۵۰	۴۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۰۴۰۴	۲۵۷	۴۴۹۵	۵۶۵۲	۱۳۹۷
۵۱	۴۵۷	۱۳۹۴۰۳	۱۰۳۰۰	۱۷۵	۴۱۸۳	۵۹۴۲	۱۳۹۸

۳-۴- تامین مالی و تسهیلات

تامین مالی بنگاه‌های تولیدی و پروژه‌های زیر مجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت یکی از حوزه‌های مهم و تعیین کننده اهداف این بخش است. وزارت صنعت، معدن و تجارت علاوه بر بهره‌گیری از نظام بانکی، سعی نموده است با ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری، بنگاه‌های کوچک و متوسطی که به دلیل ریسک بالا امکان تامین مالی به روش‌های مرسوم ندارند، کمک نماید.

۳-۴-۱- تسهیلات رونق تولید

این پروژه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و موفق‌ترین پروژه‌های سال ۱۳۹۵ در سطح دولت بود که با هدف رونق تولید در صنایع کوچک و متوسط با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری در ابتدای سال ۱۳۹۵ و سیاست‌های دولت اجرا شد. در ابتدای شروع طرح فقط واحدهای تحت پوشش وزارت صنعت، معدن و تجارت مد نظر قرار گرفته بود که با توجه به ظرفیت ملی ایجاد شده در سطح کشور و اقتصاد مقاومتی، واحدهای جهاد کشاورزی نیز به این پروژه اضافه شدند.

مقایسه آمار تعداد ثبت نام تامین مالی بنگاه‌های تولیدی کوچک، متوسط و طرح‌های نیمه تمام نشان‌دهنده آن است که آمار متقاضیان از ۵۸۸۷۶ فقره در سال ۱۳۹۵ به عدد ۱۶۵۵۵ در سال ۱۳۹۸ کاهش داشته است. کاهش تعداد ثبت نام‌ها می‌تواند نشان از رسیدگی به موارد قبلی طی سال‌های اخیر باشد. ضمن آنکه مجموع پرداختی از رشد خوبی در این سال‌ها برخوردار بوده است؛ به گونه‌ای که از ۱۸۰۶۹۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ به ۳۳۵۷۷۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. با این وجود هنوز چالش‌های زیادی بر سر راه تامین مالی بنگاه‌های تولیدی کوچک، متوسط وجود دارد.

جدول ۳-۲۳: تامین مالی بنگاه‌های تولیدی کوچک، متوسط و طرح‌های نیمه تمام با پیشرفت بالای ۶۰ درصد در راستای اقتصاد مقاومتی (تعداد- میلیارد ریال)

سال	ثبت نام	معرفی به بانک		مجموع پرداختی	
		تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
۱۳۹۵	۵۸۸۷۶	۲۹۲۸۸	۲۵۵۲۸۳	۲۵۶۹۷	۱۸۰۶۹۵
۱۳۹۶	۴۴۴۰۱	۲۰۲۲۷	۱۶۵۵۱۴	۲۸۴۱۶	۲۰۵۳۹۶
۱۳۹۷	۱۶۵۴۶	۱۰۲۹۶	۲۳۰۵۸۸	۳۷۰۶۹	۲۵۴۳۳۴
۱۳۹۸	۱۶۵۵۵	۱۰۰۸۸	۳۴۸۱۶۳	۲۰۹۳۰	۳۳۵۷۷۳
۱۳۹۹	۱۵۱۸۲	۹۶۹۰	۴۲۴۷۱۲,۷	۵۰۴۲	۱۶۶۸۹۵,۱

برخی از مهمترین چالش‌های تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط شامل موارد ذیل می‌باشد:

- ✓ نرخ سود بانکی در مقایسه با توان وام‌گیرندگان مصرفی و تولیدی بالا است؛
- ✓ تصمیم‌گیری براساس نرخ تورم برای تعیین سود بانکی، همواره سود بانکی را به یک شاخص دنباله‌رو تبدیل می‌کند و چرخه مخرب رشد- تورم -رشد، سود بانکی را ایجاب می‌کند؛
- ✓ ضعف در نظام تامین اعتبار، به عنوان مثال ضعف در به‌کارگیری ابزارهای اعتبار مانند ضمانتنامه LC داخلی، خرید دین منجر به نیاز بیشتر فعالیت‌های اقتصادی به تسهیلات مستقیم و افزایش سود بانکی می‌شود؛
- ✓ با توجه به اینکه بنگاه‌های تولیدی سودآوری کمتری نسبت به فعالیت‌های بازرگانی، خدماتی و سفته‌بازی دارند و نیز اینگونه بنگاه‌ها معمولاً تسهیلات بلندمدت نیاز دارند، بنابراین، قدرت بازپرداخت آنها در معرض ریسک بیشتری است. این امر موجب می‌شود بانک‌ها اولویت پایین‌تری برای پرداخت تسهیلات برای بنگاه‌های تولیدی قائل شوند؛
- ✓ بنگاه‌های کوچک غالباً از طرف بانک‌ها پرریسک و پرهزینه، محسوب می‌شوند؛ زیرا این دسته بنگاه‌ها به جهت توان مالی پایین نسبت به شرایط اقتصادی شکننده‌ترند از سوی دیگر تنوع بنگاه‌ها و تنوع نیازهای آنها زیاد و خلأ اطلاعاتی راجع به این بنگاه‌ها (در مقایسه با بنگاه‌های بزرگتر که معمولاً در بورس پذیرفته شده‌اند و سهام عام دارند)، وام‌دهی به این دسته بنگاه‌ها را سخت می‌کند؛ لذا از سوی بانکها همواره مواجه با ریسک اعتباری و نگرانی در بازپرداخت وجود دارد.

۳-۴-۲- تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸)

طرح رونق تولید از محل تبصره ۱۸ قانون بودجه کل کشور با انعقاد تفاهم نامه همکاری مشترک فی مابین سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت برنامه تولید و اشتغال واحدهای صنعتی کوچک و متوسط مستقر در شهرکها و نواحی صنعتی عملیاتی گردید. خلاصه عملکرد این برنامه در جدول ذیل مشاهده می شود.

جدول ۳-۲۴: تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸) از ابتدای اسفند ۱۳۹۷ تا پایان ۱۳۹۹

مجموع پرداختی		معرفی به بانک		ثبت نام	عنوان
مبلغ (میلیارد ریال)	تعداد	مبلغ (میلیارد ریال)	تعداد		
۹۵۴۱۸,۴	۱۴۸۹	۲۱۹۲۵۳,۷	۲۹۱۳	۷۵۲۷	تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸)

همانطور که در بالا، مشاهده می گردد از مجموع ۷۵۲۷ درخواست تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸) از ابتدای اسفند ۱۳۹۷ تا پایان سال ۱۳۹۹، تعداد ۲۹۱۳ مورد جهت دریافت تسهیلات به بانک معرفی شده اند که از این تعداد ۵۱,۱ درصد موفق به دریافت وام شدند. از لحاظ وام پرداختی نیز تنها ۴۳,۵ درصد مبلغ درخواستی وام پرداخت شده است.

۳-۴-۳- تضمین و تامین مالی

تامین مالی مناسب و کافی از مهم ترین موضوعات بخش تولید و تجارت بوده و کارکرد مناسب این حوزه تاثیر مستقیم و موثری در شاخص های این بخش دارد. از اقدامات اساسی و متناوب این وزارت پیگیری از بانک مرکزی و موسسات مالی و اعتباری برای تامین سرمایه در گردش و سرمایه ثابت این بخش می باشد.

این وزارت با پیش مستمر عملکرد بانک ها و موسسات مالی و اعتباری سعی داشته با استفاده از ظرفیت های موجود کشور سهم بیشتری از منابع بانکی را به بخش تولید و تجارت هدایت نماید.

با پیگیری های مستمر در قانون برنامه ششم تصویب شد که سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات بانکی به ۴۰ درصد تا پایان برنامه افزایش یابد.

از طرفی با توجه به مخاطرات بالای تامین منابع مالی مورد نیاز در بخش های تولید و تجارت و ضرورت پشتیبانی و حمایت از بنگاه های تولیدی و تجاری برای رفع نیازهای نقدینگی، صندوق هایی با مأموریت پرداخت تسهیلات و یا ضمانت تسهیلات دریافت شده در وزارت صنعت، معدن و تجارت ایجاد شده است.

از مهم ترین اقداماتی که طی این مدت برای تقویت این صندوق ها صورت پذیرفت به موارد زیر می توان اشاره کرد:

✓ توسعه ماموریت ها و حوزه های تحت پوشش صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک که با توجه به قانون احکام دائمی توسعه کشور این صندوق به صندوق حمایت از صنایع پیشرفته تغییر نام و ماموریت یافت.

✓ جلوگیری از تجمیع صندوق ها با اصلاح ماده ۱۶ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در ماده ۳۲ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور

✓ افزایش سرمایه صندوق ها برای تقویت و توسعه ارائه خدمات

جدول ۳-۲۵: افزایش سرمایه صندوق های تحت پوشش وزارت (میلیارد ریال)

سال	صندوق ضمانت صادرات ایران	صندوق توسعه صنایع دریایی	صندوق ضمانت سرمایه گذاری صنایع کوچک	صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک
۱۳۹۲	۵۷۱۴	-	۱۸	-
۱۳۹۳	۴۶	۶۸	۸۰	-
۱۳۹۴	-	۶۸	۷۷۲	۷۴۲
۱۳۹۵	۵۹۸۶,۴	۶۸	۳,۵	-
۱۳۹۶	-	۶۸	-	-
۱۳۹۷	-	۸۱۰	-	-
۱۳۹۸	-	۱۱۰۰	۱۰۰۰	-

۳-۴-۴- صندوق ضمانت صادرات ایران

این صندوق با هدف پشتیبانی و حمایت از صادرات کالاهای ایرانی به کشورهای هدف ایجاد شده و از طریق ارائه تضمین اعتبارات و سرمایه گذاری های مربوط به کالاها و خدمات صادراتی و یا پوشش بیمه ای، با کمترین هزینه صادرکنندگان را حمایت می کند.

پوشش صندوق ضمانت صادرات ایران بعد از کاهش قابل توجه در سال ۱۳۹۳ به علت شرایط موجود تجارت و تحریم های ناعادلانه، افزایش بهای کالا و خدمات صادراتی و در نهایت محدود شدن فعالیت صادرات کشور در بازارهای بین المللی، روند افزایشی داشته است. میزان کل بیمه نامه ها و ضمانت نامه های صادره طی سال ۱۳۹۸ به ۲,۶۵ میلیارد دلار رسید که این میزان پوشش نسبت به صادرات غیرنفتی در مقایسه با موسسات همتا، صندوق را در رده قابل قبولی در سطح منطقه قرار می دهد. صندوق در سال ۱۳۹۸ رشد ۸۳ درصدی عملکرد ریالی و رشد ۲۲ درصدی ارزی را داشته است. بعلاوه، تنها سال ۱۳۹۹، این صندوق معادل ۳۵۶۳,۵ میلیون دلار پوشش بیمه ای ارائه کرده است.

جدول ۳-۲۶: عملکرد صندوق ضمانت صادرات ایران

سال	مجموع پوشش‌ها (میلیون دلار)	درصد رشد مجموع پوشش‌ها	خسارت پرداختی (میلیارد ریال)	بازیافت خسارت (میلیارد ریال)
۱۳۹۲	۱۰۷۵,۵	-	۶۲۱,۶	۶۲۰
۱۳۹۳	۷۱۶,۵	-۳۳,۴	۶۹۲	۱۰۱۶
۱۳۹۴	۹۱۷,۵	۲۸,۱	۱۱۳۴	۶۷۲
۱۳۹۵	۱۵۸۷	۷۳	۱۲۷۳	۷۴۹,۵
۱۳۹۶	۱۷۶۲	۱۱	۶۵۸	۵۳۲
۱۳۹۷	۲۱۷۲	۲۳,۳	۶۵۴	۸۴۷
۱۳۹۸	۲۶۴۵	۲۱,۸	۱۳۹۱	۵۲۹
۱۳۹۹	۳۵۶۳,۵	۳۵	۲۵۲۰	۱۶۶۳

کاهش فروش نفت ایران به دلیل مشکلات ایجاد شده بر اثر تحریم‌های ظالمانه ایالات متحده آمریکا موجب کاهش درآمدهای ارزی کشور شد و بر همین اساس اتکای کشور به درآمدهای ارزی حاصل از صادرات غیرنفتی بیش از پیش است. همین موضوع موجب شده که افزایش صادرات بخش خصوصی به ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط جزو اهداف اولویت‌دار دولت قرار گیرد و در واقع می‌توان گفت که هر چند تحریم‌ها مشکلات زیادی را برای اقتصاد ایران ایجاد کرده است اما فرصتی بالقوه را در حوزه صادرات غیرنفتی پیش روی کشور نهاده که در صورت اتخاذ تدابیر مناسب می‌توان از این فرصت حداکثر بهره را برد. از سوی دیگر به خاطر مشکلات فعلی بانکی کشور، بهترین راه جایگزین ال سی، خدمات صندوق صادرات ایران است. همچنین صندوق در شرایط تحریم، می‌تواند به عنوان جایگزین نظام بانکی، ضمانت‌نامه‌های لازم برای ورود پیمانکاران ایرانی به مناقصات خارجی را فراهم کند. یکی دیگر از مشکلات اصلی صادرکنندگان در شرایط فعلی امکان عدم وصول وجه صادراتی آنها است به همین منظور صندوق ضمانت صادراتی ایران می‌تواند این ریسک را برای صادرکنندگان از بین ببرد. افزون بر این، صندوق می‌تواند تسهیل تامین مالی ارزان‌قیمت صادراتی را فراهم نماید. به این نحو که با ضمانت‌نامه‌های اعتباری صندوق، سیستم بانکی با ۲ درصد تخفیف در نرخ سود، صادرکننده را تامین مالی می‌کند.

چالش‌ها:

یکی از اصلی ترین مواردی که می‌تواند منجر به جهش تولید شود، گسترش بازارهای هدف جدید است. اکثر صادرکنندگان تمایل دارند وارد بازارهای جدید شده و بتوانند بازارهای هدف جدیدی را شناسایی کنند. اما به دلیل شرایط تحریمی اقتصاد و تاکید اسنادبالادستی مبنی بر حضور بیشتر در کشورهای پیرامونی، چالش جدی پریسک بودن این بازارهاست. کشورهای همسایه عمدتاً پریسک هستند و صادرکنندگان توان ورود به این بازارها را ندارند، مگر اینکه صادرکنندگان از طریق سازمان‌هایی که بیمه اعتبار صادرات ارائه می‌کنند، مانند صندوق ضمانت صادرات مورد حمایت قرار

بگیرند. به همین منظور حمایت از صندوق ضمانت صادرات با هدف ارائه هر چه بیشتر خدمات به جامعه صادرکنندگان از طریق افزایش ریالی و ارزی سرمایه صندوق ضمانت صادرات ایران ضروری می‌باشد.

۳-۴-۵- صندوق توسعه صنایع دریایی

این صندوق با هدف تحقق توسعه پایدار در بخش صنایع دریایی تبیین، تنظیم و اعمال انواع حمایت از صنایع دریایی در حوزه‌های مختلف این صنعت مانند ساخت، تعمیر، توسعه‌ی زنجیره‌ی تأمین و همچنین حوزه‌ی خدمات و تسهیل‌گری در رفع مشکلات و عوامل بازدارنده‌ی توسعه صنایع دریایی و به عنوان رابط بین حاکمیت و بخش خصوصی ایفای نقش می‌کند.

اکنون اقتصاد دریا، کمتر از ۲ درصد GDP را به خود اختصاص داده است. این در حالی است که این بخش می‌تواند با صرف هزینه‌های کمتری نسبت به حوزه‌های رقیب، سهم بیشتری در GDP داشته باشد و راحت‌تر می‌شود این سهم را افزایش داد. در دنیا شهرهای بزرگ در کنار دریاها و اقتصاد، مبتنی بر دریا شکل گرفته‌اند، اما در ایران شهرهای توسعه یافته در مناطق مرکزی کشور است. برای توسعه صنایع دریایی اولین گام مهم ایجاد استراتژی مناسب، سپس تعیین تامین‌کننده مالی و سازماندهی و ساختاردهی آن است.

جدول ۳-۲۷ عملکرد این صندوق را به تصویر می‌کشد. بررسی هر سه عنوان تسهیلات بررسی شده، تأیید شده و مصوب شده حاکی از افزایش چشمگیر تعداد و ارزش انواع تسهیلات از سال ۱۳۹۶ به بعد است. به عنوان نمونه، تعداد تسهیلات مصوب شده در بانک تحت عنوان ساخت شناور از یک مورد در سال ۱۳۹۵ به ۱۶۳ مورد در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است.

جدول ۳-۲۷: عملکرد صندوق توسعه صنایع دریایی (واحد: میلیون ریال)

عنوان شاخص	نوع	۱۳۹۲ و ۱۳۹۳		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹	
		تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش
تسهیلات بررسی شده	تعمیرات شناور	۲۳	۱۲۲.۳۰۰	۳۱	۲۷۴.۷۰۰	۱۵	۱۹۶.۹۰۰	۱۲	۳۴۶.۵۹۱	۵	۱۸۰.۰۰۰
	ساخت شناور	۶	۷۸.۵۰۰	۱۹	۱.۸۲۲.۱۰۰	۱۶	۳.۰۳۵.۶۵۰	۱۸	۲.۰۱۹.۵۶۰	۴۳	۲۳۷۸۸۱۸
	تجهیزات و زیرساخت	۲	۲۰.۰۰۰	۱۱	۱.۴۸۳.۷۰۰	۲	۱۲۵.۳۹۳	۴	۳۷۶.۵۵۷	۱	۸۳۰.۰۰۰
	سرمایه در گردش	۰	۰	۱	۵۰.۰۰۰	۳	۴۱۰.۰۰۰	۴	۳۶۳.۰۰۰	۲	۹۰.۰۰۰
	ضمانت نامه	۰	۰	۲	۹۶.۶۵۰	۳	۲۳.۵۰۰	۱	۱۱.۲۰۳	۰	۰
	کارآفرینی	۰	۰	۵۷	۷۴.۲۰۰	۲۵۹	۲۱۹.۴۴۰	۱۷۸	۲۸۴.۷۳۰	۹۰	۱۸۵.۸۳۰
	تسهیلات متقاضی یارانه	۰	۰	۲	۵۲.۷۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
جمع کل		۳۱	۲۲۰.۸۰۰	۱۲۳	۳.۸۵۴.۰۵۰	۲۹۸	۴.۰۱۰.۸۸۳	۲۱۷	۳.۵۰۱.۶۴۱	۱۴۱	۳۶۶۴۴۴۸

۱۵۳.۶۰۰	۵	۶۶.۰۰۰	۶	۱۳۸.۷۳۰	۱۵	۱۹۳.۹۴۹	۳۴	۶۶.۵۰۰	۱۳	تعمیرات شناور	تسهیلات تایید شده
۱۰۹۵۲۳۰	۲۵	۲.۴۲۶.۴۰۰	۱۴	۲.۰۰۴.۱۰۴	۱۷	۱.۶۱۶.۶۹۰	۱۴	۷.۵۰۰	۱	ساخت شناور	
.	.	۱۴۹.۰۰۰	۳	۲۴۴.۰۰۰	۲	۳۶۹.۴۴۰	۵	.	.	تجهیزات و زیرساخت	
۴۰.۰۰۰	۱	۱۱۵.۰۰۰	۲	۳۳۶.۰۰۰	۳	۹۰.۰۰۰	۲	.	.	سرمایه در گردش	
.	.	۲۷.۶۹۶	۳	۲۳.۵۰۰	۳	۹۶.۶۵۰	۲	.	.	ضمانت نامه	
۱۵۵.۴۲۰	۸۱	۲۰۰.۷۸۰	۱۳۵	۲۱۹.۴۴۰	۲۵۹	۴۹.۵۰۰	۳۴	.	.	کارآفرینی	
.	.	.	.	.	.	۷۶.۲۰۰	۵	.	.	تسهیلات متقاضی یارانه	
۱۴۴۴۲۴۰	۱۱۲	۲.۹۸۴.۸۷۶	۱۶۳	۲.۹۶۵.۷۷۴	۲۹۹	۲.۴۹۲.۴۲۹	۹۶	۷۴.۰۰۰	۱۴	جمع کل	
۱۷۳.۶۰۰	۷	۳۰.۲۰۰	۳	۸۲.۶۸۸	۱۶	۷۷.۶۳۶	۱۲	۵۶.۵۰۰	۱۱	تعمیرات شناور	تسهیلات مصوب شده در بانک
۷۴۹۸۶۲	۷	۷۷.۵۶۰	۲	۶۵۴.۸۰۰	۵	۳۲۶.۹۴۴	۲	۷.۵۰۰	۱	ساخت شناور	
۳۸.۰۰۰	۲	.	.	۲۰۰.۰۰۰	۱	۱۰۰.۰۰۰	۱	.	.	تجهیزات و زیرساخت	
۵۵.۰۰۰	۲	۳۹۶.۰۰۰	۳	۴۰.۰۰۰	۱	۹۴.۸۵۰	۳	.	.	سرمایه در گردش	
.	.	۲۷.۶۹۶	۳	۷.۰۰۰	۱	۹۶.۶۵۰	۲	.	.	ضمانت نامه	
۱۲۴.۶۰۰	۶۴	۱۸۵.۷۸۰	۱۳۰	۲۱۹.۴۴۰	۲۵۹	۴۹.۵۰۰	۳۴	.	.	کارآفرینی	
.	.	.	.	.	.	۷۶.۲۰۰	۵	.	.	تسهیلات متقاضی یارانه	
۱۱۴۱۰۶۲	۸۲	۷۱۷.۲۳۶	۱۴۱	۱.۲۰۳.۹۲۸	۲۸۳	۸۲۱.۷۸۰	۵۹	۶۴.۰۰۰	۱۲	جمع کل	

چالش‌ها:

- ✓ تنگنای منابع مالی صندوق؛
- ✓ فعالیت صندوق در بستر نظام بانکی است و این نظام از قواعد خاص خود پیروی می‌کند؛
- ✓ وجود تعدد سازمان‌ها و نهادهای درگیر در حوزه صنایع دریایی که دارای مأموریت‌های یکسانی نیستند؛
- ✓ اقتصاد دریا، با وجود اینکه سهم زیادی در اشتغال دارد و ۷ استان ساحلی درگیر آن هستند، در برنامه‌ریزی‌های کلان کشور مغفول است. حال اینکه دریا فرصت‌های زیادی برای اقتصاد کشور می‌تواند به وجود بیاورد. گردشگری دریا، شیلات و دیگر حوزه‌های این بخش فرصت‌هایی هستند که می‌توان با راهبری جدی از آنها بهره‌مند شد. این در حالی است که ۲۴ درصد وسعت کشور در ۷ استان ساحلی و ۲۲ درصد جمعیت ایران در این ۷ استان زندگی می‌کنند.
- ✓ سهم بخش دریا از اقتصاد مقاومتی، نیاز به بازبینی دارد. چون این بخش هم توان گردشگری دارد و هم در آن رقابت کمی وجود دارد.

✓ مشکل دیگر در این بخش چالش‌های درون سازمانی است که مربوط به مجموعه‌ای از مقررات، اساسنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و قوانین اجرایی است که در سایه برخی از قوانین متضاد شکل گرفته است و عملاً توان سازمان را برای حرکت رو به جلو با مقاومت مواجه کرده است.

✓ چالش دیگر در خصوص سرمایه‌گذاران خارجی است که نیاز است به این گروه تضمین‌های لازم توسط صندوق توسعه صنایع دریایی به نحوی مؤثر و با کمترین زمان ممکن داده شود. به گونه‌ای که زمینه برای تشویق سرمایه‌گذاران خارجی فراهم گردد.

۳-۴-۶- صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک

ماموریت این صندوق، فراهم آوردن راهکارهای اثربخش و کارا در توسعه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک غیردولتی، کوتاه کردن مدت زمان اجرای طرح‌های اشتغال‌زا و دارای توجیه اقتصادی، با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته و تضمین و تسهیل در توفیق تسهیلات اعطایی بانکها و موسسه مالی و اعتباری به صنایع کوچک می‌باشد.

جدول ۳-۲۸: ضمانت‌نامه‌های صادره و تمدید (فقره - میلیارد ریال)

سال	تعداد صادره	مبلغ صادره	تعداد تمدید	مبلغ تمدید	تعداد کل	مبلغ کل
۱۳۹۲	۲۹	۱۵۴,۹	۲۰	۹۹,۶	۴۹	۲۵۴
۱۳۹۳	۵۷	۲۰۱,۲	۱۹	۱۰۰,۹	۷۶	۳۰۲
۱۳۹۴	۲۵۲	۹۷۰	۲۸	۱۲۴,۷	۲۸۰	۱۰۹۵
۱۳۹۵	۲۳۳	۱۲۸۶,۴	۱۱۵	۵۴۶,۹	۳۴۸	۱۸۳۳
۱۳۹۶	۱۸۸	۱۶۵۵	۱۶۳	۹۷۶,۷	۳۵۱	۲۶۳۲
۱۳۹۷	۹۸	۸۶۷,۹	۱۹۵	۱۲۷۲,۴	۲۹۳	۲۱۴۰
۱۳۹۸	۲۴	۱۸۸,۶	۱۳۳	۹۳۲	۱۵۷	۱۱۲۱
۱۳۹۹	۲۸	۳۰۵,۴	۱۱۲	۸۴۱,۸	۱۴۰	۱۱۴۷

علی‌رغم رشد همواره مثبت تعداد و مبلغ ضمانت‌نامه‌ها تا سال ۱۳۹۶، از سال ۱۳۹۷ این روند برعکس شده است؛ به طوریکه، صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک در سال ۱۳۹۸ در مجموع با ۱۵۷ فقره ضمانت‌نامه صادره و تهدیدی، تسهیلات صنعتی بالغ بر ۱۱۲۱ میلیارد ریال که مورد درخواست واحدهای کوچک و متوسط صنعتی در سطح کشور بوده است را ضمانت کرده است.

در حالیکه این آمار در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۹۳ فقره ضمانت‌نامه و تسهیلات صنعتی بالغ بر ۲۱۴۰ میلیارد ریال بوده است. بعلاوه، در سال ۱۳۹۹ نیز ۱۴۰ فقره ضمانت‌نامه صادر یا تمدید شده که تسهیلات صنعتی آنها به ارزش ۱۱۴۷ میلیارد ریال ضمانت شده است. این در شرایطی بوده است که بخش عمده‌ای از واحدهای صنعتی دوران پساتحریم را طی می‌کنند و دارای فعالیت اندک و خروج از رکود هستند. صندوق در ضمن با بررسی خطوط تولید واحدها با بدهی، بدهی آنها را استمهال کرده تا تولید و اشتغال آنها حفظ شده و خسارات پرداخت شده به سیستم بانکی را در زمانی معقول بازگردانند.

جدول ۳-۲۹: ضمانت‌نامه‌های صادره به تفکیک نوع ضمانت‌نامه

سال	نوع ضمانت نامه	مبلغ (میلیارد ریال)	تعداد
۱۳۹۲	اعتباری توسعه	۶,۱	۳
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۳۲,۸	۲۳
	اعتباری ایجاد	۱۱۵,۶	۲۳
۱۳۹۳	اعتباری توسعه	۵۹	۲۴
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۱۹,۸	۲۴
	اعتباری ایجاد	۱۲۳,۳	۲۸
۱۳۹۴	اعتبار خریدار	۷۵,۵	۸
	اعتباری توسعه	۲۳۴,۸	۵۸
	اعتباری سرمایه در گردش	۴۴۴	۸۲
	اعتباری ایجاد	۲۹۸,۱	۸۳
	پیش پرداخت	۱۹	۱۵
	حسن انجام کار	۱۷,۶	۱۸
۱۳۹۵	شرکت در مناقصه	۵,۷	۱۶
	اعتبار خریدار	۲۹,۴	۱۰
	اعتباری توسعه	۱۶۷,۲	۳۰
	اعتباری سرمایه در گردش	۸۵۸,۶	۱۱۳
	اعتباری ایجاد	۶۱۶,۲	۹۰
	پیش پرداخت	۹۵,۶	۳۱
۱۳۹۶	حسن انجام کار	۴۵,۷	۴۲
	شرکت در مناقصه	۲۰,۶	۳۲
	اعتبار خریدار	۳۰,۵	۳
	اعتباری توسعه	۲۵۸,۸	۳۳
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۲۳۲,۲	۱۴۴
	اعتباری ایجاد	۹۵۵,۶	۸۷

سال	نوع ضمانت نامه	مبلغ (میلیارد ریال)	تعداد
۱۳۹۷	پیش پرداخت	۵۹,۶	۲۳
	حسن انجام کار	۷۳,۶	۴۶
	شرکت در مناقصه	۲۱,۴	۱۵
	اعتبار خریدار	۳۵,۶	۷
	اعتباری توسعه	۲۲۱,۳	۲۹
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۱۰۸,۸	۱۲۲
	اعتباری ایجادى	۶۶۳,۳	۷۲
	پیش پرداخت	۴۱,۴	۲۲
	حسن انجام کار	۶۴,۸	۳۹
۱۳۹۸	شرکت در مناقصه	۵,۲	۲
	اعتبار خریدار	۲۰,۲	۳
	اعتباری توسعه	۳۳,۳	۶
	اعتباری سرمایه در گردش	۶۷۶,۵	۷۳
	اعتباری ایجادى	۲۸۴,۸	۲۲
	پیش پرداخت	۳۳,۹	۱۴
	حسن انجام کار	۶۳,۳	۳۴
	شرکت در مناقصه	۸,۶	۵
	اعتبار خریدار	۳۰	۳
۱۳۹۹	اعتباری توسعه	۴۴	۵
	اعتباری سرمایه در گردش	۶۱۰	۶۳
	اعتباری ایجادى	۲۹۶	۲۳
	پیش پرداخت	۸۸	۱۸
	حسن انجام کار	۷۳	۲۴
	شرکت در مناقصه	۵	۴
	مجموع	۱۰۵۲۳,۳	۱۶۹۴

صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹، با ضمانت بالغ بر ۱۰۵۲۳,۳ میلیارد ریال در قالب انواع ضمانت‌های مختلف اعتباری توسعه، اعتباری سرمایه در گردش، اعتباری ایجادى، پیش پرداخت، حسن انجام کار، شرکت در مناقصه، اعتبار خریدار توانسته بخش عمده‌ای از بدهی صاحبان صنایع کوچک به بانک‌ها را تسویه حساب کند. در سال ۱۳۹۸، ۶۰ درصد ضمانت‌نامه‌ها در زمینه سرمایه‌های در گردش، ۲۵ درصد ضمانت نامه های ایجادى، ۶ درصد ضمانت‌نامه های حسن انجام کار و ۹ درصد مابقی به سایر ضمانت‌نامه ها مربوط بوده است.

۳-۴-۷- صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته

این صندوق با هدف حمایت از سرمایه گذاری ریسک پذیر و ارائه خدمات کارشناسی، صدور ضمانت نامه و حمایت مالی و اعتباری از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته از طریق ارائه تسهیلات و یا اعطای کمک های بلاعوض به افراد حقیقی یا حقوقی تشکیل شده است.

جدول ۳-۳: عملکرد صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته (فقره- میلیارد ریال)

سال	قرار داد منعقد	مبلغ قراردادهای	ضمانت نامه	مبلغ ضمانت نامه	تسهیلات پرداختی	درصد رشد تسهیلات پرداختی	باز پرداخت تسهیلات اعطایی
۱۳۹۲	۲۹	۱۲۷	۳	۵,۵	۱۶۹	-	۲۰۴
۱۳۹۳	۲۷	۲۹۹	۳	۴	۱۸۹	۱۲	۲۳۳
۱۳۹۴	۱۰۷	۹۸۰	۱۳	۲۶۳	۵۲۳	۱۷۶	۲۰۷
۱۳۹۵	۱۶۰	۶۶۷	۹۶	۵۰۴	۶۳۵	۲۱	۴۳۰
۱۳۹۶	۱۵۶	۸۰۲	۱۵۶	۶۲۰	۵۴۵	-۱۴	۶۲۵
۱۳۹۷	۸۸	۶۱۶	۱۳۹	۷۰۹	۵۳۷	-۲	۶۲۴
۱۳۹۸	۷۴	۷۳۴	۱۵۱	۸۶۸	۶۱۶	۱۵	۶۸۱
۱۳۹۹	۷۲	۱۳۷۵	۱۷۷	۱۱۱۰	۹۳۵	-	۸۳۰

در سال ۱۳۹۸ و سال ۱۳۹۹ عملکرد صندوق به لحاظ تعداد و مبلغ ضمانت نامه پس از دو سال افول، رشد خوبی داشته است. به طور کلی انجام اقداماتی شامل افزایش سرمایه صندوق، اصلاح ساختار صندوق، اصلاح آئین نامه ها، ایجاد نمایندگی در استان ها و کوتاه کردن فرآیندها و بروکراسی برای تسهیل و تسریع در ارائه خدمات صندوق، موجب شد تا صندوق نسبت به سنوات گذشته عملکرد موفقتری داشته و در ارائه خدمات رکوردشکنی کند.

چالش ها:

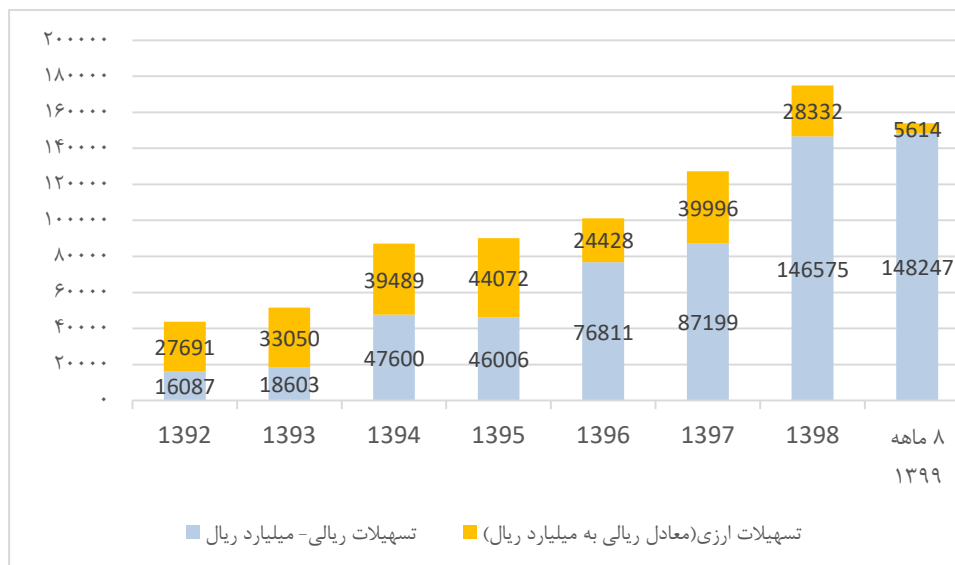
صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته در حال حاضر با چالش هایی از قبیل یافتن راهیایی برای افزایش سرمایه صندوق جهت حمایت از طرح های ساخت داخل و پرداخت یارانه سود تسهیلات به شرکت های حوزه صنایع پیشرفته مواجه است. بعلاوه، نیاز به ایجاد تحول در حوزه منابع انسانی و استفاده از نیروهای تحصیل کرده از دانشگاه های معتبر کشور و جذب نخبگان از چالش های مهمی است که بایستی برای آن برنامه ریزی شود.

۳-۴-۸- بانک صنعت و معدن

بانک صنعت و معدن از موسسات وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده که مأموریت آن تامین مالی مناسب برای بخش صنعت و معدن می باشد.

این بانک توانسته است با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی و خط اعتباری فاینانس چین و سایر خطوط اعتباری در تامین مالی طرح‌های زیربنایی کشور نظیر نیروگاه‌ها، خطوط ریلی و کارخانجات پتروشیمی، فولاد، سیمان و... نقش مهمی ایفا نماید.

در نمودار ۳-۱۸ و جدول ۳-۳۱ عملکرد این بانک در خصوص پرداخت تسهیلات و کمک به تکمیل و توسعه زیرساخت‌ها ارائه شده است.

نمودار ۳-۱۸: تسهیلات پرداختی بانک صنعت و معدن

در کنار عملکرد بانک صنعت و معدن در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان ۸ ماهه سال ۱۳۹۹ معادل ۸۲۹،۷۹۹ میلیارد ریال تسهیلات ریالی و ارزی ارائه داده است. این بانک در سال ۱۳۹۸ و ۸ ماهه ۱۳۹۹ با وجود مشکلاتی مانند تحریم‌ها و تاثیرات همه‌گیری ویروس کرونا عملکرد خوبی داشته است؛ بطوریکه در سال ۱۳۹۸ توانسته است مجموع میزان تسهیلات ارزی و ریالی را نسبت به مدت مشابه سال پیش از آن ۳۷ درصد افزایش دهد.

جدول ۳-۳۱: اقدامات بانک صنعت و معدن در خصوص تکمیل و توسعه زیر ساخت ها

اشتغال	مبلغ سرمایه گذاری ارزی (میلیون یورو)	تسهیلات		تعداد طرح	نوع صنعت
		ریالی (میلیارد ریال)	ارزی (میلیون یورو)		
۱۴۷۴	۳۳۲۰,۴	۵۹,۸	۲۵۵۴	۲۶	انرژی (نیروگاهی)
۴۴۸۰	۳۲۹۶,۰	۷۰۰,۰	۲۵۲۹	۱۱	پتروشیمی، نفت و گاز
۱۲۸۸۶	۳۸۰۹,۹	۵۲۱۹,۰	۲۸۸۰	۴۳	فولاد
۳۹۵۳	۳۹۶,۷	۲۳۸۴,۱	۲۸۲	۴۳	ساختمان و کاشی
۱۵۷۷	۲۷۸,۰	۲۸۶۲,۷	۱۸۶	۸	سیمان
۲۷۸۴	۲۸۱۸,۴	۱۹۹۵۴۶,۷	۲۱۲	۴۱	داروسازی
۵۱۸۵	۸۱۲,۴	۳۷۹۵,۳	۵۸۸	۵۶	شیمیایی
۸۲۰	۲۱۸۴,۵	۱۹۲۵,۸	۱۶۶۲	۷	زیربنایی
۱۸۱۳	۱۷۵,۰	۱۶۰۵,۳	۱۱۹	۸	خودرو
۴۰۳۵	۳۱۰,۲	۵۷۴,۵	۲۳۳	۲۵	نساجی
۲۲۴۸	۵۵۲,۷	۳۱۶۱,۰	۳۹۴	۲۵	فلزی
۵۹۳۵	۵۹۱,۷	۳۹۶۴,۲	۴۱۶	۴۶	غذایی

۳-۴-۹- صندوق توسعه ملی

صندوق توسعه ملی به استناد تبصره (۳) بند (خ) اساسنامه صندوق (ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور) که مقرر می‌دارد "اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود" و همچنین با توجه به چارچوب قراردادهای عاملیت صندوق که به استناد جزء (۳) بند "ت" اساسنامه تعیین شده است، از سال ۱۳۹۰ تاکنون در قالب قراردادهای عاملیت ارزی و از سال ۱۳۹۱ نیز در قالب قراردادهای سپرده‌گذاری ارزی اقدام به اعطای تسهیلات ارزی از طریق بانک‌های عامل به متقاضیان نموده است.

در جدول ۳-۳۲ خلاصه عملکرد ارزی صندوق از سال ۱۳۹۰ تا پایان آذر سال ۱۳۹۹ به تفکیک نوع قرارداد منعقد با بانک‌های عامل ارائه شده است.

جدول ۳-۳: خلاصه عملکرد ارزی صندوق از سال ۱۳۹۰ تا پایان آذر ۱۳۹۹

نوع قرارداد	کل مبلغ قراردادها (میلیون دلار)	طرح های تامین مالی شده تاکنون	
		جمع مبالغ (میلیون دلار)	تعداد طرح
عاملیت	۱۱۶۱۴۳ ^(۱)	۳۴۰۹۶ ^(۲)	۳۱۸ ^(۳)
سپرده گذاری	۷۲۳۹	۵۵۱۵	۴۶
جمع کل	۱۲۳۳۸۲	۳۹۶۱۱	۳۶۴

۱- مطابق مصوبه مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۲۳ هیات عامل صندوق، مبلغ ۵,۸۲۰ میلیون دلار سهمیه جهت تخصیص به بانک های عامل تصویب شد که قرارداد ۱۳ بانک به مبلغ ۴,۹۲۰ میلیون دلار در نهم ماهه سال ۱۳۹۹ منعقد و ابلاغ شده است.
۲- اطلاعات طرح های تامین مالی شده تاکنون، شامل کلیه طرح های فعال مسدود شده (۳۱۶ طرح) و طرح های تسویه شده (۲ طرح) می باشد.

عمده ی منابع ارزی صندوق از لحاظ بخش اقتصادی، در بخش نفت و گاز و پتروشیمی و از لحاظ منطقه اجرای طرح، در مناطق کمتر توسعه یافته اعطا شده است. تا پایان آذر سال ۱۳۹۹ بیش از ۸۸٪ منابع ارزی مسدود شده به نفع متقاضیان، به مرحله گشایش اعتبار (دریافت پوشش) و حدود ۶۵٪ نیز به مرحله پرداخت قطعی رسیده است.

عاملیت ارزی

در قراردادهای عاملیت ارزی با توجه به مشخص بودن اولویتهای اعطای تسهیلات و مدت و مبلغ قرارداد، بانک عامل موظف است در چارچوب اولویتهای اعلام شده توسط صندوق، ضمن احراز اهلیت متقاضیان دریافت تسهیلات ارزی، طرح های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی را جهت اعلام وصول و طی سایر مراحل تامین مالی به صندوق توسعه ملی ارسال نماید. در این نوع قرارداد، بانک عامل ضامن بازپرداخت اصل و سود تسهیلات دریافتی متقاضی به صندوق می باشد.

فرایند اعطای تسهیلات ارزی جهت تامین مالی طرح های متقاضی تسهیلات، از محل قراردادهای عاملیت ارزی در صندوق توسعه ملی شامل ۴ مرحله زیر می باشد:

(۱) اعلام وصول: شناسنامه اعتباری طرح های ارزی که از نظر بانک عامل دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی بوده و متقاضی طرح دارای اهلیت می باشد به صندوق ارسال شده و در صورت انطباق با نظام نامه، ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی صندوق، اعلام وصول (پذیرش اولیه) می شوند.

(۲) اعلام مسدودی: پس از اعلام وصول، بانک عامل می تواند قرارداد مشارکت برای اجرای طرح را با متقاضی منعقد و با ارسال مدارک مربوطه (شامل تصویر قرارداد بانک با متقاضی، فیش واریز کارمزد تعهد، اقرارنامه پذیرش ریسک نوسانات نرخ ارز و جدول پیش بینی اقساط) نسبت به دریافت مسدودی برای طرح، که به مفهوم تخصیص تسهیلات ارزی از محل منابع صندوق است، اقدام کند. بدیهی است

در صورت عدم ارسال مستندات لازم در مهلت مقرر، اعلام وصول طرح لغو شده و در صورت ارائه دلائل توجیهی کافی از سوی بانک عامل، مهلت مذکور تمدید می‌گردد.

۳) گشایش اعتبار (صدور پوشش): بانک عامل پس از انجام اقدامات لازم برای گشایش اعتبار جهت خرید ماشین‌آلات، تجهیزات و... طرح، مدارک لازم را به بانک مرکزی ارسال نموده و بانک مرکزی اقدام به صدور پوشش تأمین ارزی طرح از محل منابع صندوق می‌نماید. با توجه به نهایی شدن عملیات گشایش اعتبار در بانک مرکزی و فاصله کوتاه بین گشایش اعتبار و صدور پوشش، ملاک عمل در صندوق، تاریخ شمسی سند اعلامی توسط بانک مرکزی می‌باشد. ضمناً بانک عامل می‌تواند تا سقف مسدودی مصوب صندوق برای طرح، اقدام به گشایش اعتبارات مربوطه نماید.

۴) پرداخت قطعی: بانک عامل به منظور پرداخت گشایش انجام شده، اسناد مربوطه را به همراه درخواست کتبی به بانک مرکزی ارسال نموده و بانک مرکزی نیز پس از بررسی این اسناد، اقدام به پرداخت می‌نماید. تاریخ سند پرداختی قطعی بانک مرکزی، ملاک زمان پرداخت به طرح می‌باشد.

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

جدول ۳-۳: توزیع سالانه منابع ارزی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ارزی به تفکیک مراحل تامین مالی طرح‌های فعال (میلیون دلار - درصد)

سال	اعلام وصول شده			مسدود شده			گشایش اعتبار شده			پرداخت شده	
	مبلغ	سهم مبلغ	تعداد طرح ^(۱)	مبلغ	سهم مبلغ	تعداد طرح ^(۱)	مبلغ	سهم مبلغ	تعداد طرح ^(۲)	مبلغ	سهم مبلغ
۱۳۹۰	۱،۴۷۰	۴	۶۸	۱،۴۷۰	۴،۳	۶۸	۱۶۳	۱	۱۶	۱۹	۰،۱
۱۳۹۱	۹،۵۰۳	۲۸	۸۲	۹،۵۰۳	۲۸،۰	۸۲	۳،۵۸۱	۱۲	۳۸	۱،۰۹۲	۵،۰
۱۳۹۲	۱،۹۲۰	۶	۴۳	۸۴۸	۲،۵	۱۳	۳،۸۴۳	۱۳	۶۵	۱،۴۵۷	۶،۶
۱۳۹۳	۶،۳۶۸	۱۹	۶	۶۶۲	۱،۹	۲۱	۲،۸۲۵	۹	۸۸	۱،۳۸۶	۶،۳
۱۳۹۴	۸،۱۲۸	۲۴	۶۲	۹،۶۱۰	۲۸،۳	۲۲	۲،۷۳۰	۹	۴۴	۳،۱۸۲	۱۴،۵
۱۳۹۵	۱،۵۷۱	۵	۱۴	۵،۷۴۷	۱۶،۹	۵۹	۵،۲۲۰	۱۷	۸۴	۳،۰۰۴	۱۳،۷
۱۳۹۶	۱،۷۸۴	۵	۲۴	۱،۵۰۴	۴،۴	۱۷	۶،۶۷۲	۲۲	۷۷	۵،۰۱۱	۲۲،۹
۱۳۹۷	۲،۷۷۳	۸	۱۶	۳،۴۴۴	۱۰،۱	۲۹	۲،۷۱۹	۹	۶۵	۴،۲۳۴	۱۹،۳
۱۳۹۸	۴۴۳	۱	۱	۷۲۵	۲،۱	۳	۲،۳۱۰	۸	۴۰	۲،۱۶۶	۹،۹
نهم ماهه ۱۳۹۹	-	-	-	۴۴۸	۱،۳	۲	-۱۹	۰	۱۵	۳۶۲	۱،۷
جمع	۳۳،۹۶۰	۱۰۰	۳۱۶	۳۳،۹۶۱	۱۰۰	۳۱۶	۳۰،۰۴۴	۱۰۰	۳۱۳	۲۱،۹۱۳	۱۰۰

۱- تعداد طرح‌های فعال موجود به تفکیک سال اعلام وصول یا مسدودی گزارش شده است.

۲- منظور تعداد طرح‌هایی است که در سال مشخص شده، برای آنها گشایش اعتبار (پوشش) یا پرداخت قطعی (صادر یا ابطالی) ثبت شده است و جمع کل نیز مبین تعداد طرح‌های فعال موجود دارای گشایش اعتبار (پوشش) یا پرداخت قطعی در زمان گزارش‌دهی می‌باشد.

- اطلاعات اعلام وصول، مسدودی، پوشش و پرداخت طرح‌های تسویه شده از جامعه آماری طرح‌های فعال حذف شده‌اند.

در نهم ماهه ۱۳۹۹ از ۱۵ طرحی که برای آنها پوشش صادر شده، پوشش ۷ طرح به مبلغ بیش از ۹۹ میلیون دلار افزایش و پوشش ۸ طرح دیگر نیز به مبلغ ۱۱۸ میلیون دلار کاهش یافته یا ابطال شده و در مجموع ۱۹ میلیون دلار از پوشش‌های صادره کاسته شده است.

۳-۵- توسعه زیرساخت‌ها

۳-۵-۱- توسعه زیرساخت‌های فیزیکی

۳-۵-۱-۱- توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی

سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران یکی از سازمان‌های توسعه‌ای وابسته به وزارت بوده که نقش سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، ساماندهی و پشتیبانی از ایجاد و توسعه شهرکها و نواحی صنعتی کشور را در چارچوب سیاست‌های کلی وزارت به منظور فراهم سازی زمینه کارآمدی و رقابت پذیری آنها با استفاده از منابع داخلی و خارجی بر عهده دارد.

این سازمان در چارچوب وظایف خود زمینه شکل گیری و توانمندسازی صنایع کوچک و همچنین ایجاد و توسعه شهرکها و نواحی صنعتی روستایی را دنبال کرده و نواحی صنعتی روستایی در سراسر کشور نیز از سازمان های جهاد کشاورزی استان ها به شرکت شهرک های صنعتی استان (سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران) واگذار گردیده است که در این ارتباط فضای مشخصی در نواحی صنعتی برای استقرار صنایع تبدیلی در راستای سیاست فوق و قانون حمایت از ایجاد نواحی صنعتی روستایی اختصاص داده شد.

جدول ۳-۳۴: مهمترین فعالیت های سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران از سال ۱۳۹۸-۱۳۹۲

ردیف	موضوع	واحد سنجش	عملکرد
۱	تصویب شهرک و ناحیه صنعتی جدید	شهرک/ناحیه صنعتی	۸۶
۲	صدور و تمدید پروانه تاسیس و صدور پروانه بهره برداری /غیر دولتی	شهرک/ناحیه صنعتی	۸۳
۳	بهره برداری شهرک و ناحیه صنعتی	شهرک/ناحیه صنعتی	۱۱۲
۴	تامین زمین برای شهرک و نواحی صنعتی	شهرک/ناحیه صنعتی	۸۴
۵	تملک زمین	هکتار	۲۷۰۰۰
۶	تعداد شهرکها و نواحی صنعتی دارای آب	شهرک/ناحیه صنعتی	۱۲۳
۷	میزان آب تأمین شده	لیتر بر ثانیه	۳۵۴۱
۸	تعداد شهرکها و نواحی صنعتی دارای برق	شهرک/ناحیه صنعتی	۱۱۵
۹	میزان برق تأمین شده	مگا وات	۳۵۱۱
۱۰	تعداد شهرکها و نواحی صنعتی دارای گاز	شهرک/ناحیه صنعتی	۲۱۷
۱۱	تعداد شهرکها و نواحی صنعتی دارای تلفن ثابت	شهرک/ناحیه صنعتی	۲۴۵
۱۲	تعداد شهرکها و نواحی صنعتی متصل به اینترنت از طریق فیبر نوری	شهرک/ناحیه صنعتی	۲۲۷
۱۳	واحدهای کارگاهی تکمیل شده	کارگاه	۱۰۱۱
۱۴	شهرکهای فناوری به بهره برداری رسیده	شهرک	۳
۱۵	مراکز خدمات فناوری و کسب و کار به بهره برداری رسیده	مرکز	۱۶
۱۶	انعقاد قرارداد حق بهره برداری زمین در شهرکها و نواحی صنعتی	قرارداد	۲۸۲۵۳
۱۷	واگذاری زمین جهت احداث واحد صنعتی	هکتار	۱۹۱۹۲
۱۸	بهره برداری واحدهای صنعتی	واحد	۱۵۹۰۲
۱۹	ایجاد اشتغال پایدار	نفر	۳۰۶۵۷۰
۲۰	تعداد خوشه های شناسایی شده	خوشه کسب و کار	۲۹۲
۲۱	تعداد پروژه های امکانسجی توسعه خوشه ای	خوشه کسب و کار	۹۱
۲۲	تعداد پروژه های توسعه خوشه ای خاتمه یافته	خوشه کسب و کار	۸۶
۲۳	تعداد مشاور مستقر در مراکز خدمات فناوری و کسب و کار	مشاور	۵۶۰
۲۴	تعداد واحد فناور مستقر در شهرکهای فناوری	واحد	۷۳
۲۵	تعداد مراکز خدمات فناوری و کسب و کار به بهره برداری رسیده	مرکز	۱۸
۲۶	تعداد شهرکهای فناوری به بهره برداری رسیده	شهرک	۵
۲۷	تعداد شرکتهای دانش بنیان	شرکت	۵۹۴
۲۸	تعداد واحدهای صنعتی مستعد دانش بنیان شناسایی شده	واحد	۱۳۳۸
۲۹	تعداد نیازهای فناورانه شناسایی شده	نیاز	۱۲۳۲

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

ردیف	موضوع	واحد سنجش	عملکرد
۳۰	تعداد نیازهای فناورانه رفع شده	نیاز	۲۶۳
۳۱	تعداد خدمات کلینیکی ارائه شده به واحدهای صنعتی از طریق سامانه خدمات کلینیکی	خدمت کلینیکی	۱۰۵۶
۳۲	برنامه حمایتی و توانمند سازی پیمانکاران	برنامه	۱۸۰
۳۳	حجم قراردادهای منعقد شده با کارفرمایان داخلی و خارجی برای اعضا	میلیارد ریال	۲۷۰۰
۳۴	صادرات بنگاه های کوچک و متوسط مستقر در شهرک ها و نواحی صنعتی کشور	میلیون دلار	۶۳۳۲
۳۵	صادرات کنسرسیوم های صادراتی	میلیون دلار	۲۹۸
۳۶	صادرت شرکت های مدیریت صادرات	میلیون دلار	۱۰۰
۳۷	بازدید و اخذ غرفه نمایشگاه های داخلی	واحد صنعتی	۱۱۲۷۲
۳۸	بازدید و اخذ غرفه نمایشگاه های خارجی	واحد صنعتی	۲۲۷۸
۳۹	اعزام مدیران شرکت های دوره sme به آلمان برای مشارکت با شرکت های آلمانی (GIZ)	نفر	۱۷۶
۴۰	انعقاد تفاهم نامه خارجی	فقره	۵
۴۱	تعداد واحدهای به بهره برداری رسیده غیر فعال مجددا راه اندازی شده	واحد صنعتی	۵۲۹۸
۴۲	معرفی و پذیرش واحدهای صنعتی در فرابورس	تعداد معرفی شده	۵۲۶
		تعداد پذیرش شده	۱۰
۴۳	اجرای طرح کمک های فنی و اعتباری	تعداد قراردادهای منعقد شده	۳۲
		مبالغ قراردادهای منعقد شده (میلیون ریال)	۱۱۵۱۰۰
		اشتغالزایی-نفر	۱۲۷
۴۴	اجرای طرح کمک به نوسازی و تجدید ساختار صنایع	تعداد قراردادهای منعقد شده	۳۶
		مبالغ قراردادهای منعقد شده (میلیون ریال)	۳۲۰۹۲۵
		اشتغالزایی-نفر	۱۹۴
۴۵	تهیه طرح تیپ صنعتی (در راستای توسعه سرمایه گذاری های داخلی)	تعداد	۵۳۸
۴۶	عضویت جهت ثبت نام در سامانه های داخلی فروش محصولات یا خرید اعتباری مواد اولیه	تعداد	۱۹۹
۴۷	دوره های آموزشی برگزار شده	دوره	۲۹۰۶۶
۴۸	شرکت کنندگان در دوره های آموزشی برگزار شده	نفر	۶۹۱۶۹۳

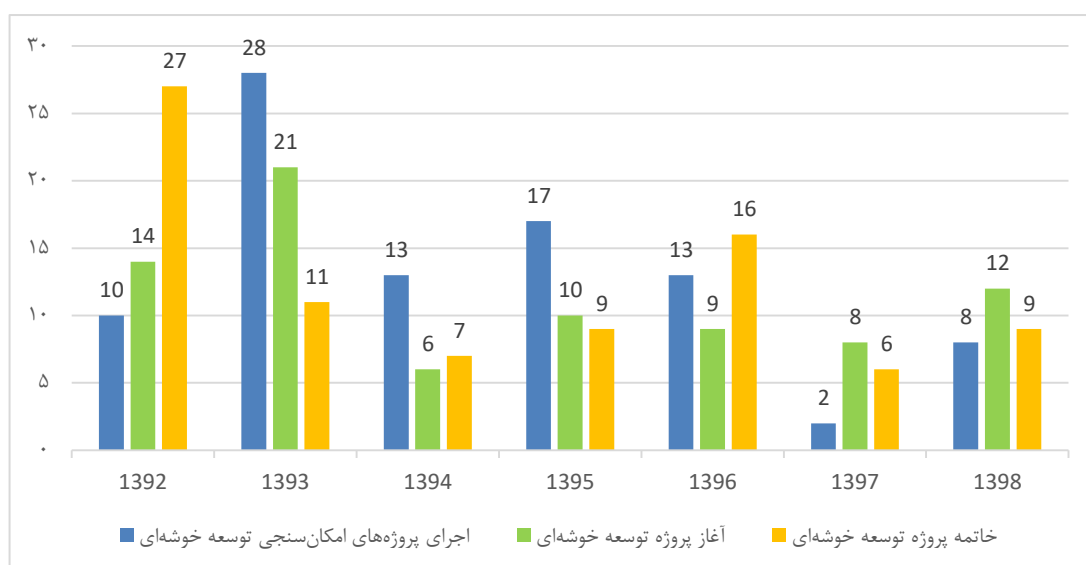
عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

ردیف	موضوع	واحد سنجش	عملکرد
۴۹	میزان آموزش شرکت کنندگان در دوره های آموزشی	نفر-ساعت	۱۲۵۶۵۷۴۳
۵۰	تورهای صنعتی برگزار شده	تورصنعتی	۲۲۹۷
۵۱	اعضای تورهای صنعتی	نفر	۴۷۷۸۵
۵۲	استارت آپ ها	ایده	۹۲
۵۳	تعداد نماینده (واحد) بیمه مستقر شده در شهرکها و نواحی صنعتی	واحد	۱۹۹
۵۴	تعداد بیمه نامه های صادره برای صنایع کوچک	فقره	۶۵۶۰
۵۵	احداث و بهره برداری از مراکز ارتقاء مهارتهای فنی و حرفه ای	مرکز	۳۶
۵۶	مدول تصفیه خانه های فاضلاب اجرا شده	مدول تصفیه خانه	۷۰
۵۷	شهرکها و نواحی صنعتی دارای تصفیه خانه فاضلاب اجرا شده	شهرک و ناحیه	۵۲
۵۸	تعداد واحد های متصل به تصفیه خانه فاضلاب در شهرکها و نواحی صنعتی	واحد	۱۳۲۴۵
۵۹	شبکه فاضلاب	شهرک و ناحیه	۷۶
۶۰	استفاده مجدد از پساب	سیستم	۲۹
۶۱	پروژه های ارزیابی زیست محیطی	شهرک و ناحیه	۸۹
۶۲	تعداد ایستگاههای آتش نشانی	ایستگاه	۱۶۹
۶۳	تعداد ماشین های آتش نشانی	ماشین	۱۸۵
۶۴	تعداد مراکز بهداشتی	شهرک و ناحیه	۳۹
۶۵	تعداد آمبولانس	شهرک و ناحیه	۹
۶۶	انجام مطالعات ضرورت ایجاد و مکانیابی	شهرک/ناحیه صنعتی	۱۳۴
۶۷	انجام مطالعات ضرورت و امکان توسعه	شهرک/ناحیه صنعتی	۸۹
۶۸	کاشت نهال (درخت و درختچه)	اصله (میلیون)	۴
۶۹	افزایش سطح فضای سبز شهرکها و نواحی صنعتی به میزان	هکتار	۱۵۱۹
۷۰	اجرای سیستم آبیاری قطره ای تحت فشار با توجه به کمبود منابع آبی	کیلومتر	۱۶۱۰
۷۱	اخذ اسناد مالکیت جدید	شهرک/ناحیه صنعتی	۱۳۴
۷۲	اخذ اسناد مالکیت ثبتی اراضی شهرک و ناحیه صنعتی	هکتار	۳۰۰۰۰
۷۳	اخذ اسناد تفکیکی اراضی شهرک و ناحیه	هکتار	۴۵۰۰۰
۷۴	واگذاری اداره امور به شرکتهای خدماتی(اصل ۴۴)	شهرک/ناحیه صنعتی	۲۵۲
۷۵	تعیین تکلیف قراردادهای راکد و غیر فعال	استان	۳۱

۳-۵-۱-۲- توسعه صنایع کوچک و متوسط و خوشه های کسب و کار

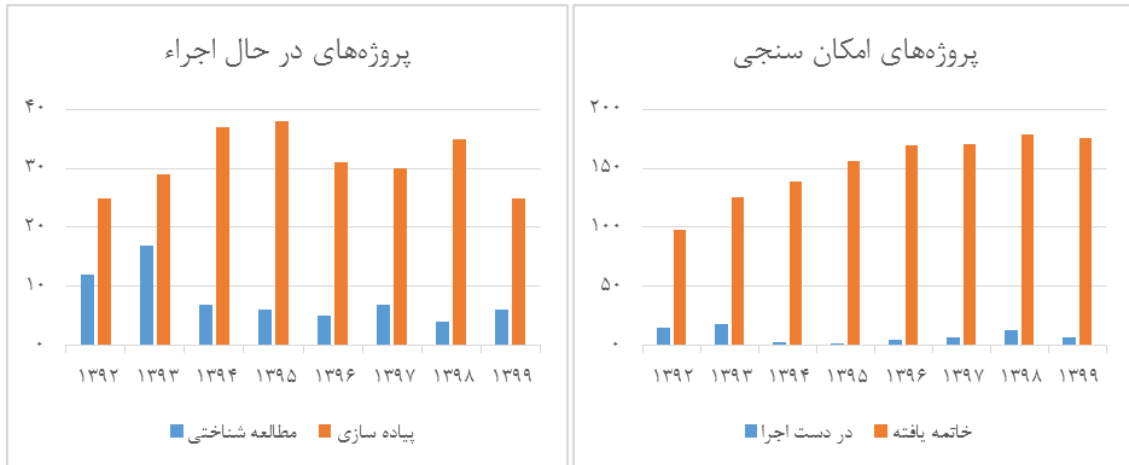
شهرک های صنعتی راهکاری متداول جهت رشد و توسعه اقتصادی کشورها بویژه کشورهای با سطح درآمدی پایین است. توسعه شهرک های صنعتی به ویژه برای کشورهایی که در مراحل اولیه توسعه هستند بسیار جذاب بوده و به عنوان ابزاری برای رشد اقتصادی توصیه شده است. ایجاد چارچوب سازمانی یکپارچه، خدمات مدرن و توسعه زیرساخت های فیزیکی و ... از مزایای این شهرک های محسوب می شود. سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران به عنوان یک سازمان توسعه ای در حوزه های حمایت از بنگاه های کوچک و متوسط و ایجاد و توسعه زیرساخت های صنعتی، مشغول فعالیت است.

نمودار ۳-۱۹ عملکرد سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی در حوزه توسعه خوشه های کسب و کار از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ را به تصویر می کشد.

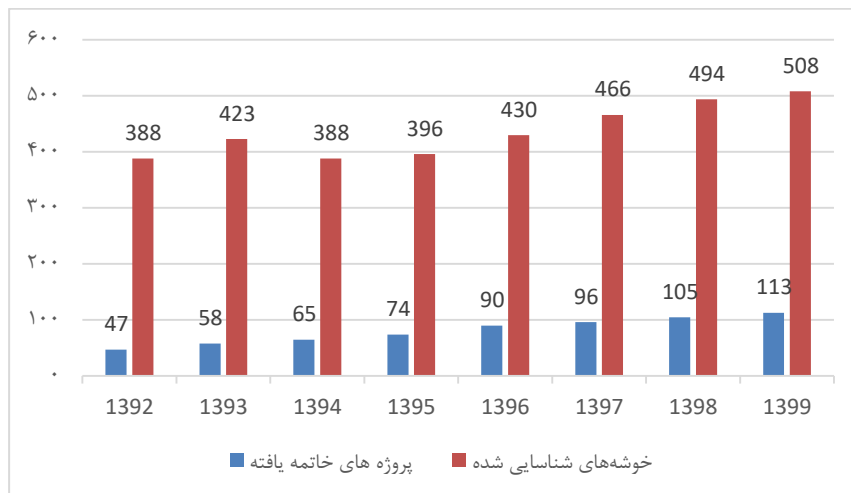

نمودار ۳-۱۹: عملکرد توسعه خوشه های کسب و کار

وضعیت خوشه های شناسایی شده، پروژه های امکان سنجی، پروژه های در حال اجرا و پروژه های خاتمه یافته در نمودار ۳-۲۰ و نمودار ۳-۲۱ ارائه شده است.

نمودار ۳-۲۰: وضعیت موجود خوشه های صنعتی

نمودار ۳-۲۱: وضع موجود خوشه های شناسایی شده و خاتمه یافته طی ۱۳۹۲-۹۹

۳-۱-۵-۳- ایجاد مناطق ویژه اقتصادی و شهرک تحقیقاتی

ایدرو به منظور پیشبرد توسعه صنعتی کشور از طریق ایجاد زیرساخت‌های لازم برای استقرار واحدهای صنعتی، جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی، افزایش تولید و صادرات غیرنفتی، جذب فن‌آوری‌های نوین، صادرات مجدد و شکوفایی اقتصاد منطقه‌ای، احداث دو منطقه ویژه اقتصادی در گرمسار و جهرم و توسعه یک شهرک تحقیقاتی در استان البرز با نام شهرک تحقیقاتی کاوش را در دستور کار دارد.

منطقه ویژه اقتصادی گرمسار:

- آماده سازی ۲۴۹ هکتار از اراضی فاز پیشرو برای استقرار صنایع مطابق طرح جامع مصوب منطقه؛
- اخذ مجوز طرح اتصال منطقه ویژه اقتصادی گرمسار به راه آهن سراسری کشور و اخذ مجوز ایجاد بارانداز اختصاصی منطقه؛
- واگذاری ۹.۷۵ هکتار از اراضی منطقه طی ۸۸ فقره قرارداد به ارزش ۱,۵۲۴ میلیارد ریال به سرمایه گذاران تا پایان سال ۹۹؛
- صدور مجوز بهره‌برداری از سایت‌های ۱ و ۲ منطقه توسط شورای عالی مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی؛
- عملیاتی شدن گمرک در محدوده سایت‌های ۱ و ۲ منطقه ویژه اقتصادی گرمسار؛
- امضای تفاهم نامه همکاری با پارک علم و فناوری استان سمنان؛
- اخذ تایید طرح اتصال راه‌آهن به بندر خشک منطقه ویژه اقتصادی گرمسار؛
- اخذ تاییدیه طرح جامع توسعه شبکه انتقال و تویع برق منطقه ویژه اقتصادی گرمسار از شرکت توانیر؛

- ثبت انبار منطقه ویژه اقتصادی گرمسار در سامانه جامع انبارها؛
  - تدوین و تصویب تعرفه آرایه خدمات به سرمایه گذاران منطقه ویژه اقتصادی گرمسار در شورای عالی مناطق ویژه؛
  - تکمیل پروژه خط انتقال آب از تصفیه خانه گرمسار و افتتاح آن توسط ریاست محترم هیئت عامل ایدرو و استاندار محترم سمنان؛
  - کلنگ زنی پروژه احداث آنتن ریلی اختصاصی بندر خشک منطقه؛ اخذ سند اراضی ۲ هکتاری محل رسوب گیر؛
  - اجرای کامل خط انتقال گاز و اتصال آن به ایستگاه CGS شهرک فجر؛
  - اجرای کامل حصار پیرامونی سایت ۱ و ۲ منطقه ویژه اقتصادی گرمسار؛
  - ادامه عملیات اجرای آماده سازی معابر داخلی سایت ۲ منطقه ویژه اقتصادی گرمسار؛
  - تکمیل شبکه‌های توزیع آب و گاز معابر داخل سایت ۲.
- منطقه ویژه اقتصادی جهرم:
- آماده‌سازی ۸۵ هکتار از اراضی فاز پیشرو برای استقرار صنایع مطابق طرح جامع مصوب منطقه؛
  - اخذ مجوز طرح اتصال منطقه ویژه اقتصادی جهرم به راه آهن سراسری کشور و اخذ مجوز ایجاد بار انداز اختصاصی منطقه؛
  - صدور مجوز بهره‌برداری از فاز پیشرو منطقه توسط شورای عالی مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی؛
  - تهیه و تامین کلیه الزامات و تجهیزات گمرک و پیگیری برای استقرار کامل گمرک جمهوری اسلامی ایران در منطقه ویژه؛
  - اخذ مجوز احداث بندر خشک در منطقه ویژه اقتصادی جهرم.
  - ادامه عملیات اجرایی خیابان‌های اصلی و فرعی شامل اجرای جداول و کانال جمع‌آوری آب‌های سطحی در خیابان‌های فرعی و اجرای زیراساس و اساس؛
  - احداث و تجهیز ساختمان گمرک و تأسیسات درب ورود و خروج منطقه؛
  - تست سرد و رفع نقص شبکه گاز رسانی فاز یک منطقه؛
  - احداث شبکه گاز رسانی خیابان‌های فرعی فاز اول منطقه؛
  - ادامه عملیات خط انتقال آب موقت از چاه عمیق به مخزن سایت ۱ شامل قالب بندی و آرماتور بندی سقف مخزن و اجرای ساختمان‌های نگهداری و تأسیسات سرچاهی؛
  - شروع عملیات اجرایی ساخت فونداسیون و ساخت و حمل و نصب سازه سوله انبار گمرک منطقه ویژه اقتصادی جهرم.

شهرک تحقیقاتی کاوش:

- ایجاد زیرساخت‌های لازم برای استقرار شرکت‌های دانش بنیان با طراحی و ساخت ۱۴ واحد کارگاهی؛
- تلاش برای استفاده از ظرفیت‌های معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و صندوق نوآوری و شکوفایی با هدف هم‌افزایی.

۳-۵-۲- توسعه زیرساخت‌های نرم‌افزاری

با پیشرفت فناوری، امکان ایجاد و توسعه سامانه‌های اطلاعاتی جهت مدیریت آمارها و اطلاعات و ارائه گزارش‌های مدیریتی توسط سازمان‌ها فراهم شده است. در این میان وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز با توجه به حجم کثیری از آمار و اطلاعات حوزه‌های مختلف، با هدف یکپارچه‌سازی آنها، سامانه‌های مختلفی را طراحی و در دسترس ذینفعان قرار دهد.

پورتال وزارت صنعت، معدن و تجارت

سایت رسمی وزارت صنعت، معدن و تجارت به زبان فارسی و انگلیسی طراحی شده و مرجع و درگاه ارتباط با تمام بخش ها و زیر بخش های وزارت صنعت، معدن و تجارت است. در این پورتال امکان دسترسی به تمام سامانه ها و سایت های مختلف وزارت وجود داشته و هرروز مورد بازدید بسیاری از ذینفعان این بخش قرار می گیرد.

از مهم ترین بخش های این پورتال قسمت اطلاعات و آمار است که شامل گزارش های روزانه، ماهانه، سالانه، سری های زمانی، گزارش های بین المللی و سایر گزارش ها می باشد.

سامانه بهین یاب

این درگاه در سال ۱۳۹۲ به منظور الکترونیکی نمودن فرایندهای پر کاربرد حوزه صنعت و معدن راه اندازی شده است و از آن سال تا کنون در حال توسعه و بازنگری است. اهداف کلی که ایجاد و توسعه این سامانه عبارتند از:

✓ تحقق دولت الکترونیک

✓ اجرای قوانین بالا دستی برای ایجاد پنجره واحد خدمات این حوزه

✓ تحقق اهداف بند ۱۱ سیاست های کلی نظام در تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی (شفاف سازی و به هنگام سازی آمار و اطلاعات و تسهیل دسترسی به آن و اطلاع رسانی در مورد ابعاد و فرصت های سرمایه گذاران و سرمایه گذاری در رشته های مختلف و مقابله جدی با استفاده از هر گونه دسترسی اطلاعاتی ویژه)

✓ یکپارچه سازی و شفاف سازی اطلاعات و فرایندها (با توجه به گسترده بودن حجم فعالیت های اجرایی و سازمانی در حوزه صنعت و معدن)

✓ تسهیل خدمات ارائه شده به بنگاه ها

سامانه اطلاعات مکانی بخش صنعت

به منظور امکان رصد واحدها و برنامه ریزی برای آمایش سرزمین، سامانه اطلاعات مکانی بخش تولید با استفاده از ابزارهای جدید گزارش گیری راه اندازی شده است. لایه های مختلف اطلاعاتی از سازمان های مربوطه از قبیل زمین شناسی، محیط زیست، منابع طبیعی، وزارت کشور و ... تامین و در این سامانه پیاده سازی گردیده است. اطلاعات مکانی واحدهای تولیدی نیز در این سامانه قابل مشاهده بوده که از طریق یکپارچه سازی با اطلاعات سامانه بهین یاب صورت پذیرفته است.

مشخصات مکانی عمده واحدهای تولیدی در این سامانه قابل مشاهده است و مختصات مکانی سایر بنگاه ها نیز در حال جمع آوری می باشد. از امکانات دیگری که برای سامانه مکانی در نظر گرفته شده است پیاده سازی اطلاعات انبارها برای مدیریت حمل بار می باشد که با تخصیص شناسه کسب و کار به انبارها از طریق سامانه بهین یاب و ارتباط با سامانه صدور حمل بار سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای در حال تکمیل است.

سامانه اطلاعات مکانی شهرک های صنعتی ایران

یک سامانه نرم افزاری برای مدیریت و تجزیه و تحلیل اطلاعات مکانی است که توانایی مدیریت لایه ها، گزارش ها، نشانه ها، نمایش و پردازش نتایج، نمایش اطلاعات مرتبط، اتصال به اطلاعات مرتبط، نمایش نتایج بر روی نقشه، ایجاد نمودار، ویرایش مستقیم و فرآیندی و انواع جستجوهای مکانی را فراهم می سازد. این سامانه با گردآوری و تلفیق داده های مختلف از طریق تصویرسازی و بکارگیری شیوه های تحلیل جغرافیایی، نمایش اطلاعات مورد نظر را بر روی نقشه ها امکان پذیر می سازد.

سامانه کاداستر معادن

با هدف الکترونیکی شدن صدور مجوزهای بخش معدن و سایر فرآیندهای این بخش طراحی و در اسفند ماه ۱۳۹۲ در استان آذربایجان شرقی به عنوان پایلوت و در ۱۶ اسفند ۱۳۹۳ در کل کشور عملیاتی گردید. در فاز اول الکترونیکی شدن فرآیندهای صدور پروانه اکتشاف و گواهی کشف و پروانه بهره برداری و

زیرفرآیندهای انتقال این مجوزها صورت گرفته و در فاز دوم نیز الکترونیکی کردن سایر فرآیندهای حوزه معدن در حال اجرا می‌باشد.

از اهداف پیاده‌سازی این سامانه به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

✓ شفاف سازی مراحل اداری صدور مجوزهای بخش معدن

✓ نمایش تمام محدوده‌های معدنی به صورت برخط برای عموم

✓ استانداردسازی و ایجاد وحدت رویه در امور کاری

✓ کاهش مراجعه حضوری متقاضیان به سازمان‌ها

✓ کاهش مدت زمان رسیدگی به پرونده‌ها

✓ ایجاد آمار بروز از مجوزهای بخش معدن

سامانه جامع تجارت

سامانه جامع تجارت به عنوان درگاه یکپارچه ارتباط بازرگانان با دستگاه‌های ذیربط در امر تجارت کشور، از مرداد ماه سال ۱۳۹۵ با هدف مقابله هوشمندانه با قاچاق کالا و مبادلات تجاری در بستر قانونی و شفاف راه‌اندازی شد. در این سامانه ثبت سفارش، اخذ مجوزهای ورودی، استعلام کارت بازرگانی توسط بازرگانان و نیز تخصیص ارز مورد نیاز واردکنندگان (زیر سامانه حوزه تجارت خاجی) صورت می‌پذیرد. همچنین در این سامانه کلیه فرآیندهای زنجیره تجارت داخلی و مدیریت زنجیره توزیع کالا تا سطح عرضه شامل حمل داخلی کالاها، نگهداری در انبارهای داخلی و فروش (زیر سامانه حوزه تجارت داخلی و رهگیری) صورت می‌پذیرد.

سامانه تجارت فرامرزی

مطابق با توصیه سازمان‌های بین‌المللی و تجارب کشورهای موفق در تسهیل تجارت خارجی، یکی از بهترین رویکردهای ممکن برای مدیریت مبادی ورودی و خروجی در حوزه تجارت خارجی، استقرار سامانه پنجره واحد است. با در نظر گرفتن این موضوع و در راستای عمل به تکالیف قانونی تصریح شده در قوانین و مصوبات و با هدف تبدیل ایران به هاب تجاری و ترانزیتی ترجیحی برای جامعه بازرگانی کشور، تجار و سرمایه‌گذاران خارجی در منطقه خاورمیانه، ارائه یک پلتفرم الکترونیکی امن، قابل اعتماد، شفاف و مبتنی بر استانداردهای باز به منظور تسهیل جریان تبادل اطلاعات و یکپارچه‌سازی خدمات دستگاه‌های دولتی و توسعه فرصت‌های جدید تجاری و بهبود فضای رقابت سالم برای تمام بازیگران اقتصادی کشور، در دستور کار مرکز توسعه تجارت الکترونیکی قرار گرفت. از جنبه آثار اقتصادی، طرح مزبور، بطور مستقیم بر کاهش مدت زمان و هزینه تکمیل رویه‌های صادرات، واردات و ترانزیت اثرگذار است. با توجه به فرا زمانی بودن طرح پنجره واحد تجارت فرامرزی، کلیه افراد (تجار) و سازمان‌هایی که جهت انجام الزامات قانونی فرآیندهای

تجاری (صادرات، واردات و ترانزیت) تسلیم‌کننده و یا استفاده‌کننده داده‌های تجاری هستند، به نحوی ذینفع طرح می‌باشند.

سامانه شناسه رهگیری کالا

سامانه شناسه رهگیری کالا با هدف مدیریت شناسه کالا در طول زنجیره تجاری کشور راه‌اندازی شده است. برای استقرار این سامانه که براساس قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوبه هیات وزیران طراحی شده اقدامات زیر صورت گرفته است:

- ✓ بررسی ساختارهای طبقه‌بندی مختلف داخلی و بین‌المللی
- ✓ تحلیل، طراحی و پیاده‌سازی سامانه شناسه کالا با قابلیت‌های تعیین شده
- ✓ برگزاری جلسات کارگروه‌های تخصصی برای هر گروه‌های کالایی هدف، به منظور بیان ضرورت شناسه-دار کردن کالاهای هدف و تعیین خصیصه‌های آنها با همکاری دستگاه‌های ذی‌مدخل
- ✓ ایجاد تناظر میان طبقه‌بندی‌های متداول تجاری ملی، HS، ISIC و CPC در سامانه
- ✓ بارگذاری فیلدهای توصیفی کالاهای اولویت‌دار در کلیه گروه‌های کالایی هدف
- ✓ عملیاتی‌سازی طرح در حوزه دخانیات
- ✓ آموزش سامانه شناسه کالا به اعضای کارگروه‌های تخصصی به تفکیک گروه‌های کالایی
- ✓ اتصال سامانه شناسه کالا به سامانه جامع تجارت ایران و دریافت اطلاعات، شناسایی کاربر و احراز صلاحیت متقاضی از سمت سامانه مذکور

سامانه جامع انبارها و مراکز نگهداری کالا

سامانه جامع انبار و مراکز نگهداری کالا جهت ثبت، ساماندهی و نظارت بر مراکز نگهداری کالا در کشور ایجاد شده است. این سامانه بر اساس استعلام اینترنتی، موبایلی، تلفنی و ... اصالت کد و اطلاعات لازم را اعلام می‌نماید.

اقدامات انجام شده در راستای استقرار این سامانه عبارت‌اند از:

- ✓ تحلیل مدل کسب و کار و تهیه قواعد کسب و کار
- ✓ تحلیل نیازمندی‌های سامانه
- ✓ پیاده‌سازی در حوزه انبارهای وزارت جهاد کشاورزی
- ✓ ارتباط با سامانه های پایه ای وزارت نظیر بهین یاب برای واحد های صنعتی

سامانه صدور ضمانت‌نامه الکترونیکی

با توجه به موضوع فعالیت صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک در حوزه صنایع کوچک، ارائه ضمانت نامه اعتباری جهت تسهیل در منابع مالی به این صنایع در حوزه های مختلف صورت می‌گیرد. برای تسهیل ارائه خدمات به این بخش مهم و شفاف‌سازی شرایط پرداخت ضمانت‌نامه، سامانه صدور ضمانت‌نامه به صورت الکترونیکی در اواخر سال ۱۳۹۵ راه‌اندازی و از ابتدای سال ۱۳۹۶ اجرایی گردید.

در این سامانه کلیه متقاضیان می‌توانند به صورت غیرحضوری نسبت به ثبت درخواست خود اقدام کرده و مراحل صدور را نیز رصد و پایش نمایند. عوامل اجرایی استان‌ها و ستاد صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک نیز مراحل کاری را به صورت الکترونیکی انجام داده و به صورت برخط امکان پایش فرآیند برای ذینفعان و مدیران صندوق فراهم می‌باشد.

سایر فرآیندهای کاری نظیر پرداخت خسارت نیز پیاده‌سازی شده است. سایت و پرتال جدید صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک نیز در مرداد ماه ۱۳۹۶ راه‌اندازی شده و در اختیار کاربران قرار گرفته است.

سامانه امور اصناف

با توجه به تعداد زیاد و گستردگی واحدهای صنفی در سراسر کشور، سایت اصناف به عنوان سایت رسمی دبیرخانه هیات عالی نظارت، طی سه سال اخیر به روز رسانی و ارتقا داده شده و در حال حاضر از طریق زیرسامانه‌هایی همچون صدور و تمدید انواع پروانه کسب، صدور گواهی نمایندگی شرکت‌های خارجی، رسیدگی به شکایات از سازمان‌های صنفی، بررسی و تطبیق مصوبات کمیسیون‌های نظارت، ساماندهی واحدهای فاقد پروانه کسب، طرح تسهیم وجوه، ثبت ضوابط داخلی اتحادیه‌ها، برگزاری انتخابات الکترونیکی اتحادیه‌های صنفی، ارزیابی عملکرد سازمان‌های صنفی و ... نسبت به انجام کلیه امور مربوطه اقدام می‌نماید.

تلویزیون اینترنتی اصناف ایران (تابان)

این تلویزیون با هدف ایجاد و برقراری ارتباط دائمی میان تشکل‌های صنفی و متصدیان واحدهای صنفی و به منظور ارائه گزارشات، آموزش، اطلاع رسانی و دسترسی آحاد جامعه به محتوای صوتی و تصویری مرتبط با حوزه اصناف، با حضور ریاست محترم جمهوری در تیر ماه ۱۳۹۶ راه‌اندازی گردید.

این رسانه تعاملی علاوه بر دارا بودن تمامی امکانات موجود در رسانه‌های متعارف کنونی مانند پخش کانال زنده تلویزیونی و رادیویی، دارای امکاناتی از قبیل توقف برنامه، جابجایی زمان پخش برنامه، ضبط و پخش مجدد، پخش ویدیو و موزیک درخواستی و انجام امور اینترنتی می‌باشد و دو سرویس اصلی و فرعی دارد.

در سرویس اصلی اخبار و رویدادهای زنده، مصاحبه‌ها، گفت‌وگوهای خبری و تحلیلی ارائه می‌گردد. در سرویس فرعی امکان ارائه خدماتی از قبیل سلامت الکترونیک، آموزش الکترونیک، تجارت الکترونیک، نشر الکترونیک و ارائه خدمات بانکی در اختیار کاربران قرار خواهد گرفت.

سامانه گواهی نماد اعتماد

یکی از عوامل مهم توسعه تجارت الکترونیکی، ایجاد اعتماد و اطمینان در میان کاربران خدمات الکترونیکی می‌باشد. با توجه به بررسی‌های انجام گرفته، مهم‌ترین عوامل مراجعه و اعتماد خریداران کسب و کارهای اینترنتی به شرح ذیل می‌باشند:

- ✓ شناسایی مالک کسب و کار و امکان مراجعه در صورت بروز اشکال
- ✓ کامل و صحیح بودن اطلاعات کالا یا خدمات ارائه شده
- ✓ گارانتی محصولات و ارائه خدمات پس از فروش
- ✓ واضح بودن روند برگرداندن کالا و باز پس‌گیری پول
- ✓ محفوظ ماندن اطلاعات شخصی و مالی خریداران
- ✓ تایید امنیت سایت توسط یک موسسه و مرکز ملی اعتماد

سامانه تدارکات الکترونیکی دولت

سامانه تدارکات الکترونیکی دولت که به اختصار (ستاد) نامیده می‌شود، براساس مصوبه هیات محترم دولت ایجاد شده که به منظور انجام معاملات دستگاه‌های اجرایی (خرید و مزایده) در بستر وب طراحی شده است و دستگاه‌های اجرایی را قادر می‌سازد کلیه مراحل تحقق یک معامله اعم از ثبت و اعلان عمومی مزایده/ مناقصه/ خرید، امکان دسترسی به اسناد و مراحل کامل ارائه پیشنهاد به صورت سیستمی، بازگشایی پاکت‌ها با بهره‌گیری از امکانات نوین و بروز گواهی امضای الکترونیکی، اعلام به برنده و انعقاد قرارداد و همچنین مراحل مدیریت تضامین، تحویل کالا/ خدمت و تبادل وجه را بصورت غیر متمرکز و از طریق سیستم یکپارچه و استاندارد که کلیه الزامات قانونی معاملات در آن رعایت شده است، انجام دهند.

در این بستر کلیه پیش‌نیازهای فنی و امنیتی مورد تایید ارگان‌های نظارتی کشور در سطح استانداردهای بین‌المللی این حوزه تامین شده است.

ستاد با ایجاد بازار امن الکترونیکی در کلیه مراحل انجام معامله (برای طرفین خریدار و فروشنده) علاوه بر تسهیل و روان‌سازی جریان معامله و استانداردسازی فرایند و فرمت‌های مورد استفاده در معاملات، شفافیت، رقابت‌پذیری و بهره‌وری معاملات را افزایش داده و در کاهش زمان انجام معاملات به ویژه در مناقصات و مزایده‌ها نیز نقش بسزایی ایفا می‌نماید. این ابزار در حال حاضر مورد استفاده در بسیاری از کشورهای اروپایی، آمریکا، کانادا، کشورهای آسیای جنوب شرقی و برخی از کشورهای منطقه می‌باشد. هم‌چنین اهمیت بکارگیری این ابزار یکی از موضوعات مورد تاکید کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل نیز می‌باشد.

سامانه ۱۲۴

سامانه اطلاع‌رسانی کالا و خدمات، با همکاری سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و مرکز توسعه تجارت الکترونیکی طراحی و به بهره‌برداری رسیده است. هدف اصلی این سامانه، افزایش شفافیت در خصوص قیمت کالاها و خدماتی است که شهروندان به صورت روزانه با آنها سرو کار دارند.

در این سامانه سه نوع قیمت به شهروندان نمایش داده می‌شود. حداقل و حداکثر قیمت کالاها که از سطح کشور جمع‌آوری می‌گردد و قیمت مصوب مصرف‌کننده که حداکثر قیمت قابل قبول بر اساس هزینه‌های تولید بوده و یا قیمت مصوب کالا می‌باشد.

چالشهای این حوزه:

- ✓ فرایندهای صادرات و واردات مستلزم مبادله اطلاعات و اسناد بین چندین نهاد مختلف (هرکدام دارای رویه‌های کاری، سامانه‌ها و فرم‌های خاص خود هستند)
- ✓ عدم وجود سازوکارهای روان‌ساز و تسهیل‌کننده برای اشتراک اطلاعاتی بین سامانه‌های مختلف
- ✓ بروز نبودن زیرساخت‌های الکترونیکی کشور برای توسعه بازارهای الکترونیکی
- ✓ عدم هماهنگی با جریان تجارت بین‌المللی
- ✓ عدم اطلاع کامل طرفین تبادلات تجاری از فعالیتهای و نیازهای یکدیگر در امر واردات، صادرات و نیز ترانزیت

۳-۶- اقدامات مرتبط با بهبود فضای کسب و کار

یکی از اولویتهای دولت برای ایجاد تحرک در نظام اقتصادی کشور، تمرکز بر رفع موانع و بهبود فضای کسب و کار می‌باشد. شرایط محیطی حاکم بر فعالیتهای تولیدی و تجاری به عوامل متعددی از جمله شفافیت و ثبات قوانین، ثبات در پارامترهای کلان اقتصادی، اعتماد به نظام اداری، فضای سیاسی و امنیتی کشور و فرهنگ مصرفی جامعه بستگی دارد. لذا فعالیت دستگاه‌های مختلف و تعامل میان آنها در بهبود نسبی فضای کسب و کار، بسیار حائز اهمیت بوده و این مهم نیازمند برنامه‌ای جامع در سطح ملی و همچنین مدیریت آن در سطح کلان و خرد می‌باشد.

در این راستا وزارت متبوع به عنوان متولی امور حاکمیتی در امر تولید و تجارت، موضوع بهبود فضای کسب و کار را به عنوان یکی از راهبردهای اصلی و اساسی خود مورد توجه قرار داده که اهم اقدامات انجام شده در این بخش تشریح می‌گردد.

اصلاح ضوابط، مقررات، فرایندها و دستورالعمل‌ها

مصوبات، ضوابط، فرایندها و دستورالعمل‌های جاری وزارت در بخش‌های مختلف مورد بازنگری قرار گرفت و اصلاحات مورد نیاز به مراجع ذیربط پیشنهاد و در برخی موارد که با اختیارات وزارت قابل اصلاح بود، موارد اشاره شده اصلاح شد.

برای دستورالعمل‌ها این بازنگری منجر به اصلاح دستورالعمل‌های قبلی و در برخی موارد تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های جدید گردید.

در جدول ۳-۳۵، جدول ۳-۳۶ و جدول ۳-۳۷ فهرست دستورالعمل‌های ابلاغی طی این مدت ارائه شده است.

جدول ۳-۳۵: دستورالعمل های مرتبط به بخش صنعت و معدن طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹

سال	موضوع
۱۳۹۲	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری برای طرح‌های واحدهای صنعتی
۱۳۹۳	صدور پروانه واحد طراحی و مونتاژ آسانسور
۱۳۹۳	صدور جواز تأسیس برای رشته فعالیت‌های خاص صنعتی و معدنی
۱۳۹۵	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری صنایع پیشرفته و شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان
۱۳۹۵	تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط و طرح‌های نیمه‌تمام در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۵	نحوه انتخاب و فعالیت شرکت ارزیاب
۱۳۹۵	ساماندهی عرضه و تقاضای اتانول (الکل) در کشور
۱۳۹۶	تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط و طرح‌های نیمه‌تمام در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۶	بازسازی و نوسازی بنگاه‌های تولیدی راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۷	ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز برای کالاهای مشمول گروه کالایی منسوجات و پوشاک
۱۳۹۸	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری برای فعالیت استخراج رمز ارز
۱۳۹۹	دستورالعمل صدور گواهی و پروانه تحقیق و توسعه بنگاه‌های صنعتی و معدنی

جدول ۳-۳۶: دستورالعمل‌های مرتبط به بخش تجارت طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹

سال	موضوع
۱۳۹۲	نحوه انتخاب و اعزام رایزنان بازرگانی، صنعتی و معدنی در خارج از کشور
۱۳۹۳	نحوه برگزاری انتخاب نمایندگان اتاق اصناف استان‌ها در اتاق اصناف ایران (موضوع ماده ۴۲ قانون نظام صنفی)
۱۳۹۳	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگی رسمی شرکت خارجی در کشور (اصلاحیه - تاریخ اجراء از ۱۳۹۳/۶/۱۵)
۱۳۹۳	بندهای "ش" ماده «۳۷» و "۶" ماده «۴۵» قانون نظام صنفی
۱۳۹۳	واردات خودروهای سواری توسط اشخاص حقیقی و حقوقی فاقد نمایندگی رسمی
۱۳۹۳	ماده «۴» آیین‌نامه اجرایی قانون توسعه و حمایت از صنایع دریایی
۱۳۹۳	ثبت سفارش و واردات خودرو سواری

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

سال	موضوع
۱۳۹۳	ضوابط واردات خودرو سواری
۱۳۹۳	تهیه ضوابط تعیین قیمت خودروهای وارداتی
۱۳۹۴	اصلاحیه دستورالعمل واردات خودروهای سواری
۱۳۹۴	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگان رسمی، دفاتر، شعب و عاملیت فروش شرکت‌های خارجی در کشور
۱۳۹۴	نحوه صدور جواز تاسیس فروشگاه‌های بزرگ چندمنظوره و زنجیره‌ای
۱۳۹۴	تکمیل دستورالعمل واردات خودروهای سواری
۱۳۹۴	نحوه تنظیم ساعات کار و ایام تعطیل واحدهای صنفی
۱۳۹۵	اصلاحیه دستورالعمل نحوه صدور جواز تاسیس فروشگاه‌های بزرگ چند منظوره و زنجیره‌ای
۱۳۹۵	گواهی فعالیت نمایندگان، توزیع کنندگان، دفاتر و شعب شرکت‌های خارجی عرضه کننده کالاهای سرمایه ای
۱۳۹۵	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگان و شعب شرکتهای خارجی عرضه کننده پوشاک در ایران
۱۳۹۵	خدمات فروش و پس از فروش باتری و ذخیره سازهای انرژی
۱۳۹۵	ضوابط اجرایی ماده (۴) قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان در بخش واردات
۱۳۹۵	ضوابط اجرایی ماده ۴ قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان در بخش واردات
۱۳۹۷	بررسی در خواست های ثبت سفارش توسط سازمانهای استانی
۱۳۹۹	دستورالعمل نحوه انتخاب رضایت شرکت بازرسی جهت نظارت کیفی بر محصولات و خدمات صنایع خودرو حمل و نقل

جدول ۳-۳۷: سایر دستورالعمل طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹

سال	موضوع
۱۳۹۳	نحوه تدوین دستورالعمل‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۳	برنامه جامع مدیریت بهداشت، ایمنی، محیط زیست و انرژی
۱۳۹۳	ایجاد شورای راهبری توسعه مدیریت دستگاه‌های اجرایی و استانی
۱۳۹۴	شماره ۱۰۰۶/۱ مورخ ۱۳۹۴/۲/۲۲- ورزش کارکنان وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	تشکیل شورای سیاست‌گذاری و راهبردی آموزش، پژوهش و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	ضوابط صدور پروانه بهره‌برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم افزار) به شماره ۴۰۱۷/۳
۱۳۹۴	الزام به روزرسانی اطلاعات و آرایه آمار حوزه صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	تشکیل شورای عالی بهداشت، ایمنی، محیط زیست و انرژی وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	استقرار چرخه مدیریت بهره‌وری در وزارت صنعت، معدن و تجارت

عنوان طرح: گزارش عملکرد هشت ساله وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

سال	موضوع
۱۳۹۴	اصلاح دستورالعمل فرآیندهای دریافت پروانه بهره برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم افزار)
۱۳۹۴	اصلاح دستورالعمل دخانیات
۱۳۹۵	دستورالعمل ارزیابی ریسک مخاطرات بهداشتی مواد شیمیایی
۱۳۹۵	تشکیل کمیته تخصصی انرژی
۱۳۹۶	نحوه پذیرایی
۱۳۹۶	دستورالعمل اجرایی نقلیه
۱۳۹۶	آموزش قبل از شروع کار مباحث بهداشت ایمنی محیط زیست و انرژی
۱۳۹۶	گزارش دهی و تجزیه و تحلیل حوادث
۱۳۹۶	اجرا و نظارت بر مطالعات ارزیابی اثرات زیست محیطی و پیوست سلامت
۱۳۹۷	دستورالعمل اجرایی نحوه انتخاب و انتصاب مدیران حرفه ای وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۸	تسهیل تسویه بدهی بدهکاران به طرح تملک دارایی های سرمایه ای "کمک به ارتقاء نوآوری و توسعه صنایع نوین" به شماره طبقه بندی ۱۳۰۴۰۱۱۰۱۱
۱۳۹۸	صدور جواز تاسیس و پروانه بهره برداری مجتمع های بزرگ متمرکز قالیبافی و واحدهای تولیدی فرش دستباف
۱۳۹۸	تمدید و اصلاح دستورالعمل نحوه پذیرایی
۱۳۹۸	دستورالعمل اجرایی مکاتبات اداری و نظام دبیرخانه بدون کاغذ و یکپارچه
۱۳۹۸	انتخاب و انتصاب رایزنان بازرگانی وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۹	مجموعه دستورالعمل های حوزه امنیت و فن آوری اطلاعات (مشمول بر ۲۴ دستورالعمل)
۱۳۹۹	مجموعه دستورالعمل های حوزه ایمنی، بهداشت و محیط زیست (مشمول بر ۱۶ دستورالعمل)
۱۳۹۹	دستورالعمل تشکیل شورای سیاستگذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت

تفویض اختیار

جهت کاهش حجم تصدی‌های دولتی و افزایش چابکی و کیفیت در خدمت‌رسانی و با هدف ارتقای مشارکت‌های مردمی تخصصی در حوزه تولید و تجارت در انجام امور اجرایی، در آبان ماه سال ۱۳۹۸ هفت مورد از اختیارات قابل واگذاری وزارت صنعت، معدن و تجارت به شرح ذیل به خانه‌های صنعت، معدن و تجارت در ۱۴ استان تفویض شد و در سال ۱۳۹۹ در سایر استانها نیز اجرا گردید.

- ✓ ارائه معاضدت و مشاوره در ارتباط با صدور مجوزهای تأسیس و توسعه داخل شهرک‌های صنعتی
- ✓ همکاری، نظارت و ارائه پیشنهاد در خصوص تخصیص و توزیع سوخت واحدهای صنعتی و معدنی
- ✓ برگزاری و مدیریت مراسم روز ملی صنعت و معدن در سطح استانی و ملی با مشارکت سایر تشکلهای
- ✓ دعوت از نماینده خانه صنعت، معدن و تجارت در شورای عالی معادن و شورای معادن استان (بدون حق رأی) با نظر شورا
- ✓ عضویت یکی از اعضای هیأت مدیره خانه صنعت، معدن و تجارت استانها در هیأت مدیره شرکت شهرک‌های صنعتی استان
- ✓ شناسایی واحدهای تولیدی مشکل‌دار و برگزاری جلسات کارشناسی برای بررسی مسایل مربوطه و معرفی به دبیرخانه ستاد تسهیل استانها جهت بررسی در ستاد
- ✓ دعوت از نماینده خانه صنعت، معدن و تجارت در کمیته‌ها، کمیسیون‌ها و جلسات مرتبط با بخش تولید توسط سازمان صنعت، معدن و تجارت استانها جهت بهره‌مندی از نظرات بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها

۳-۷- سایر اقدامات

۳-۷-۱- اقدامات و دستاوردهای مقابله با کرونا

در زمینه مدیریت چالش‌های مرتبط با شیوع بیماری کرونا در طی دوران همه‌گیری این بیماری، تلاش‌های زیادی از سوی دولت و وزارتخانه‌های مختلف شکل گرفت که بخش قابل توجهی از این تلاش‌ها در حوزه مسئولیت وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده است.

اقدامات انجام شده در این وزارتخانه را می‌توان در چهار حوزه زیر طبقه‌بندی کرد:

۳-۷-۱-۱- اقدامات مرتبط با سازماندهی تولید، تامین و توزیع اقلام بهداشتی و درمانی؛

در حوزه اقدامات مرتبط با سازماندهی تولید، تامین و توزیع اقلام بهداشتی و درمانی، وزارت صنعت، معدن و تجارت تمام تلاش خود را بکار بست تا ضمن ممنوعیت صادرات اقلام درمانی و بهداشتی و تسهیل واردات این اقلام، در مدت کوتاهی ظرفیت تولید ماسک و مواد ضد عفونی افزایش چشمگیری را رقم بزند. اکنون نیاز

به اقلام و کالاهای بهداشتی و به خصوص کالاهای حفاظتی از کادر درمان به حدی رسیده که دغدغه‌ای در این زمینه وجود ندارد. بعلاوه در حال حاضر کشور به نقطه‌ای رسیده که به محض تخفیف بیماری، فضا برای صادرات این اقلام فراهم است.

برخی اقدامات در این زمینه عبارتند از:

- ✓ تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت صمت در ایام نوروز
- ✓ هماهنگی با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ستاد ملی مقابله با کرونا به منظور تامین و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا
- ✓ حذف مجوز ایجاد واحد تولیدی ماسک و الکل و حذف تشریفات واردات اقلام بهداشتی (صرفاً با تایید وزارت بهداشت)
- ✓ کاهش حقوق ورودی واردات ماسک و لباس‌های پزشکی
- ✓ تغییر خطوط تولید واحدهای موجود برای افزایش تولید محصولات بهداشتی مقابله با کرونا
- ✓ تامین اقلام بهداشتی مقابله با کرونا به مبلغ ۱۳۶ میلیارد تومان
- ✓ رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها
- ✓ ابلاغ به کلیه واحدهای تولیدکننده محصولات مقابله با کرونا برای الزام تولید در سه شیفت کاری و تعیین رویه نظارت بر نحوه تولید و عرضه این واحدها
- ✓ ممنوعیت موقت صادرات مواد اولیه، واسطه‌ای و محصولات نهایی مرتبط با مقابله با ویروس کرونا
- ✓ پیگیری و هماهنگی جهت ساخت ماشین آلات تولید ماسک در کشور (که اولین نمونه آن ۲۲ اسفند ۱۳۹۸ به ثمر نشست)
- نتیجه اقدامات صورت گرفته به افزایش ظرفیت و توسعه محصولات بهداشتی (طی دوره حدودشش ماهه) به شرح زیر منجر شده است:
- ✓ افزایش ۸ برابری تولید مواد ضد عفونی کننده (از ۵۰ هزار لیتر به ۴۰۰ هزار لیتر - روزانه)
- ✓ افزایش ۵ برابری تولید ماسک تنفسی (از ۲۰۰ هزار به یک میلیون عدد - روزانه)
- ✓ افزایش دو برابری تولید الکل (از ۱۷۰ به ۳۴۴ هزار لیتر - روزانه)
- ✓ افزایش بیش از ۲ برابری تولید انواع دستکش (از ۲ به ۴,۵ میلیون - روزانه)
- ✓ افزایش ۳۰۰ برابری تولید شیلد محافظ صورت (از ۷۰ به ۲۱ هزار عدد - روزانه)
- ✓ افزایش ۱,۴ برابری تولید مایع دستشویی از (۳۳۰ به ۴۵۰ تن - روزانه)
- ✓ افزایش ۳۳ درصدی تولید صابون (از ۱۸۰ به ۲۴۰ تن - روزانه)

✓ افزایش بیش از ۲۵۰ برابری تولیدگان لباس لمینت شده و لباس یکسره (از ۱۱۶ به ۳۲ هزار عدد- روزانه)

۳-۷-۱-۲- اقدامات مرتبط با مصوبات تنظیم بازار؛

در زمینه تنظیم بازار با وجود شرایط ویژه اقتصاد ایران و تحریم‌های ظالمانه از سوی کشورهای غربی، خوشبختانه کشور تاکنون با کمبود کالایی مواجه نشده است. علاوه بر این، وزارت صنعت، معدن و تجارت بر اساس سیاست مدیریت عرضه و فراوانی کالا برای حفظ تعادل قیمتی در بازار، اقدام به ایجاد شرایط لازم برای تأمین ارز واردات، تولید کالاها و اقلام مورد نیاز نموده است. وزارت متبوع اقدام به برنامه‌ریزی برای تأمین ۶۰ میلیون تن کالای مصرفی سالیانه کشور در سال ۱۳۹۹ نموده است. همچنین با توجه به شرایط خاص کشور تعداد بازرسی‌ها ۵,۷ درصد در ۱۰ ماهه ۱۳۹۹ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافت. در ۹ ماه آغازین سال اقلامی که در بازار با کمبود نسبی مواجه بودند، از ذخایر استراتژیک تأمین شد تا عرضه و تقاضای بازار دچار عدم تعادل نشود. در نتیجه در سال ۱۳۹۹ با وجود مشکلات تحریم و شیوع گسترده ویروس کووید ۱۹، در زمینه تأمین و توزیع کالای اساسی محدودیتی به وجود نیامده است. در همین دوره فروش آنلاین با رشد قابل توجهی همراه بود.

۳-۷-۱-۳- اقدامات مرتبط با حوزه تأمین نیاز ارزی کالاهای اساسی و ضروری؛

در زمینه تأمین نیاز ارزی کالاهای اساسی و ضروری، دولت برای واردات کالاهای اساسی طی سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، به ترتیب ۶,۲ و ۸,۱۱ میلیارد یورو دلار ارز تخصیص داد که از این میزان، به ترتیب ۵,۸۷ و ۵,۲۸ میلیارد یورو برای واردات ۵ قلم کالای اساسی (ذرت، جو، روغن خام، دانه‌های روغنی و کنجاله سویا) در نظر گرفته شد. همچنین وزارت متبوع به منظور تأمین کالاهای ضروری در دوران کرونا و جلوگیری از کمبودهای احتمالی، رصد و پایش بازار محصولات فوق را در دستور کار خود داشت. در این زمینه این وزارتخانه اقدام به کنترل و نظارت بر ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز و واردات کالاهای ضروری شامل ۲۰ قلم^۱ (دام سنگین، دام سبک، جوجه، گوشت گوساله، گوشت گوسفند، گوشت مرغ، شیر خشک اطفال، کره، تخم مرغ، حبوبات، چای، برنج، شکر خام نیشکری، کودهای معدنی و شیمیایی، مواد اولیه لاستیک (کائوچوی طبیعی)، لاستیک سواری، لاستیک اتوبوس و کامیون، لاستیک OTR، مواد اولیه کاغذ، انواع کاغذ) در سال ۱۳۹۹ کرده است تا در زمان مناسب ارز نیمایی بدانها تعلق گیرد.

^۱ ارز تخصیصی به این کالاها در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به ترتیب ۲۸۲۷,۱ و ۳۲۶,۲ میلیون یورو بوده است.

۳-۷-۱-۴- سایر اقدامات

علاوه بر این، وزارت متبوع در خصوص سایر حوزه‌های مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت از جمله برگزاری نمایشگاه‌ها برای معرفی و بازاریابی تولیدات داخلی، برگزاری دوره‌های آموزشی و همایشی برای ارتقاء دانش و بهره‌وری بخش خصوصی و دولتی در راستای جهش تولید و همچنین کمک به تولیدکنندگان و اصناف بخش خصوصی از طریق پی‌گیری مشارکت فعال آنها در دریافت تسهیلات اعطایی ویژه کرونا در راستای حفظ اشتغال و تولید واحدهای فعال و صدور حداکثری مجوزهای پروانه کسب و کارهای مجازی نقش مؤثری ایفا نموده است.

برخی اقدامات در این زمینه عبارت‌اند از:

- ✓ مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط تسهیلات گیرندگان از صندوق ضمانت سرمایه گذاری صنایع کوچک
  - ✓ تمدید مهلت جواز تاسیس تا پایان خرداد ۱۳۹۹
  - ✓ مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط حق بهره برداری اراضی واگذار شده
  - ✓ تمدید شرایط واگذاری زمین در شهرکهای صنعتی تا پایان اردیبهشت ۱۳۹۹
  - ✓ مهلت‌های قانونی در مراحل کاری درخواست صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری و مجوزهای برداشت معتبر و خودداری از ابطال آنها
  - ✓ ارائه مهلت به بهره‌برداران جهت انجام تعهدات مربوط به رفع نواقص ایمنی و فنی
  - ✓ انجام طرح بازررسی فنی و ارزیابی وضعیت ایمنی معادن منتخب استان‌ها و ابلاغ نتایج به بهره‌برداران معادن
  - ✓ ارائه مهلت جهت بررسی صلاحیت متقاضیان صدور و ارتقا پایه پروانه اشتغال نظام مهندسی معدن
  - ✓ تمدید اعتبار اشغال اعضای سازمان نظام مهندسی معدن که تا پایان سال ۱۳۹۸ معتبر بوده‌اند
  - ✓ تمدید اعتبار قرارداد مسئولین فنی واحدهای معدنی
  - ✓ تمدید مهلت قانونی کلیه ابلاغیه‌های مرتبط با حقوق دولتی شامل پرداخت‌ها
  - ✓ تمدید مهلت قانونی استمهال کلیه چک‌های مرتبط با تقسیط حقوق دولتی
  - ✓ تمدید مهلت قانونی ارائه گزارش عملکرد سالانه و اعلام قطعی حقوق دولتی
  - ✓ عقد قرارداد با مشاوران و پیمانکاران جهت جبران عقب ماندگی از برنامه و کندی پیشرفت
- برنامه‌های میان مدت وزارت صنعت، معدن و تجارت:**

- ✓ طرح خارج از نوبت بخشودگی تبصره ۳ ماده ۶ قانون معادن و احتساب آسیب‌های وارده ناشی از بیماری کرونا در بخش معدن بعنوان عوامل خارج از ید (وفق بند ت ماده ۵۶ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن) و

سایر موضوعات مرتبط با تأثیر کرونا بر فعالیت معادن در شورای عالی معادن جهت رفع مشکلات حادث شده

✓ برنامه‌ریزی جهت تجهیز معادن به کالاهای مورد نیاز بهداشتی و ایمنی (با رویکرد اجرای مصوبات ستاد مقابله با کرونا) به ویژه در معادن زغال سنگ

✓ تغییر مناطق برداشت‌های صحرایی بر مبنای فصول مناسب کاری و تسریع در انجام نمونه‌برداری‌ها

برنامه‌های بلندمدت وزارت صنعت، معدن و تجارت:

✓ بررسی تأثیرات ویروس کرونا بر بازار و اقتصاد جهانی به منظور برنامه‌ریزی داخلی جهت حمایت از تولیدکنندگان مواد معدنی یا بهره‌برداران معادن در قالب اعطای بسته‌های حمایتی و تشویقی و ...

✓ تسهیل در اعمال ۲۵٪ کاهش تناژ در پایان سال مالی توسط سازمان‌های صنعت معدن و تجارت استان‌ها در معادنی که به دلیل عوارض ناشی از بیماری کرونا موفق به استخراج طبق پروانه بهره‌برداری نشده‌اند

✓ برنامه‌ریزی جهت افزایش بازدهی و ظرفیت انجام آنالیز نمونه‌ها و ایجاد شفافیت‌های کاری

چالش‌ها:

کرونا، چالش مهمی است که پیش روی اقتصاد ایران قرار دارد و عملکرد تمامی دستگاه‌های اجرایی و خصوصاً وزارت صمت، معدن و تجارت را تحت تأثیر قرار داده است. تداوم تولید در شرایط ویژه کرونا در کنار افزایش نرخ ارز و همچنین بحران‌های ناشی از تحریم خود از چالش‌های بسیار بزرگی است که پیش روی وزارت صنعت، معدن و تجارت است. برقرار نگه داشتن روند تولید در این شرایط البته با موضوع حفظ اشتغال چالش بزرگی در مدیریت بخش صنعت، معدن و تجارت است.

همچنین در خصوص احیای ظرفیت معادن با توجه به آنکه اقتصاد ایران با شرایط خاص مواجه است؛ کمبود منابع، تشدید تحریم‌ها و ویروس کرونا این برنامه را با چالش‌های جدی روبرو می‌کند و اجرایی کردن این برنامه بی‌تردید تلاشی مضاعف را طلب می‌کند.

۳-۷-۲- اقدامات صورت گرفته در راستای توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار

- تولید بیواتانول سوختی و کنجاله تخمیری از ذرت و ضایعات غلات در استان کرمانشاه، با سرمایه گذاری کل ۲۰,۶ میلیون یورو و ۱,۹۹۸ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۱۴۰ نفر با پیشرفت ۸۱.۷۴٪ تا پایان سال ۱۳۹۹؛

- تولید بیواتانول سوختی و کنجاله تخمیری از ذرت و ضایعات غلات در استان کهگیلویه و بویر احمد، با سرمایه‌گذاری کل ۷۵.۲۰ میلیون یورو و ۸۷۷،۲ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۱۵۲ نفر با پیشرفت ۶۱.۱۴٪ تا پایان سال ۱۳۹۹؛
- انجام مطالعات، شناسایی ۳۹ طرح سرمایه‌گذاری با ارزش سرمایه‌گذاری ۱۹۳،۰۰۰ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی حدود ۵،۰۰۰ نفر در ۱۲ استان و صدور فراخوان برای جذب مشارکت بخش خصوصی برای اجرا؛
- ادامه پیشبرد طرح ایجاد و توسعه مجتمع‌های تولیدی صادرات گرا در سواحل جاسک تا گواتر شامل:
  - تخصیص اعتبار از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور معادل ۱۶۷ میلیارد ریال در سال ۹۸ و ۱،۰۴۷ میلیارد ریال از ابتدای طرح؛
  - بهره‌برداری از ۱۰ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۹۰۴ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۳۰۱ نفر؛
  - پیشبرد عملیات اجرایی ۶ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۲۴۳،۲ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۴۲۴ نفر؛
  - پیگیری مراحل صدور مصوبه ۵ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۱۸۱،۱ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۱۷۹ نفر.